

L. A. ČĀRSKA:

PRED ROZCHODOM

Poslovenčila:

Dr. MARIA KLIMOVA

Učiteľské nakladatelstvo O. Trávníček v Žiline

Čierny princ.

»Za záhradnými oblokmi strepotaly čierne krídla. Vo tme sa čosi zaligotalo. S vôňou ruží a lotosov, s roztvorenými voňavými kališkami smiešal sa slabý zápach hniloby a hrobu... Naťakaný mesiac skryl sa za oblaky, rozzúril sa víchor... Oblok sa otvoril a Čierny princ ako obrovský vták vletel do izby. Letel rovno k nádhernej kolíske s dieťatkom... Kostnatými rukami odhrnul ťažké hodvábne záclony nad kolískou, nahol sa k chlapčekovi, ktorý skríkol od strachu, prisal sa mu perami k srdcu a pil mu krv kvapku za kvapkou...«

»To je strašné!« skríkla do toho Daurská, ktorú volaly Dodoškou, male a veľmi tučné dievčatko.

»Čuš, Dodoška!... Daj pokoj!... Rozprávaj, rozprávaj ďalej, Jelka... Také je to krásne! Kde si to čítala, dušička?«

Zina Bucharinová, ohorené, sedemnásťročné, urastené dievčatko s vlasmi, čiernymi ako havran, dívala sa na rozprávajúcu celá očarená.

»Nádherné... strašné!« šeptaly dievčence, sediace okolo čajového stolíka, pritisnuté čím najbližšie k Jelke. Čaj chladol pred nimi v porcelánových šáločkách, ale dievčence si ho vôbec nevšímaly.

Bledá Jelka s priezračnými, zelenými očkami vodnej

žienky, s hustými, čiernymi vlasmi okolo krásnej, zádumčivej tváre, chcela rozprávať ďalej, ale zasa sa ozvala Dodoška:

»Naozaj je to hrozné, dievčence! Ved Čierny princ už osemsto dojčatám vysal krv!...« a obrátila sa k susedke so sladkými slovami:

»Rantová, vidím, že ti nechutí žemľa. Daj mi ju, prosím ťa!«

»Si protivná, Dodoška!«

»Celý svet predám za žemličku!...«

Všetky pohrdaly dievčaťom, čo v takej čarovnej náladе môže myslieť na jedlo.

»Ale, dajte jej pokoj! Chce byť tučnučká, aby chutila Čierneho princovi, keď dnes v noci priletí vycicať jej krv ako osemsto nešťastným dojčatám... Rantová, daj jej žemličku, nepokaz jej radosť! Ved aj húsky sa musia najprv vykŕmiť, len potom je z nich hostina...«

K Dodoške sa obrátilo chudučké dievčatko so smelým, chlapčenským pohľadom a s krátkymi vlasmi a usmievalo sa na ňu troška hrubými perami. Ligotavé sivé oči dodávajú krásnej tvári energický výraz...

Dodoška vyskočila zpoza stola: »Zbláznila si sa, Vronská!... Dievčence, povedzte jej, že sa zbláznila. Ako sa opováži prirovnávať ma k husi a strašíť ma Čiernym princom?«

»Daurská... Taisez vous!« ozvala sa triedna učiteľka slečna Ela, ktorá sa odrazu zjavila pri stole, kde sedely žiačky najvyššej triedy. »Chovajte sa ako dobre vychovaná slečna!«

Odvrátila sa od Dodošky, ktorá sa začerveňala ako rak, zatlapkala rukami a zvolala zvyšeným hlasom:

»Modliť, slečny, modliť!«

Nastal šum odtískaných stoličiek, zašuchotaly zelené sukne a dvesto sedemdesiatpäť väčších i menších študentiek si stalo k modlitbe.

Doprostred jedálne, kde sa boly sišly žiačky zo všetkých deviatich tried ústavu — sedem tried ústavu a dva ročníky pedagogického kurzu — staly si dve dievčence s evanjeliom a modlitebnou knižkou v rukách. Jedna z nich, malá tučná blondínka s bezočivým a smelým pohľadom belasých, neobyčajne dobrých a úprimných očú, s ružovou, peknou tváričkou, bola Sima Jelská. Volaly ju Levica, lebo sa nebála vždy a všade smelo vystúpiť a všetko rovno do očí povedať i priateľkám i učiteľkám. Všetky sa jej troška bály, ale jednako ju milovaly a ctily si ju. Druhé dievčatko bolo vysoké a štíhle, s tvárou východného typu s hlbokými, smutnými očima, s nežnou, trocha pribledou tváričkou, pripomínajúcou lístočky krásneho, bieleho južného kvetu. Volala sa Jelena Gordská, ale dievčence ju prezývaly Čerkeskou. Narodila sa v Tiflise, kde prežila i detstvo a veľmi často snívala o vysokých horách a tichých dolinkách velebného Kaukazu...

Obidve dievčence zastaly pod plynovým lustrom uprostred priestrannej jedálne, ktorý niekoľkými rameňami osvetľoval miestnosť, a jedna za druhou čítaly modlitby a úryvky z evanjelia. Ostatne ticho počúvaly. Zelenooká Jelka, ktorú volaly Lotos a ktorej sa nepodarilo dokončiť rozprávku o Čiernom princovi, nerozmýšľala pri tom ani tak o smysle svätého čítania, ako skôr o tom, ako jednoducho a krásne znejú slová evanjelia, ako hlboko verily ženy s matkou Kristovou, ako krásne asi voňaly pamätné ruže jeruzalemské a aký čistý a svätý život viedli kresťania v dávnych, biblických časoch ...

Ale čoskoro ju vytrhli zo sladkého rozjímania. Čiasi ruka sa dotkla jej prstov a stískala ich.

»Počúvaj, Lotos, nakloň si ku mne hlavu, aby nás slečna triednička nevidela. Tak... A teraz mi povedz, odkiaľ máš tú škaredú históriu o Čiernom princovi? Rada by som všetko o tom vedela!« spytovala sa Ľudmila Voronská, ktorá stála pri modlitbe pri Lotosovi, s neskrývaným posmechom. Jelka obrátila k susedke červenú tvár.

»Vranka, nie je pekné od teba, že sa posmievaš niečomu, čo vôbec nevieš pochopiť«, odpovedala jej zlostne. »Nevymyslala som si rozprávku o Čiernom princovi. Pravda je to! Duchovia zomretých ľudí to vyzozprávali akejsi žene a tá všetko, doslova zapísala. Napísala o tom celú knihu... Čierny princ naozaj žil na svete. Po smrti priletoval v podobe vtáka z druhého sveta piť krv detí a mladých dievčat. Na moj' dušu je to pravda...«

»A ja ti zasa vravím: na moj' dušu, nie je to pravda!« skoro skríkla Voronská, pozabudla, že sa práve majú modliť a dupla nohou.

»Voronská, to už veru nedovolím! Zapíšem vás!« ozvala sa nad Ľudkinou hlavou slečna Ela kárvavým hlasom.

A naozaj slečna triednička vyňala notes a zapísala si Ľudku Voronskú.

»Nech si píše, čo chce!« zašeptala Ľudka a hodila rukou. »Ale ty, Jelka, ty mi musíš uveriť, že je to všetko len vymyslené a k tomu ešte hlúpo vymyslené!« nechcela Ľudka popustiť.

»Voronská!« zasa ju napomenula slečna Ela a spravila si do notesa poznámku k jej menu.

Ľudka, zatíchlá, ale už o chvíľočku hodila hlavou

s krátkymi kučeravými vlasmi a zasa šeptala priateľke do ucha:

»Rozmýšľaj len trošku, Lotos . . . Rozmýšľaj a neuveríš takým nesmyslom! Kto raz umrie, nevráti sa už na svet . . . To predsa veríš, Jelka? . . .«

Chcela ešte čosi doložiť, ale zarazila sa, keď zazrela priateľkinu tvár. Jelkina bledá, priezračná tvárička, bola celkom skrivená od hnevú. Až jej pery zbelasely.

»Neveriaca, verila by si, keby ťa osvietil duch pravdy!« sipela tíško. »Vieš ty čo? Príd' dnes pred polnocou do umyvárne. Náš spolok »Tajomná liga« má tam dnes seansu na pamiatku Čierneho princa . . . Príd'! Počuješ? Začneme hned' po jedenástej . . .«

»Ticho, Jelská, nešeptajte tam už toľko!« prerušila ich slečna Ela, teraz už naozaj nahnevaná.

Dievčence sa chytrou rozišly.

Koniec modlitby.

Zasa zašuchotaly stoličky a zelené sukne dvesto sedemdesiatich piatich osem až devätnásťročných dievčat, ktoré si teraz stávaly do párov, aby takto v poriadku šly na druhé poschodie, kde ich čakaly tvrdé ústavné postele a nočný oddych.

Ludka Voronská šla s Vierou Debickou, veselým černookým dievčaťom, najlepšou žiačkou z ich triedy. Pred nimi stála Mária Masalská z Ukrajiny, od Kijeva. Preto ju aj volaly Chochluška. Mala veľmi peknú, sviežu, červenú tváričku, malý, zahnutý noštek a iskrivé, krásne oči, ligotavé ako čerešne v sadoch jej rodného kraja. S ňou šla vážna Žeňa Butusinová, »profesorka«, veľmi vyspelé dievčatko s ustáleným názorom na život.

Obidve sa živo rozprávaly.

Najvyššiu triedu viedla slečna Ela, učiteľka francúz-

štiny, malá, okrúhla, dobrodušná, ale veľmi nervózna dáma, s cvikrom zo želvoviny na nose. Vpravo a vľavo od nej šly najmenšie žiačky, Pantarová a Dodoška. V poslednom, dvadsiatom páre šla Zina Bucharinová so Starevskou. Zina mala typickú južnú tvár Kreolky, ako ju v ústave aj volaly. Starevská bola výborná žiačka, veľmi pokojnej povahy a najlepšia klavíristka v ústave.

Za nižšími triedami, ktoré už vyšly z jedálne, vyrútily sa na chodbu žiačky najvyššej triedy. Ľudka Voronská kráčala so sklonenou kučeravou hlavou. Jej obyčajne veselé oči dívaly sa nepokojne na parkety.

Rozmýšľala len o nočnej seansi v umyvárni. Vedela, že sa Lotos, Bucharinová, Makarová, Gorská, Debická a sestry Pantarové zaoberajú špiritizmom a že sa často v noci schádzajú. Vedela o špiritizme toľko, že je to akási náuka o tajomnej moci, vyvolávať duše dávno mŕtvych ľudí, čo žili pred sto a tisíc rokmi, rozprávať sa s nimi a prinútiť ich, aby odpovedaly na otázky. Počula tiež o tom, ako špiritisti týchto duchov vyvolávajú, ako sedávajú v tmavej alebo polotmavej izbe za okrúhlym stolíkom. S rukami na kraji stolnej plochy, čakajú v hlbokom tichu, kým sa začnú nohy stolíka hýbať, kým sa stolík zodvihne, zakrúti, zmení miesto. Počula už aj o Ľuďoch, obdarených osobitnou duševnou silou, ktorých volajú »médiami« a o ktorých si myslia, že sú sprostredkovateľmi medzi duchmi mŕtvych a smrteľníkmi, ktorí sa chcú s nimi porozprávať.

V tie časy bol špiritizmus v móde. Pretriasalo sa o ňom v salónoch a prijímacích izbách, mnoho sa o ňom navrávelo a popísalo. Dochádzalo k hádkam a sporom medzi jeho zastancami a protivníkmi. Nie div, že špiritizmus prenikol i za steny tohto známeho a dobrého dievčen-

ského internátu a že mnohým dievčencom troška pomotal hlavy.

Ľudka neverila v špiritizmus, neverila, že by ľudia mohli obcovať s duchmi mŕtvych prostredníctvom médií a tancujúcich stolíkov. Z celého srdca sa smiala, keď sa dozvedela, že i niektoré z jej priateľiek takto moderne zabíjajú čas, že si založily osobitný spolok »Tajomnú ligu« a že mávajú seansy v umyvárni.

Jednako len rada by sa bola presvedčila, čo sa robí na tých schôdzkach »Tajomnej ligy«. Ale dievčence ju nikdy doteraz nepozvaly. Bály sa jej nedôvery a boly presvedčené, že by sa im vysmiala.

Zaradovala sa teda, keď ju Jelka pozvala. Bola veľmi zvedavá na to. Toto skoro vždy veselé dievčatko s trievnym názorom na život nevedelo si predstaviť, že by sa duchovia mohli vydať na púť medzi ľudí na vyzvanie takej nepatrnej osôbky, ako bola napríklad Jelka. Preto vedela, že sa už pri tejto jedinej seansi presvedčí, že to všetko je len výmysel a klam.

Ked' neskoro večer kráčala dlhou chodbou, odrazu sa dotkla jej pleca malá, tučná ruka Kreolky Bucharinovej.

»Vranka, Vranka, taká som zvedavá, o čom dnes bude rozprávať«, šeptalo ohorené dievčatko a hľadalo na Ľudku veľkými očima. »Ponáhľajme sa, aby sme nič nezameškaly!«

»Čo? Čo vravíte? Čo nám dnes porozpráva, Zinôčka?« pridala sa Dodoška, vynoriac sa odrazu pred nimi.

»Ach, dušička, to sa vie, že o Čiernom princovi! Podťe! Ponáhľajte sa!« Kreolka skrížila ruky na prsiach a vyskočila.

»Ved' už vrav, Lotos, vrav už Jelka!« prosila Rantová, slabučké, tuberkulózne dievčatko s priezračnou plešou,

s ružovými škvrnami na bledých líčkach a s milými, veľmi živými očkami.

Jelka sa nedala dlho prosiť. Oči sa jej rozsírily a zahorelo v nich zelenkavé svetielko. Ako by sa celá tvár bez kropaje krvi bola zaligotala. Dívala sa uprene na jeden bod a vravela v akomsi rozčúlení:

»Verím, že Čierny princ žil a že sa dodnes zjavuje tým, čo vedia jeho historiu . . . Sama zavše počujem trepotanie jeho ohromných krídel, keď letí vzduchom, zavše počujem i zvuk jeho ľahkých krokov, keď chodí po zemi. A šípim, že sa raz zjaví i tu, na tejto tmavej chodbe, keď nie dnes, tak zajtra alebo inokedy, keď si všetky políhame, keď zhasia lampy a . . .«

»A začne nám piť krv a hrýzť srdcia . . . Lebo Čierny princ je vždy smädný a hladný ako vlk«, ozval sa zvučný hlas posmievajúcej sa Ľudky.

»Zasa sa posmievaš, Vranka? . . . Neprijmeme ju do spolku! Ani za celý svet neprijmeme!«

»Nemyslela som si naozaj, že ste také sprosté! Verite také hlúposti a trasiete sa pritom od strachu . . .« smiala sa Ľudka ďalej a podľa zvyku hodila hlavou s krátkymi kučeravými vlasmi.

»Cigániš! Vôbec sa nebojíme!« zapierala Dodoška a obzerala sa pritom bojazlivo dookola a drkotala zubami. »Ani jedna z nás sa nebojí, to je taká pravda, ako že rada čokoládu . . . Čoho by sme sa bály?«

Medzitým prešly dlhou chodbou a prišly až k výklenku schodišťa, kde bola skoro celkom tma, lebo tam, hádam náhodou, zhasla lampa.

»Na moj' dušu, nebojím sa ničoho!« prízvukovala smelá Dodoška, ale držala sa kŕčovite zábradlia schodišťa a pozerala so strachom s dievčaťa na dievča.

»Aj potme vidím, aká si smelá!« smiala sa Ľudka.

»Ticho, dievčence, Lotos nám voľačo povie!« volala Bucharinová a všetky dievčence sa obrátily k Jelke s očami vodnej žienky.

»Áno, dámy moje, cítim, že Čierny princ už skoro príde«, vravela bezfarbým hlasom. »Pôjde okolo vrátnice, vystúpi po šiestich schodoch na chodbu a zjaví sa nám tam, pozrite... tam na tom konci chodby...« končila s rukou, ukazujúcou vopred a stála ako skamenelá s veľkými očima, ktoré sa od rozčúlenia ešte väčšmi rozšírily.

»Ach!... Ach! Ach!!!! Ach!!!!« ozvaly sa odrazu zo skupiny dievčat prenikavé výkriky.

»Čierny princ! Ach!... Už je aj tu« kričala Dodoška. Zakryla si tvár zásterou a bežala ozlomkrky hore schodmi. Hoci sa jej aj dlhá sukňa plietla popod nohy, jednako až schody preskakovala.

Za ňou letely ostatné ako stádo splašených srniek. Búchaly sa jedna do druhej, plietly sa jedna druhej popod nohy usilujúc sa vybehnúť čím najvyššie.

Na hornej chodbe boli mladšie dievčence. Ked' videli splašené staršie, i ony sa naľakaly. Začali behať sem a ta, kričať od najmenších po najväčšie, k tomu sa pridal potom i krik učitelia, ktoré ich chceli utísiť a uspokojiť. Ale všetko nadarmo. Nastal hotový poplach.

»Ide sem!... Ide k nám!... Zachráňte sa, dievčence!... Zachráňte!« kričala Dodoška a chytala utekajúce dievčence za zásterky a sukne.

»On je to!... On!«

Jelka odrazu zastala, ťažko dýchala a ukazovala rukou pred seba.

»Vidíte! On je to! Čierny princ!« kričala celá rozčúlená.

Aj ostatné dievčence zastaly na prostrednej zákrute schodišťa. Všetky sa dívaly dolu... S najvyššej chodby sa ešte vždy ozývaly výkriky. Triasly sa tam dievčence z najnižších tried.

Na konci dlhej chodby, kde sa belely zasklené dvere do nemocničnej izby a kde bol vchod do bytu pani riaditeľky, stála vysoká, skoro obrovská postava v čiernom plášti. Odrazu sa pohla a rýchlymi krokmi sa blížila k naľakaným dievčencom.

Muž v plášti.

»Čierny princ?! . . . Naozaj je to on?«

Ľudka Voronská sa vôbec nebála, keď takto rozmýšľala. V srdiečku sedemnásťročného dievčatka rástla len veľká, nepremožiteľná zvedavosť. Posledné priateľky prebehly okolo nej. Ostala sama samučičká v prízemnej chodbe pod schodmi a s ňou len neznámy, tajomný muž, vysokej postavy, ktorý sa k nej blížil rýchymi krokmi.

Ked' už bol celkom blízko, Ľudka sa nenazdajky striasla. Jednako len sa trošku bála, či to bolo len z neistoty? Na chodbe a pod schodmi bola skoro celkom tma. Nebol tam ani vrátnik Peter, ktorého žiačky volaly »Kardinál« pre tuhočervenú sviatočnú uniformu. Iste sa šiel nadýchať trochu čerstvého vzduchu v prvý teplý marcový večer. Ľudka stála celkom sama oproti obrovi v čiernom plášti so širokým klobúkom na hlave.

»Jednako je to len Čierny princ? Nie je to len výplod našej fantázie?« myslela si Ľudka.

Ale jej smelé srdiečko sa predsa len nepoddalo strachu. Jej dychtivá dušička často zaletovala do ríše rozprávok, ale toto smelé dievčatko sa nikdy neuspokojilo s ničím polovičatým. Aj teraz horela túžbou, aby sa čo najskôrej presvedčila, kto je tá tajomná osoba, čo sa tak odrazu vynorila a tak naplašila dievčence.

A skôr ako k nej neznámy mohol dôjsť, odskočila Ľudka Voronská od stípa, o ktorý sa opierala, stala si neznámemu do cesty a spýtala sa ho:

»Kto ste a načo ste sem prišli?«

»Malá vodná žienka, vari ste už celkom zabudli na starých priateľov?« ozval sa veselý hlas a vysoký muž chytrou sňal široký klobúk a vyzliekol čierny plášť, do ktorého bol zakrútený.

Ľudka zazrela v prítmí široké plecia s dlhým hrdlom a malou hlavou mladého muža s prenikavými, iskrivými očima, rovným nosom a veľkými, plnými ústami, ktoré sa na ňu tak priateľsky usmievaly, až sa v nich ligotaly dva rady bielych zubov.

»Veľký Ján! ... Ach, naozaj ste to vy, Veľký Ján?« skríkla Ľudka veselo a vo veľkej radosti z nečakaného stretnutia vyskakovala a tľapkala rukami ako malé dieťa.

Mladý muž sa usmieval, keď videl, ako sa úprimne teší.

»Veľký Ján! ... Ved' ste sa vy za tie štyri roky vôbec nezmenili, milý, dobrý, Veľký Ján! ... Pomyslite si len, naše hlúpe dievčence si mysleli, že to prišiel Čierny princ! ... Áno, Čierny princ!« vravelo mu dievčatko s očima, žiariacimi šťastím.

»To je pre mňa veľké vyznačenie! Neskoršie mi to podrobnejšie vysvetlité s tým Čiernym princom, malá vodná žienka. Teraz sa mi pekne-krásne ukážte a dovoľte mi, aby som si vás poriadne obzrel«, povedal hosť, chytil Ľudku za obidve ruky a začal ju hned aj obzerať.

Chvíľku sa jej díval rozveselenými očima do tváre, potom zasa začal rozprávať láskavým, milým hlasom. Vravel s trošku cudzím prízvukom.

»Ach! Ako ste narastli za tie štyri roky! Ved' je z vás

už dospelá slečna! Ale, kam sa podely vaše dlhé vrkoče, malá vodná žienka? ... Prezradťte mi, kam ste ich dali?«

»Ostrihali ma, keď som mala osýpky. Ved' vám to všetko ešte porozprávam ... Teraz mi radšej povedzte, odkiaľ ste prišli a ako ste sa teraz sem dostali?«

»Podme do prijímacej izby, tam sa lepšie porozprávame ako tu pod schodmi«, navrhol Veľký Ján s veselým, detským úsmevom a doložil:

»Bol som u pani riaditeľky. Dovolila, aby som sa s vami pol hodinky porozprával. Musel som jej však predtým vysvetliť, že som prišiel večerným expresom z Londýna a že ešte dnes v noci odcestujem domov do Schlüsselburgu.«

»Čože? Ešte dnes odcestujete, Veľký Ján?« sptyovaly sa Ľudkine ružové pery.

»Ale nie! To bola len vojenská taktika, nevinné cigánstvo priateľa, ktorý vás chcel ešte dnes vidieť«, zamrial sa mladý človek. »Dobre viete, že by inakšie pani riaditeľka nebola dovolila, aby som sa ešte dnes — a k tomu tak neskoro večer — s vami stretol. Ale, ani neviete, ako som za tým bažil! Ešte zajtra ostanem v Petrohrade a zasa vás navštívim.«

»Ach, aký ste milý!« odpovedala mu Ľudka a stisla priateľovi ruku.

Vošli do veľkej izby so zeleno obtiahnutým náradím, s vysokým zrkadlom na stene medzi oblokmí, s podobizňami cárov a cárovien na ostatných stenách a so stoličkom vprostriedku.

»Teda si sadnite a rozprávajte!« prosila Ľudka a usadila hosťa do mäkkého kresla pri obloku. Doniesla si k nemu stoličku. »Kadiaľ ste chodili, Veľký Ján? Čo ste

videli a prežili za dlhé štyri roky? ... Rozprávajte, už som veľmi zvedavá ...«

»Na to by sme potrebovali mnoho času, malá vodná žienka, a máme len niekoľko minút. Ale keď sa na prázdniny vrátite do nášho milého Šlušína, ako volajú naše mesto moji ruskí priatelia, potom vám toľko narozprávam až oniemem a vám bude hučať v ušiach. Teraz vám len toľko poviem, že vďaka môjmu zdraviu, dobrým nohám a smelosti, pochodil, videl a poznal som za tie štyri roky viac, ako obyčajný smrteľník za celý život. Driapal som sa na alpské vrchy, presekávajúc si ľadovcami cestu a schádzal som do teplých zakvitnutých tirolských dolín... Plavil som sa na vodách oceánov ako nespokojná ryba, umieral som smädom a hladom v piesočnatých púšťach. Až mi klobúk padal, tak som musel dvíhať hlavu, keď som si chcel obzrieť Cheopsove pyramídy a hlboko som sa klaňal pred obrovskými sfingami na kraji púšte. Ani nevravím, že som videl býcie zápasy v Španielsku, že som bozkával sandále svätému Otcovi vo Vatikáne, a že som sa kŕmil ustriciami v Ostende. Túlal som sa šírym svetom z kúta do kúta, kým neprešly štyri roky a kým sa mi nevyprázdnila peňaženka, ako žalúdok uzdravujúceho sa chorého po prísnej diéte ...«

»Ha, ha, ha, ha!«, smiala sa Ľudka. »Ste ešte vždy ten istý Ján, ten istý milý, Veľký Jan, akým ste bývali, kým ste sa vybrali do sveta!«

»Neviem, prečo by som sa bol mal zmeniť, malá vodná žienka«, odpovedal Ján tak komicky, že sa dievčatko, ešte väčšmi rozosmialo.

»No, a teraz rozprávajte vy, ako sa vám vodilo? Čo nového u vás doma? Máte radi novú mamičku? Čo robia bratia a malá sestrička? Pamäťate sa, ako ste mrzko roz-

právali o macoche, keď sme sa posledný raz videli? Nenávideli ste ju, a ona bola taká dobrá! Až ste sa na mňa nahnevali, keď som o nej začal . . . Ale, dosť teraz o tom... Povedzte mi len, ako sa má teraz malá vodná žienka a či ešte vždy myslí na to, ako by to bolo krásne, keby sa z nej stala princezná, ako o tom snívala pred štyrmi rokmi? . . . «

Iskrivé oči mladého človeka sa rozžiarili pri posledných slovách zasa milým úsmevom.

Ludka sa začervenalá ako ružička. Chytrou začala priateľovi rozprávať, ako by sa bála, že sa povolená polhodinka už už skončí, čo sa všetko zmenilo za tie štyri roky, ako sa nevideli. Že sa celkom premenil jej pomer k macoche, ktorú predtým nenávidela. Že teraz ľubí novú mamičku len trošičku menej ako otecka, a toho zbožňuje ako predtým, ba možno ešte väčšmi a hlbšie . . . Že bratia už dospeli a stali sa z nich opravdiví krásavci, sestrička Nina, že je ako anjelik, ktorého by každý len bozkával a bozkával . . . Potom sa rozvravela o živote v ústave. Chválila sa, že teraz v najvyššej triede im nastaly lepšie časy. Sú už voľnejšie, omnoho voľnejšie. V spálni majú zrkadlo a môžu si svietiť »vlastnými« sviečkami do jedenástej. Môžu čítať Tolstého a Gončarova. Vyrozprávala aj to, že niektoré priateľky sú špiritistkami, že robia seansy, ale nie všetky, len tie, čo sú v spolku »Tajomná liga«. Všetky členky spolku sú teraz zošalené za Čiernym princom, o ktorom ona nič neverí, ale ktorého Lotos vyvoláva v seansách a tvrdí o ňom, že žil kedysi v Indii a po smrti sa zjavuje na svete, kde pije deťom a dievčencom krv a obhýza im srdcia . . .

»No to sú novinky! To nikto neodtají! . . . Ale, milá, vodná žienka, ako môžete rozprávať o takých hlúpostiach?« povedal Ján a potriasol malou hlavou s krátkymi

plavými vlasmi. »Dúfam, že neveríte ani zbla z týchto táranín!«

Bol vážny. Stískal Ľudkinu ruku vo svojej veľkej ruke a rozvravel sa, ako vravieva starší brat s mladšou sestrou:

»Vidíte, malá vodná žienka, bol som i v Indii, v zemi mnohých tajomných a nepochopiteľných vecí, videl som mnoho indických fakírov s ich čarami a kúzlami a presvedčil som sa, že sú to komedianti, čo majú za blázna ľahkoverný ľud. Mnohí z nich v mojej prítomnosti vyvolávali duchov, rozprávali sa s nimi hrobovým hlasom, na ich rozkaz chrlila zem oheň a blesky a tak ďalej, a tak ďalej. A dokázalo sa, že to neboli čarodejnici a kúzelníci, ale obyčajní podvodníci. Isteže sú v prírode nadprirodzené sily ako magnetizmus a hypnotizmus, ktorými môžu ľudia s väčšou energiou pôsobiť na slabších. Ale to celkom nesúvisí s vyvolávaním duchov dávno mŕtvych ľudí. Nerozumiem, prečo by nebožtíci opúšťali posmrtný pokoj a túlali sa po svete. Viem celkom určite, že živí nemôžu obcovať s mŕtvymi a že nikto na svete nemôže vyvolať ducha Čierneho princa, ničiaceho deti a dievčence, lebo vôbec nikdy neexistoval a nebude existovať... Môžeme sa staviť o malú hlavu Veľkého Jána«, skončil žartom.

Po chvíľke čušania, začal sa odoberať.

»Dobrú noc, milá, malá vodná žienka«, povedal láskavo. »Viete, že vás mám rád ako malú, drahú sestričku. Preto som aj hned zašiel k vám, k svojej vodnej žienke, princezničke, čo je na sedem rokov uväznená v hrade čarodejnica Vedy. Chcel som vás vidieť, kým sa vydám na cestu do malého mestečka, v ktorom som mal šťastie soznámiť sa s vami. Zajtra prídem zasa — ak, pravda, dovolí ctihodná dáma, čo Argusovým okom stráži blaho

vášho duševného pokoja a vyrovnáva vám chodníčky ku šťastiu... Teda do videnia, sestrička, vodná žienka! Dobre sa vyspite. Prajem vám zo srdca, aby sa vám snívalo o mne, a nie o Čiernom princovi.«

»Do videnia, braček Veľký Ján«, odpovedala Ľudka.

Vstali a podali si ruky. Veľký Ján si prehodil cez plecia široký plášť, ten istý, ktorý ho chránil pred vetrom na púšti a pred snehovými búrkami vo vysokých horách, ešte raz s úsmevom podal dievčatku ruku a vyšiel z izby.

3

V spálni.

»Niet Čierneho princa, nebolo a nebude! . . . Ak neveríte, spýtajte sa Veľkého Jána. Pochodil všetky diely sveta a vie všetko, čo sa robí vo svete«, zaznel slávnostne na prahu spálne zvučný hlas Ľudky Voronskej.

Spálňa bola dlhá a úzka s ikonou¹⁾ v jednom rohu, pred ktorou sa kmitalo svetlo krištalovej lampôčky. Oproti na stene viselo veľké zrkadlo. Nedaleko neho boli dvere do umyvárne. Postele s hrubými vankúšmi a ľahkými prikrývkami stály v radoch tak, že sa záhlavím dotýkaly. Pri každej posteli bol nočný stolík. Medzi posteľami boli »medzierky«. Oproti nočným stolíkom pri každej posteli stál nízky stolček, kde dievčence mávaly šaty a bielizeň, keď sa povyzliekaly.

Žiačky sedely v skupinách na posteliach a stolčekoch, vo »vlastných« a nie ústavných, farbistých flanelových nočných košielkach s ľahkými šálmi, prehodenými cez plecia. Na nočných stolíkoch stály pekné svietniky z farbistého skla so zažatými sviečkami. Ich odlesk mihal sa na tvárách dievčat a odrážal sa im v očiach zelankavými a modrými plamienkami, tak, že vo dne neútulná spálňa bola teraz akousi veselšou, slávnostnejšou a príjemnejšou.

1) Ikona — svätý obraz.

Zo živých rečí, oduševnených pohľadov a rozčúlených tvári bolo vidno, že sa dievčence ešte vždy neuspokojily po poplachu, ktorý pred polhodinou všetky zahnal na útek.

Ked' vbehla natešená a rozžiarena Ľudka, s pelerínkou pošuchnutou nabok, všetky chytro vstaly a obstúpily ju.

»Čože? Čo vravíš? ... Že nieto Čierneho princa? ... A kto bol teda ten obor v čiernom plášti? ... Kam si sa nám schovala?« zasypávaly ju otázkami.

Ľudka nemohla odrazu uspokojiť všetky dievčence.

»Ešte raz vám vravím, že Čierny princ neexistuje! Všetko, všetko, čo oňom vravia, je číro-čistý výmysel!«

»To nie je pravda! Bol to Čierny princ! ... Ved' som na vlastné oči videla čierne krídla na chrbte a pichľavé oči pod čiernym širákonom neznámeho!« kričala celkom rozpálená Dodoška so žiariacimi očima.

»Čuš, Dodoška! Ty vždy vidíš priveľa! Minule si videla lampárovi Kuzmovi rohy na hlave. Ty si už taká psychopatka«, okríkla ju belasooká Jelská a skoro ju prepichla očima.

»Nemáš práva mi nadávať, Jelská!« bránila sa Daurská.

»Ved' som ti nenadávala, milé dieťa«, odpovedala jej Sima pokojne.

»Čuš, viem dobre, že je ‚psychopatka‘ veľmi škaredé slovo. Ved' pre psychopatov sú osobitné ústavy, psychopatické kliniky.«

»Ty si múdra! Vraj psychopatické! Psychiatrické!« smiala sa Jelská dobrodrušne.

Ale nahnevaná tučná Dodoška sa nedala len tak uspokojiť.

»Jelská, ak mi budete nadávať, pôjdem žalovať slečne Ele!«

Jelská uznala, že by Daurskej daromne ďalej vysvetlovala, pokrčila plecami, hodila rukou a odišla od nej.

»Počúvaj, Voronská, nerozprávaj sa s nimi!« obrátila sa k Ľudke. »Celkom potratily rozum. Nič sa nedá s nimi robiť. Vyvrátiš im vieri v Čierneho princa a ostatné nesmysly a vezmeš radosť a smysel úbohého života, zmietajúceho sa v čiernych temnotách. Samy si vymýšľajú všelijaké mátohy, aby sa maly čoho báť, nad čím sa trápiť a triasť od strachu . . . len aby ich fantázia mala potravu, nech je akákoľvek . . . Dávno som sa tak nezasmiala, ako pred chvíľkou, keď bežaly hore schodmi ako stádo bezhlavých oviec . . . To bol pohľad! Ale, čo si ty robila do teraz, Ľudka? Kto to bol s tebou v prijímacej izbe?« skončila Jelská otázkou.

Ľudka sa potešila, že aspoň jedna jej priateľka nedrží s ostatnými. Veselo sa jej zaligotaly oči pod dlhými, čiernymi mihalnicami.

»Ján ma bol navštíviť, rozumieš? . . . Veľký Ján! Ten istý, čo precestoval pol sveta a o ktorom som tak často rozprávala.«

»Veľký Ján Vilkang? ozvalo sa niekoľko zvedavých dievčat.

»On! . . .« prisvedčila Ľudka veselo. »Zajtra ma zasa príde navštíviť. Potom vám ho všetkým predstavím. Porozpráva nám, čo skúsil v Španielsku, v Alžíre v Egypte, v Indii, na moriach, púšťach a horách a poučí vás,

že rozprávka o Čiernom princovi je len vymyslenina, ktorú uveria len nerozumné deti...«

»Áno, áno!... Len deti a hlúpe žiačky našho ústavu«, smiala sa Sima.

Ktosi potiahol Ľudku od chrbta za zásteru.

Obzrela sa a uvidela Jelku, bledú a rozčúlenú, ako si od zlosti hryzie pery.

»Voronská!...« začala a v zelenkavých očiach sa jej zaligotal nedobrý plamienok. »My všetky členky ‚Tajomnej ligy‘ tu na tomto mieste slávnostne vyhlasujeme, že ti za nijakých okolností nemôžeme dovoliť, aby si sa zúčastnila našich nočných seansí.«

A s výrazom pohŕdania odišla nazostená od Ľudky.

»Nešťastná Ľudka! Ako to len prežiješ? Utopíš sa vo vlastných slzách, keď začneš rozmýšľať o smutných okolnostiach, do ktorých si sa dostala svojou neverou! Vedť ťa vylúčili z ‚Tajomnej ligy‘! Zahaľ si tvár, nešťastniča, a dovoľ vernej družke, aby ti doniesla pol tucta vreckoviek na osušenie slziacich očí!« Sima skoro nemohla od smiechu ani dopovedať, hodila sa na posteľ, chichotala sa z plného hrdla a kopala bosými nohami do železnej peľasti.

»Jelská, ako vami pohŕdam!« povedala Jelka a odvrátila sa od Simy.

»Dámy, rozíďte sa!« skrikla Rantová, vpáliac do spálne ako strelo. »Ide ‚polícia‘!«

Hned' na to sa otvorily dvere a vošla tučnučká slečna Ela.

»Ľahnite si, dievčence, ľahnite si! Už bude skoro jedenásť... Jelská, prečo máte nohy na posteli? Čo sú to za spôsoby?« napomenula Simu.

»Mademoiselle, povedzte mi, prosím vás, kam si ich mám dať, do vrecka sa mi nezmestia.«

»Nerobte hlúpe vtipy! Nepatrí sa takto chovať k učiteľke, ktorá s vami dobre smýšľa!« rozčúlila sa slečna Ela. »Musím vám všetkým povedať,« obrátila sa k celej triede, »že neslobodno tak kričať a lietať na chodbách ako dnes. Pán Boh vie, čo sa vám stalo, keď ste večer vyšly z jedálne! Škoro dospelé dievčence letia ako splašené a naľakajú i malé... Druhý raz zapíšem všetky, čo nebudú ticho... Čoho ste sa tak naľakaly?«

»Slečna učiteľka, Dodoška videla čerta s rohami a chvostom«, zapísala Juľka Pantarová, ktorú prezývaly Maljavkou, lebo bola maličká.

»Daurská vždy vidí, čo netreba«, povedala slečna Ela láskavo a pohroziac Dodoške, zatľapkala rukami.

»Do posteley, dámy, do posteley! Už je čas!« durila dievčence.

Dievčence sa chytrou povyzliekaly, pozhasínaly sviečky a políhaly si.

Staršia Pantarová, Katka, mala dnes dozor. Vzala stolček, postavila ho doprostred izby, stala si naň a stiahla plynovú lampa. Hned bola v izbe skoro celkom tma a pomaličky všetko tichlo. Len tu a tam bolo ešte počuť šuchotanie sukni alebo tlmený šepot.

Ludka Voronská si tiež ľahla, skrčila sa v posteľke a zakrútila sa do prikrývky.

Slečna Ela prešla tíško spalňou, zavinšovala dievčencom dobrú noc a odišla do svojej izby.

Ludkina posteľ stála oproti obloku, vedúcemu do dvora. Biele posteľky so štyridsiatimi zaspávajúcimi dievčatami vyzeraly ako loďky s bielymi plachtami v ble-

dých lúčoch mesiaca a ľahkom šere jarnej noci, ktoré sa predieralo spustenou záclonou. Na susednej postielke už podriemkávala Dodoška, s druhej strany dvíhalo sa Čerkeska, podopierajúc sa o lakeť, aby videla mihajúci sa plamienok večného svetielka pri svätom obraze. V rohu oproti vadila sa Rantová s Maljavkou.

Tajomné mihanie večného svetielka a šero v spálni pripomenuly Ľudke druhú, veľmi milú izbu, v ktorej prežívala detstvo. Ľahúčko vial nad ňou tichý, príjemný vánok spomienok.

Videla sa ako smiešne dievčatko, ktoré si myslí, že je princeznou z rozprávky, že sa jej všetci klaňajú až po zem. Veru si to aj mohla myslieť. Bola namyslená, pyšná, vedľ bola otcovým miláčikom a maznáčikom štyroch tiet, čo bdeľy neprestajne nad ňou, bola maznáčikom mladej, dobrej vychovávateľky, predmetom obdivu a chvály všetkých priateľov a známych. Nemala mamičky. Umrela pri jej narodení. Otec všetko vynahradil dobrotu a vrúcnou láskou dievčatku-sirote, ktoré ho nadovšetko milovalo. Volal sa Alexej-Alexandrovič. Dievčatko ho volalo »Slniečkom«, »oťkom Aljošom« a neskôr vymýšľalo druhé líškavé mená. V tomto vymýšľaní bola majstrom.

Žila skoro výstredným duševným životom. Ako by si nevedela vybrať zlatú strednú cestu. Hned' sa hrala samopasne ako chlapec, inokedy zasa blúznila a snívala o neznámom fantastickom svete. Zabúdala na skutočnosť, žila len v tom, čo si vyčarila jej bujná, živá fantázia.

Ked' troška odrástla, ľažko na ňu zapôsobila neslychaná udalosť. Otec si našiel novú družku na ceste životom, »princeznin« otec sa druhý raz oženil...

Ľudka nevedela, čo sa s ňou robí. Ako by bola spadla s neba na zem. Jej... jej dali macochu! Svet sa s ňou

krútil, všetko sa zdalo zlým, cudzím a bezfarbým dievčaťu, ktoré myslelo, že otec môže milovať len svoje dieťa a nikoho druhého na svete ...

Prvý žiaľ, prvé strašné sklamanie nezostalo bez účinku na Ľudkinu povahu.

Dlho chodila zamyslená, trápila sa nad tým, čo ju čaká. Myslela si, že sa stala obeťou, ktorú hodili macoche, zlej machoche, o akých čítala v rozprávkach. Vyhýbala sa otcovi a zazlievala mu, že dal prednosť cudzej, peknej dáme, pred jedinou dcérou. Macocha bola dobrá a usilovala sa všemožne získať si oddanosť a lásku urazenej dcérky, ale darmo. Ľudka ju doslova nenávidela.

Ked' mala jedenásť rokov, poznala doma — vtedy žili už v Schlüsselburgu — veselého šuhaja, s usmievavou, dobráckou tvárou a obľúbila si ho ako brata.

Bol to Ján Vilkang, syn bohatého Angličana, ktorý mal pri Schlüsselburgu veľkú továreň. Vrátil sa práve z Anglicka, kde skončil s výborným prospechom štúdiá na oxfordskej univerzite. Od prvého dňa ich známosti Veľký Ján (tak sa nazval sám, lebo bol veľmi vysoký) si veľmi obľúbil malú »vodnú žienku«, ako volal Ľudku, a usiloval sa zladiť troška pomer medzi ňou a »novou matkou«. Ale nedarilo sa mu to: Ľudka nemala rada macochu a nenávidela ju, kým to sám osud nezmenil.

Ked' Ľudka bola ešte v ktorejsi z nižších tried ústavu, dostalo niekoľko dievčeniec osýpky. Medzi nimi aj Ľudka Voronská. Ochorela tak ťažko, že lekári nedávali mnoho nádeje na záchranu. Dievčatko, vyčerpané horúčkami, ležalo v tmavej izbe so zaviazanými očima, medzi životom a smrťou. Milosrdná sestra Anna ju opatrovala s láskou a anjelskou trpezlivosťou. Nebála sa nákazy ani námahy, trávila celé dni a noci pri posteli chorej.

Takto sestra Anna obetavou starostlivosťou a oddanostou zachranila Ľudku od smrti.

Nevychádzala z Ľudkinej tmavej spálne, počúvala Ľudku vo všetkom, plnila všetky jej želania a pokorne prijímalaj jej chúťky a vrtochy.

Ľudka vedela oceniť obetavé služby tejto sestry a obľubila si ju z celej mladej, zápalistej duše. Mala rada sestru Annu a ani ju ešte nevidela, lebo mala ešte vždy zaviazané oči.

Ked' už bola zdravšia, túžila čo najsikôr uvidieť milú, dobrú sestru. Dali jej dolu obväz, napustený akousi liečivou tekutinou a dievčatko uvidelo ženu, ktorú doteraz vášnivo nenávidelo — a obľúbilo si ju navždy.

Macocha ako milosrdná sestra opatrovala Ľudku a záchranila pastorkyňu od smrti . . .

Od tých čias milovala Ľudka peknú dámu — mamu Nelu — ktorá vzbudila najprv taký odpor a nenávisť v srdeci dievčatka, milovala ju naozaj detskou oddanosťou a láskou.

4

Duchovia.

Ľudka spala. Ale nespaly všetky dievčence v mesačnej noci. Krásna Čerkeska — Gordská — zodvihla hlavu s podušky a nahla sa cez Ľudkinu posteľ k Dodoške. Dosiahla jej podušku, trhala ňou, aby zbudila priateľku.

»Vstávaj, Dodoška!« šeptala.

Tučná Dodoška sa len vtedy zbudila, keď sa sgúľala na zem.

Na druhej strane spálne budila bledá Jelka — Lotos — strapatá, s očima svietiacimi fosforeskujúcou žiarou, Bucharinovú, Pantarovú a Debickú.

»Vstávajte, dámy, chytro vstávajte! Už je jedenásť preč, hnedť sa začne seansa . . .«

K posteli nedaleko Voronskej pricupkala bosými nôžkami Makarová, malé dievčatko s chutnou, dobráckou tváričkou rozmaznanej bábiky.

»Mária, vstávaj! Chochluška, už musíš vstať! Lotos už všetky zobúdza!« šeptala do ucha černookej Márii Masalskej, ktorá si v driemote pretierala rozospaté oči.

Ako ľahučké biele mátohy v dlhých nočných košieľkach, cez ktoré si prehodily plátené sukne a nočné ka-

bátiky, so spistenými vrkočmi, v papučkách na bosých nôžkach, kradly sa dievčence tíska do umyvárne.

Umyváreň, kde mala byť seansa, bola dosť malá miestnosť so širokým medeným jarčekom v dlážke pri jednej stene, s tuctom medených kohútikov vodovodu, s poličkami na mydlo, prášky a kefky na zuby, s niekoľkymi stolčekmi. Potom tu bola ešte veľká skriňa na bielizeň, so širokou zásuvkou pri zemi, ktorá sa dala vytiahnuť a kde spávala, a i teraz spala slúžka Akula a sladko pritom chrápala s otvorenými ústami.

Prvá vstúpila do umyvárne Jelka a hned' sa aj dala do roboty. Shodila s pliec hrubú, vlnenú šatku, prestrela ju na dlážku doprostred izby, vyňala zpoza košielky složený veľký hárok papiera, povystierala ho a položila na šatku. Na papieri bola nakreslená kružnica a na jej obvode veľkými písmenami rozdelená ruská abeceda.

Vzala odkiaľsi malú porcelánovú mištičku, položila ju hore dnom doprostred kružnice. Na kraji mištičky, ktorý priliehal k papieru, bola malá, dobre viditeľná čierna bodka.

»Ľahnite si na šatku!« kazala Jelka. Všetky dievčence si hned' políhaly okolo papiera s azbukou¹⁾.

»Gordská, zapisuj presne, čo nám duch povie«, pokračovala tým istým panovačným tónom. »Ja ako médium, Bucharinová, Makarová a Debická pridržíme mištičku. Rantová, Chochluška, Maljavka a Dodoška, vy dávajte pozor, aby šlo všetko poriadkom, podľa pravidiel!«

»Dobre!« súhlasili špiritistky. Ležaly nehybne na šatke a dívaly sa doprostred kruhu.

1) Azbuka — ruská abeceda.

Rantová, Bucharinová, Debická a Jelka položily uka-zováčiky pravej ruky na dno mističky, ktorá bola upro-stred kružnice s abecedou.

»Všetko je hotové?« spýtala sa Jelka slávnostným tónom.

Zmenila sa v tejto chvíli skoro na nepoznanie. Tvár bez kvapky krvi, vytreštené oči vodnej žienky horely čudným ohňom, čierne vlasy sa jej rozpustili a viseli cez plecia a chrbát. Rozčúlené dievčatko zdalo sa teraz v očiach ostatných dievčat naozaj čudnou, fantastickou bytosťou.

»Začnime!« povedala tichým, bezfarbým hlasom.

»Počkajte«, ozvala sa ticho Čerkeska, »čo spravíme s Voronskou?... Ved' sme ju pozvaly!...«

»Čerkeska sa nemôže bez svojej Vranky ani hnúť«, zasmiala sa Maljavka pichľavo. »Či si nepočula, že ju Lotos potom zasa vyhodila zpomedzi nás, lebo si neza-slúži, aby zasadala s nami v spolku ,Tajomná liga'?«

»Áno, Ľuda si nezaslúži, aby sme ju prijaly medzi seba!« potvrdila Jelka.

»Ak je tak, teda odídem i ja«, odpovedala Čerkeska, odložila papier a tužku, ktorou chcela zapisovať slová vyzvaného ducha a chytrou sa zdvihla s deky.

»To nám vari len neurobíš!« zahriakla ju Lotos. »Bez teba nemôže byť seansa. Máš také oči, že by si tiež mohla byť médiom, aj budeš raz miesto mňa, keď tu nebudem. Ale, keď si už taká, tak len ostaň! Ustúpim ti. Dodoška, bež do spálne a doved' Voranskú«, obrátila sa nečakane k Daurskej.

»Prosím vás, Jelka, neposielajte mňa, viete, že sa bojím. Chrápu tam, ako by umieraly, nevrátila by som sa celá...« zdráhala sa Daurská.

Vykala Jelke pri seansách, ako aj ostatné špiritistky, lebo videli v nej vyvolenú bytosť, sprostredkovateľku medzi sebou a záhrobím.

»Pôjdeš, Dodoška! Počuješ! Už aj chod'!« kázala Lotos ešte raz rozhodným tónom a v očiach sa jej zablýskalo hnevom.

»Chod' len, Dodoška, chod', moja milá, zajtra ti dám svoju porciu tvarohových koláčov«, tešila ju Rantová a spravila Dodoške kríž na chrbte.

Ked' Dodoška počula o koláčoch, nezdráhala sa už. Za koláče sa to vyplatilo. Oblizla sa už popredku ako maškrtná mačička a krácala pomalým a nesmelým krokom k spálni.

Tam dievčence spaly ako obyčajne. Niektoré sa obracaly, druhé zasa chrápaly. Jedna kričala zo sna: »Daj mi galoše ... To sú predsa moje, nie tvoje, Karská, si slepá, ty hlúpa! ... Nevidíš?«

Celá prestrašená dostala sa Dodoška k Ľudkinej posteli.

»Ľudka, zobud' sa! Prosím ťa, hned' sa zobud'. Ľudka zlatá ... Vranka milá!« šeptala a triasla sa na celom tele od strachu a zimy.

Nemusela dlho prosiť. Voronská si sadla na postieľku, počúvala, čo jej nesúvislo šepce Dodoška a so smiechom si pretierala oči.

»Aha! Už viem! Gordská prosila za mňa ... Hlúpa! Načo? Ale konečne, prečo by som sa i ja nesoznámila s Čiernym princom a ostatnými mŕtvymi hrđinami? ... Dobre! ... Chod' len, Dodoška a povedz im, že sa trocha oblečiem a hned' prídem!«

»Ani za celý svet nepôjdem ta sama!« skoro skríkla Dodoška. »Karská kričí zo sna ako bláznivá, nepôjdem

sama okolo jej posteľe... Ľudka moja, dovoľ mi, počkám ťa a pôjdeme spolu.«

»Ľala, špiritistka! Vedela som, že sa ničoho nebojíš! Dobre teda, pôjdeme spolu«, smiala sa Ľudka a obliekala si sukňu.

Ked' vstúpily do umyvárne, ležaly dievčence ako drevo, bez pohybu uprostred izby na širokej šatke a všetky boli veľmi rozčúlené.

»Pozdrav Pán Boh, sestričky!« pozdravila sa im Voronská veselo.

»Ticho, ticho, čuš, Vranka, čuš... odozenieš nám ducha, ty nešťastnica!... Pozri, mištička sa už hýbe...« šepťaly Maljavka a Chochluška odrazu. Ľudka pozrela zvedavo ponad hlavy dievčat do prostriedku prikrývky. Štyri dievčence pridržiavaly ukazováčkami mištičku, ktorá sa pomaly krútila dookola, chvíľkami zastávala a ukazovala čiernomu bodkou hned jedno, hned druhé písmeno.

Gordská zapisovala tieto písmená a skladala z nich slová. Takto sa rozprával duch so špiritistkami, ktoré ležaly okolo tiché a bledé a napnuto pozorovaly pohyby mištičky.

»Ľahni si, Ľudka a nesmej sa... všetko nám pokaziš«, šepťala Čerkeska Voronskéj a stískala tučnou, ako ľad chladnou rukou Ľudkine prsty. Ľudka si ļahla k ostatným, s tvárou, plnou posmechu ako obyčajne, lebo sa už bola rozhodla, že obetuje túto noc doteraz nevídanej zábave. Mištička sa začala pohybovať chytrejšie a chytrejšie. Sivé, čierne a belasé oči uprene pozorovaly jej smer.

Písmená, pri ktorých zastala čierna bodka, splývaly v slová a vety. Duch sa rozprával so svojimi obdivovateľ-

kami isto-iste celkom vážne. Jelka-Lotos, bledá ako stena, so sklenými očima spytovala sa neviditeľnej, tajomnej bytosti, duniacim, hrobovým hlasom:

»Kto si, čo si opustil záhrobný pokoj, pre nás, úbohé deti tejto zeme?« Zatichla a vyčkávala odpoved.

Mištička sa rozhýbala a zastávala raz tu, raz tam. Vyšly slová a vety:

»Som ten, o ktorom ste už všetky počuly. Žijem v záhrade blaženosti, kde sa všetko skvie v lúčoch lásky a šťastia. Len zriedkavo prichádzam k vám, aby som sa poshováral s tými, čo veria vo mňa a milujú ma.«

»Veríme ti, holúbok náš milý, hnedť by sme si ľa vybozkávaly!« zamiešala sa Dodoška. Ale Lotos ju hnedť okrikla: »Čuš!« pohrozila jej prstom ľavej ruky a pozrela prísne na štebotavé dievčatko.

»Ticho, dámy... Cítim... Viem, že je už medzi nami...« dodala tajomne, slávnostne si poobzerajúc všetky dievčence.

Maljavka skríkla od strachu a skrčila pod seba bosé nohy. Malá Makarová odskočila od papiera s azbukou ako od osieho hniezda a obrátila sa k Jelke s prosebným pohľadom:

»Oslobodť ma, Jelka! Nech niektorá druhá pohybuje mištičkou. Ja už nemôžem...«

»Si sprostá, Makarka, kedť tak vravíš!« prepichávala Lotos rušiteľku poriadku bleskami zlostných pohľadov. »Koľko ráz som už povedala, že nepohybujete miskou vy, ale »on« sám, neviditeľný a netelesný vedie svoju vôľou a mocou naše prsty...«

A hnedť sa zasa sklonila k miske a volala dojatým hlasom:

»Zaklínam ťa, ó, božský, povedz nám, ako sa voláš a s ktorou z nás sa chceš rozprávať?«

Zasa sa rozhýbala čarovná mištička, behala a tancovala po papieri a zastávala pri jednotlivých písmenách.

Čítaly: »Chcem sypať vôňu svojich slov milovanej dcére Ol'ge Jeleckej!«

»Dakujem ti, duchu! Neviem, ako by som ti prejavila oddanosť a úctu«, odpovedala Ol'ga duchovi a búšila sa pravicou do pŕs. Jej bledú tváričku oživila červeň radosti.

»Povedz nám, kto si, veľký duchu! Ako sa voláš? Meno nám povedz, meno!« dozvedala sa celá rozčúlená podopierajúc sa kŕčovite natiahnutou ľavou rukou o dlážku.

Mištička sa už nekrútila a netancovala, ale celkom divo skákala od písmena k písmenu.

Zastala najprv na »J«, potom na »a«, na »H«, na »a«, na »r« a tak ďalej. Vyšlo: »Ja Harun al Rašid, kalif bagdadský.«

»Ach!« skriklo všetkých desať dievčat. »To je on! Arabský panovník a básnik!«

»Ten istý, čo sa prechádzal bagdadskými ulicami a pozoroval, čím ľud trpí a s otcovskou láskou pomáhal chudobným. Chodil na súdy a dbal, aby chudobní a utisnutí boli súdení spravodlivo. Žil v ôsmom storočí po Kristu a jeho povesť oslavujú rozprávky »Tisíc a jedna noc«, poučovala Rantová priateľky. Zapamätala si to z dejepisu, lebo práve z tohto odpovedala nedávno historikovi Šturlovi.

Ľudka Voronská využila rozčúlenie dievčat a ľahla si na miesto Makarovej. Pritisla ukazováčik na dno mištičky. Jelku by teraz neboli nikto poznal. Ako sa patrilo na tlmočníčku medzi živými a záhrobím, búchala sa do

pŕs, krútila vytreštenými očima, hned' čosi šeptala, ani nebolo rozumieť čo, hned' zasa kričala tak strašne, že by nikto nebol veril, že toto nežné dievčatko môže mať taký mocný a škrekľavý hlas. Slúžka Akula sa začala obracať na posteli v skrini, keď začula výkriky a šušťanie papiera.

Mištička lietala ako živá od písmena k písmenu. Vy-chadzaly verše.

Harun al Rašid, arabský panovník a básnik chcel iste odmeniť svoje obdivovateľky básnickým plodom.

Gordská zapisovala písmeny, pri ktorých zastala čierna bodka na tancujúcej mištičke.

*Voňavé gradnadske záhrady
kolisu do spánku mesto-hrad.
Spi Tigris, spi Eufrat posvätný,
spi bieda, spi smútok, bolest, hlad
Ja, Harun, Maurov tých mocný pán,
utrel som slzy a potešil
dobrý a chudobný národ môj
radosť mu do srdca položil.
Maur môže teraz jest klobásy,
zajedať pomaranč šťavnatý,
sucháre k čaju si zahrýzať,
a pery oblízať usmiaty ...*

»Čo? ... Čo je to? Pane Bože, také táraniny!... Klo-básy s pomarančom!«

»Aké sú to reči?! Pery si oblizovať! Tak vraví kalif a básnik?« čudovaly sa niektoré dievčence.

»A Eufrat a Tigris tečú cez Granadu? Čo nám to roz-práva?!« čudovala sa Viera Debická, prvá žiačka v ústave.

»Všetko je možné!... Všetko!... Pre Rašidovho ducha

nieto nemožných vecí«, kričala natešená Jelka Lotos, a sklonila sa tvárou až k samej mištičke.

»Ach, veľký panovník Granady, mocný kalif!« oslo-vila ducha. »Žartuješ s nami. Žartuj len ako chceš, bav sa s nami a potresci nás, ak sme ťa nahnevaly. Povedz nám, ak sa hneváš na nás. Ak si nahnevaný, povedz, ako ťa máme odprosiť!«

»Musíte sa vykúpiť. Len po poriadnej obeti vám od-pustím a uvidíte Čierneho princa z Indie, ktorý sa vám zjaví ešte tejto noci . . .«, odpovedal duch mladým špiri-tistkám, ktorých tváre prezádzaly napnutú pozornosť.

»Ach, len vrat, veľký, čo máme robiť, aby si nám odpustil?« šeptala Lotos strašne rozčúlená.

Mištička skackala s miesta na miesto. Gordská ledva stihla zapisovať.

»Nech sa Dodoška zajtra pri raňajkách ani nedotkne tvarohového koláča!« vyjavil duch, akú obeť si žiada, aby im mohol odpustiť. Tučná Dodoška bola veľmi sklamaná, skoro jej šlo do plaču:

»Bože môj! Prečo sosielaš na mňa také nešťastie . . .«

Ale uspokojila sa, keď duch žiadal ďalej:

»Nech si moje verné médium natrie nos sadzami.«

»Nech sa Rantová, Pantarová a Makarová oblejú chladnou vodou pod vodovodom«, žiadal tretiu obeť.

To bolo už priveľa! . . .

»Duch je dnes akejsi zlej vôle«, povedala Lotos a usmievala sa ako mučeníčka tenkými perami, »bude si musieť troška oddýchnuť a my tiež . . . Oddýchnime si, dámy, načerpajme nových síl, aby sme sa dobre prichystali privítať Čierneho princa.«

»Čo myslíš, Jelka, máme si obliecť šaty? Čierny princ je predsa muž, nemôžeme ho takto prijať«, spýtala sa

Maljavka, zodvihla sa so šatky a drkotala zubami, lebo ju celkom drvila zima v chladnej umyvárni ako aj ostatné dievčata.

»Áno, oblečte si aspoň sukne a prehodťte si cez plecia prikrývky z postelí. Bude to najlepšie. Zhasneme nočnú lampôčku, aby ‚ho‘ nevidela Akula — nezasvätená — keď sa nam zjaví«, rozhodla sa Jelka.

»Ol'ga, počúvajte, prosím vás, chcem sa vás čosi spýtať. Pokloníme sa ‚mu‘ celým telom, ako sa pozdravujeme učiteľom a inšpektorovi, alebo len skloníme hlavu ako pred báťuškom²⁾ a biskupom?« sptyovala sa Dodoška, ľahajúc médium za rukáv.

»Pravdaže sa mu pokloníme celým telom. Duch je predsa väčším pánom ako inšpektor«, myslala Makarová.

»Nie, Makarka, duchovi by to vôbec nepostačilo«, zamiešala sa Voronská vážnym tónom, ale pery jej trhalo skrývaným posmechom. »Musíš sa hodíť na zem a udrieť čelom a nosom o dlážku. To bude dôstojný a opravdivý indický pozdrav!«

»Voronská, ak sa nám neprestaneš posmievať, hned a zaraz ťa vytvoríme zo seansy«, odpovedala jej Jelka Ľadovým hlasom. »Bože, aké ste len všetky sprosté!« zalomila namrzená rukami.

»Ja sa mu jednako len pozdravím tak, ako sa pozdravujeme pani riaditeľke: Pekne vás vítame, Čierny princ!« šeptala Dodoška susedke Pantarovej.

»A ‚on‘ ti za to odhryzne kus nosa«, povedala ticho Ľudka, keď začula jej slová. »Vravím ti, že sa musíme hodíť na zem. To je jediný pozdrav, ktorým si ho uctíš a prejavíš mu dôstojne svoju oddanosť.«

²⁾ Báťuška — pravoslávny kňaz.

Dodoška sa dívala na ňu s otvorenými ústami. Nevedela, či jej má veriť alebo nie.

Umyváreň bola chvíľku prázdna. Ale už o minútku vracaly sa špiritistky, zakrútené do posteľných prikrývok, ako do dlhých farbistých kabátov až po päty. Niektorým sa vliekol rožtek prikrývky po zemi ako vlečka. Len Jelka sa okrútila do bielej plachty, aby bolo vidno, že je médium. Beloba tejto plachty závodila s bledosťou jej priezračnej tváre.

V umyvárni bola tma. Zhasly nočnú lampôčku. Akula chrápala a mliaskala v spánku, skrčená na vytiahnutej posteli. Mesačný lúč, ktorý sem prenikal, tancoval na jej okrúhlej tvári a holej ruke. Tancoval i na papieri s veľkými písmenami ruskej azbuky, rozloženom na dlážke.

Dievčence stály jedna pri druhej, tisly sa k sebe vo fantastických pláštoch z farbistých posteľných prikrývok. Z bledých tvári dal sa vyčítať neurčitý strach z očakávaného. Dodoška-Daurská zasa drkotala zubami. Len dve dievčence boli celkom pokojné v tomto tajomnom čase.

Oľga Jelecká ležala na šatke nad mištičkou, ako vodná žienka s rozpustenými vlasmi, zakrútená do bielej plachty. Položila tenké pršteky na dno mištičky a čakala, kedy duch začne vravieť.

Ľudka Voronská sedela na vysokej stoličke pri medenom jarčeku a kolembala nohami v červených papučkách. Chladnokrvne čakala, čo bude. Na jej veľkých ústach bolo vidno úsmev, ktorý svedčil o istote a duševnej prevahе.

Jelka sa priblížila horiacimi očima k mištičke a šeptala:
»Duch veľkého Haruna al Rašida, kedy uvidíme

Čierneho princa? ... Ráč nám odpovedať, najmocnejší z granadských kalifov!«

Mištička prudko skákala s písmena na písmeno.

»Hned!« oznámila čierna bodka.

Dievčatá sa striasly od prekvapenia. Dodoška sa tri razy prezehnala na prsiach pod prikrývkou. Maljavka priskočila k Voronskej a šeptala:

»Vranka, smiem si k tebe sadnúť ... áno?«

»Sadni si, ak sa nebojíš, že o chvíľu spadneš do jarku ...«

Dievčatko nezbadalo posmech v Ľudkiných slovách a vyškriabalo sa k nej na vysokú stoličku.

Čerkeska, bledá ako mramor, hľadela veľkými očima, žiariacimi ako briliantové hviezdy, uprene do Jelkinej tváre.

Táto ešte vždy ležala nepohnute a zasa sa opytovala:

»Prosím ťa, mocný vládca, povedz v akej podobe uvidíme dnes v noci Čierneho princa?«

Mištička tancovala po kružnici a odpovedala:

»Príde, keď všetky celkom stíchnete a keď ty, dievčina v bielom rúchu, naša horlivá a obľúbená sprostredkovateľka medzi dvoma svetmi — živým a mŕtvym — urobíš rukou okolo seba tri kruhy. Keď dokončíš tretí kruh, ozvú sa na chodbe kroky, otvoria sa dvere a príde k vám Čierny princ s cárskou korunou ...«

»Ach, ako sa bojím«, šepkala Maljavka a túlila sa slabučkým tielkom k Ľudke, ako by u nej hľadala ochranu.

Nikto si nevšimol jej vzdychu a strachu. Všetky sa uprene dívaly len na Lotos. Lotos už tiež vyskočila s dlážky na vysokú stoličku.

»Počuly ste, počuly?«, spýtala sa ticho a slávnostne. Zelené plamienky jej očí sa rozhorievaly vždy väčšmi a väčšmi. Bledá, priezračná tvárička celkom zbledla.

»Upokojte sa! Ticho! Nech nepočujem ani hláska! Príde hned', o minútku . . . ! Voronská, Pantarová, podťe tiež sem! Preboha, nepohnite sa! Hned' začнем!«

Z celej Jelkinej bytosti vial dych nepochopiteľnej, tajomnej radosti. Plamienky v jej očiach prišahovaly oči ostatných dievčat. Tie zelené oči naozaj hypnotizovaly. Chvíľku pôsobily i na Voronskú čudnou silou.

»Podľme, Maljavka«, zašeplala susudke, chytila ju za trasúcu sa ruku a ponáhľala sa s ňou ku skupine dievčat.

Jelka ešte vždy stála na stoličke, v očiach sa jej zračila túžba čo najskôr uvidieť princa a ústa šepkaly jediné slovo:

»Príd' . . . !«

Zodvihla ruku a pomalým pohybom opísala okolo seba kruh. Prvý, druhý, tretí . . . Potom blúdila stŕpnutými očima po miestnosti a počúvala, naklonená vpred.

»Počujem kroky«, povedala odrazu Pantarová.

»Aj ja«, ozval sa jemný hlások Čerkesky.

»Je to on!«, zastenala bledá Dodoška a triasla sa na celom tele.

Kroky sa naozaj blížili . . . Chodbou kráčal ktosi neviditeľný, tajomný, ľahkým, tichúčkym krokom ako v mäkkých papučkách.

»Bože!«, vzdychlo ktoréosi z dievčenie.

Všetky stály ako prikované. Kroky sa blížili tíško, šuchavo, raz chytro, raz pomaly, ako by to boli kroky neživej bytosti . . . Už boli celkom blízko . . . Zatíchlý pri dverách . . .

Dievčencom tak búchaly srdcia, že si ich počuly.

I Ľudka Voronská zbledla, ale sivé oči hľadely bez strachu rovno na dvere.

Dvere sa tíško otvorily . . . na ich kraji sa zjavily dlhé,

chudé prsty a na prahu zastala dlhá, biela mátoha s hlavou v akomsi tureckom turbane.

»Ach, ach, ach, ach!!!«, skrikla Maljavka a spadla zamletá na dlažku.

»To je čert v bielych handrách a nie princ!«, volala Dodoska. Kľakla si na zem a zakryla tvár do vlnenej šatky na dlážke.

»Von!« kričala Jelka, soskočiac so stoličky a vrhla sa na bielu mátohu. Zaťala jej trasúce sa prsty do pleca. »Von sa ber, fantom! Teba sme nevolaly! Volaly sme Čierneho princa! Ber sa odtiaľto! Prepadni sa do zeme! Skap! Skap! Skap!« sipela a tisla strašný zjav von zo dverí.

Mátoha ustupovala pred nahnevaným dievčatkom. Jelka sa vrátila k stoličke, chcela na ňu vyskočiť, keď zrazu mátoha pokrútila hlavou, turban jej spadol, biela flanelová prikrývka sa sklzla s pliec a pred zmätenými, množstvom prekvapujúcich dojmov rozčúlenými žiačkami sa zjavila — slečna Fürstová, učiteľka, s ktorou terajšia najvyššia trieda viedla už tri roky ukrutnú vojnu na život a smrť.

V prvej chvíli nemohla slečna Fürstová, ktorú v ústave volaly »Vyzvedačkou«, lebo neprestajne sledila za dievčatmi, povedať ani slova. Len z očú, trocha odkvitnutých a matných dalo sa vyčítať rozčúlenie a prekvapenie. Ale už sa aj začal jej liať hnev na hlavy nešťastných špiritistiek.

Ked' si »Vyzvedačka« večer dala všetko do poriadku, vykúpala sa v kúpeľni. Po kúpeli okrútila si mokrú hlavu do veľkej bielej šatky a prehodila si biely flanelový kúpací plášť. Potom šla do svojej izby. Tu sedela chvíľku pri peci a začula neobyčajný šramot. Vyšla z izby, lebo sa chcela presvedčiť, čo sa robí. Poľovnícky čuch — ako

vrvavievaly žiačky — učiteľku nesklamal. Pristihla pri čine celú spoločnosť. A ešte ako! Čo všetko videla! Dievčatá nielen že v noci robily rámus, ale jej ešte aj nadávaly, vyhadzovaly ju, dávaly jej mená, ktoré slušné dievčatko ani do úst nevezme . . . Tak sa knej zachovaly, k najstaršej učiteľke na ústave . . . !

Nevedela, čo má robiť. Hned sa jej vhrnula krv do tváre, hned zasa zbledla ako stena. Hlava s mokrými, riedkymi vlasmi sa kývala ako hodinové kyvadlo. Nakoniec otvorila tenké pery, ukázaly sa žlté zuby a ozval sa záchripnutý hlas:

»Teda takto . . . ! Veľmi pekne . . . Zajtra všetko poviem pani riaditeľke. Všetky vás potresce . . . Najmä vás, Jelecká . . . Tak bezočivo ste sa so mnou shovárali, skoro ste ma udreli . . . Chceli ste ma vyhodiť zo dverí . . . Vás vyhodia z ústavu. Áno, pôjdete alebo vy alebo ja! Obidve nemôžeme byť pod jednou strechou!«

Učiteľka ukázala dlhým tenkým prstom na povalu. Posledná veta videla sa Voronskej veľmi komickou, hoci situácia bola dosť chulosťivá. Nemohla sa zdržať smiechu.

»Vyzvedačka« sa hned na ňu oborila:

»Vy sa ešte smejete? Ešte nemáte dosť? Môžete sa všetky hanbiť! Všetky dostanete zlé známky z mravov a prepustíme vás bez vysvedčenia! Tak! A teraz chodťte spať! Zajtra vyšetríme všetko do poslednej nitky!«

»Čo nás do vašej nitky, ale Pantarovej je zle . . . « odvrkla Voronská a dívala sa na nenávidenú učiteľku horiacimi očima.

»Neodvrkujte! Spať! Akula! Akula! Vstaňte, Akula, a odneste slečnu Pantarovú do nemocničnej izby!« budila slečna Fürstová slúžku.

Rozospatá Akula si sadla na posteľ a zívala. Dlhohodina nemohla pochopiť, čo chcú od nej.

Konečne porozumela. Chvíľku sa divala prekvapene na učiteľku a dievčence, potom si obliekla sukňu, zdvihla Pantarovú s dlážky a odniesla ju na mocných rukách do nedalekej nemocničnej izby.

»Vidíte, čo ste zavinili!« vravela učiteľka po jej odchode chraplavým hlasom. »To je vaša robota! Čo ste tu vystrájaly, bláznivé dievčatá? Načo vám bola táto šatka? A papier a mištička na dlážke? Prečo ste sa tak rozhnali proti mne, Jelecká? Vravte predsa! Odpovedzste, čo ste chceli odo mňa?«

»Chodťte už preč!« okríkla ju Jelka hystericky. »Odonhnali ste nám Čierneho princa! Všetko ste nám pokazili!«

»Neprestanete byť bezočivou! Teda dobre! Aj vy pôjdete do nemocničnej izby!« kričala slečna Fürstová. »Vedť ste sa vy celkom zbláznili! No, však uvidíme, ktorá z nás tu ostane, či vy, či ja!«

Voronská priskočila k Jelke a šeptala jej:

»Chod', Ol'ga... Nebudeme sa s ňou ťahať... Chod' do nemocnice. Zajtra sa dohovoríme čo robiť! Neboj sa! Držíme s tebou!«

»Čo ste jej šeptali, vravte, Voronská«, pribehla slečna Fürstová k Ľudke.

»Nič takého, slečna učiteľka. Radila som jej len, aby si pýtala kvapky, ak ju bolí žalúdok!«

»Dobre teda!... Dobre!!! Zajtra sa dozvie pani riaditeľka, aké ste bezočivé! A teraz chodťte všetky spať! Vy, Jelecká, podťte so mnou!«

Kývajúc hlavou s mokrými vlasmi vyšla učiteľka z umyvárne a vliekla Jelku za sebou. Jelka bola celkom

nešťastná a ubitá, ako bývajú kvety po veľkej búrke a prudkom daždi.

»Chuderka, Jelka!« vzdychla si Čerkeska, zalamujúc rukami nad hlavou.

»Neboj sa! Nezradíme ju!« zaznel zvučný, mocný hlas a Ľudka jej pozrela pokojne do očí.

»Ľudka, Vranka, prosím ťa pekne, vezmi ma do svojej posteľe. Bojím sa, že Čierny princ jednako len príde ešte dnes«, prosila Dodoška a nepúšťala Ľudkinu ruku.

»Prestaň už, blázonko«, nahnevala sa Ľudka. »Koľko ráz som ti už povedala, že niet Čierneho princa, nebolo a nebude!«

»A to že ako? A čo mištička? A verše Haruna al Rašida?« ozvalo sa niekoľko hlasov.

»Cha, cha, cha«, zasmiala sa Ľudka. »Tie duchaplné verše som ja složila. Ani neviete, aký talent máte medzi sebou! Bohužiaľ, nie je moja báseň etnograficky, ani zemepisne verná, lebo Eufrat a Tigris netečú cez Granadu a starí Arabi nepíjali čaj a vari ani nezahrýzali suchármci. Ale hlásim sa jednako len k svojmu výplodu, zlaté sestričky, a nehnevajte sa, že som vás troška zabavila«, Ľudka sa dívala vyzývavo na všetky dievčence a chichotala sa huncútsky.

»To je nemožné! Ach!« kričaly sklamané priateľky. »A my sme si myslely, že je všetko naozaj pravda! A teraz sa to tak prozaicky vysvetlilo! Ale, prečo si to robila, Ľudka?«

»Zbadala som, ako si Jelka sama krúti mištičku, teda som to chcela i ja skúsiť«, spravila Ľudka špiritistkám novú bolesť.

»Ale, že by Jelka bola takou cigáňkou!« čudovaly sa niektoré.

»Cigaňka!... Klamárka akási!... Tak dlho sme sa daly vodiť za nos!« hnevaly sa ostatné členky krúžku „Tajomna liga“.

»Nie, nesmiete Oľgu odsudzovať! Nie je cigáňka, ani klamárka!« zastávala ju Zina Bucharinová, vysoké, mocné dievčatko.

Ona verila celkom úprimne, že sa duchovia s ňou rozprávajú, nechcela nikoho klamať«, vysvetľovala ďalej. »Tak sa do toho vhľbila, že ani hádam nezbadala, ako hýbe prstami a krúti miskou... Iste je teraz veľmi nesťastná! Chuderka Lotos! Dobrá Jelka!...« Pri posledných slovách vyhírkly Kreolke slzy z očí.

»Počuly ste, ako Fürstka povedala: alebo ona, alebo ja?!« pripomerala Čerkeska.

»Uspokoj sa, Gorská! Zastaneme sa jej. Ešte neviem ako, ale už teraz bezpečne viem, že ju zachránime. Zajtra sa porozprávam s Veľkým Jánom, keď príde na návštevu. Ten nám iste dobre poradí«, povedala Ľudka a mala oči plné viery.

»Áno, áno! Veľký Ján nám poradí!« opakovaly dievčence. »A teraz už pod'me spať, dušičky, pod'me spať. Ráno je mûdrejšie, ako večer!«

Špiritistky sa vracały tíško do spálne, každá si ťahla do svojej posteľ a hned zaspaly.

Čierny oblak.

Veselé marcové ráno tislo sa do miestnosti. Čistými oblokmi kukalo do triedy. Jeho lúče ako jemné, zlaté ihly, živé a bystré, hraly sa na čiernych ligotavých tabuliach, na zemepisných mapách, na glóbe, ohromnom ako obrova hlava, na tmavom voskovanom plátne, ktorým bol obtiahnutý stolík na katedre a na hlavách dievčat, sediacich v triede.

Ale trieda pôsobila vážnym dojmom, hoci sa v nej hrálo slnko. Aj dievčence, obyčajne veľmi veselé, boly dnes vázne. Maly smutné tváre. Ako by nad najvyššou triedou visel akýsi búrlivý čierny oblak, priamo nad týmito všetkými čiernymi, gaštanovými a plavými hlávkami.

A naozaj. Tažké oblaky a búrka, ukrutná búrka boli celkom blízko.

Hned po raňajšej modlitbe a po čaji zavolali celú najvyššiu triedu k pani riaditeľke.

Pani riaditeľka — okrúhla, majestátna dáma v moderných šatách z tmavobelasého, šuchotavého hodvábu, s vysokým, celkom bielym účesom — prijala žiačky v zelenej prijímacej izbe. Obyčajne vľúdna a dobrá tvár bola dnes vážnou, skoro nahnevanou.

»Chováte sa tak mrzko, že to ani uveríš nemôžem«, začala zvučným hlasom.

»Opovažujete sa vstávať v noci tajne s postieľok, behať do umyvárne a tam vystrájať hlúposti ako obmedzení a ľahkomyselní ľudia. Nerozumné seansy, vyzývanie duchov! Každý rozumný človek vie, že sa nemôžu zjavovať! K tomu ešte neospravedlniteľné chovanie k pani učiteľke, ku ktorej ste boli strašne surové. Jedna z vás — Jelecká — si dovolila nám oddanú vychovávateľku, ktorú si všetci ctíme, vyhodiť zo dverí... Táto Jelecká — sama sa k tomu priznala — bola vaším vodcom, ona vyhútala a dala dohromady túto odpornú, smiešnu a hlúpu historiu. Zaslepovala vás nerozumnými rečami, učila vás veriť v sily a bytosti, ktoré vôbec neexistujú a aby miera jej zlých skutkov bola dovršená, našli sme v jej zásuvke romány o vymyslenom svete duchov, romány, ktoré som vám už dávno zakázala čítať. Každé jednotlivé previnenie by zaslúžilo najprísnejší trest, ale najhoršie je, ako sa zachovala k slečne Fürstovej. To je také strašné, že ju nemôžeme nechať v ústave. Jelecká musí hned' zajtra opustiť ústav. Vyhodili sme ju. A vy všetky ostatné dostanete o stupeň horšiu známku z mrvov.«

Ked' pani riaditeľka dokončila, odišla zo zelenej izby práve tak dôstojne, ako sa v nej zjavila a zničené dievčence so sklopenými hlavami odchádzaly do triedy, nešťastné z pohromy, ktorá ich postihla.

Všetky zo srdca ťutovaly Jeleckú a najmä jej nešťastnú matku. Biedna starenka trpela nevyliečiteľnou chorobou, žila z maličkej penzie, ktorú dostávala po smrti muža — malého a slabo plateného úradníka. Žila len dcére, ktorú veľmi milovala. Čakala netrpezlivo, kým Oľga dokončí školu v ústave, nájde si nejaké dobré miesto a bude

matku podporovať a pomáhať jej. A teraz takéto nešťastie! Riaditeľstvo vylúčilo Oľgu z ústavu!

V škole maly ešte tri hodiny: náboženstvo, pedagogiku a »prázdnú hodinu«, na ktorú neprišiel nikto z učiteľov. Vtedy sa dievčence obyčajne porozchodily do malých izbičiek, kde hrávaly na klavíri alebo iných hudobných nástrojoch.

Báťuška, otec Vasilij, ešte dosť mladý farár v hodvábnej kamži, hned' zbadal, že sa v najvyššej triede čosi stalo. Spýtal sa Jelskej, ktorá mala práve dozor, prečo sú dievčence také smutné, či sa stalo voľajaké nešťastie. Sima Jelská pokrútila hlavou a odpovedala mrzuto:

»Nič neobyčajného sa nestalo, báťuška. Dievčence dnes v noci čarily. Jelecká vyvolávala duchov a skoro vyletela hore komínom ako čarodejnica. Zato ju vyhodili z ústavu — a my ju řutujeme.«

»Ach! Dievčence! Ako ste to len mohly vykonať?!« čudoval sa báťuška.

»Čary a kúzla sú protivné Pánu Bohu a aj vám škoda takto pliesť mladé hlavy. A vy, Jelska, myslíte, že sa patrí vravieť duchovnému pastierovi o čarodejniciach, lietajúcich hore komínom?«

»Zo všetkého sa len vysmieva, báťuška«, ozvala sa Debická. »Dobrú Jelku vyháňajú z ústavu, a ona si z toho robí posmech! Nemá citu!«

»Myslíš si, že sa rozplačem nad bláznivou Oľgou!? Všetky vás klamala a teraz sa rozplývate v slzách!« odsekla Sima a hodila rukou.

»Ticho Jelská!« napomenula ju slečna Fürstová, ktorá čosi vyšívala pri obloku.

»Ako mám byť ticho, keď búrka visí vo vzduchu!«

odvrkla ešte Sima, pokrčila plecami a hodila sa celou váhou tela na stoličku.

Báťuška len krútil hlavou. Potom otvoril katalog a začal vyvolávať. Pravdaže, odpovede boly veľmi biedne. Dievčence maly plnú hlavu Jeleckej. A okrem toho v najvyššej triede sa už malo pomaly skončiť pravidelné vyučovanie. Začiatkom apríla obyčajne už prestávaly prednášky, aby žiačky maly dosť voľného času a mohly sa pripraviť na konečné skúšky. A dnes boly všetky akési rozčúlené tou nočnou históriou, ani jedna neodpovedala ani len obstojne. Otec Vasilij len kýval hlavou a šeptal tiško, ako by pre seba:

»Nie je to dobre s vami, dievčence, nie veru... Spravite hanbu sebe i mne na skúške pred osvieteným pánom. Musíte sa ešte učiť, dievčence, hodne učiť!«

Ale nikto ho skoro ani nepočúval. Dievčence boli zamyslené. Čo robí Oľga Jelecká, ako sa trápi, zamknutá v nemocničnej izbe? — spytovaly sa jedna druhej, ale ani jedna nemohla odpovedať aspoň troška uspokojivo. Odľahlo im, keď zacengalo na koniec hodiny. Báťuška odišiel, šuchotajúc hodvábnou kamžou a dievčence sa vyhrnuly z triedy na chodbu a tam sa prechádzaly. Pozdravovaly sa učiteľom a učiteľkám, ktorých stretávaly. Dnes sa nezabávaly, nežartovaly, ako inokedy v prestávkach.

Zasa zacengalo do tried. Keď vošly do triedy, sedela už za stolom madame Mailová, šedivá Francúzka s plnou, okrúhlou tvárou. Hoci vedela výborne po rusky, prednášala pedagogiku v rodnej reči. Potom sa dala dievčencom naučiť na budúcu hodinu niekoľko stránok z knihy a chcela, aby sa to naučily nazepamäť. Usilovné žiačky sa teda doslova »nadrely« úlohu, často ani nerozumely,

čomu sa učia, lenivé žiačky sa pedagogiku vôbec neučily. Neškodilo im to, lebo madame Mailová nikdy nedala horšiu známku, ako sedmičku pri dvanásťstupňovom systéme klasifikácie¹⁾). Sedmička bola u nej známkou »duševnej lenivosti«, ale dievča s takouto známkou mohlo postúpiť do vyššej triedy.

Pani Mailová začala hodinu slávnostným úvodom:

»Dámy moje, máme dnes poslednú hodinu. Vo štvrtok prestanú prednášky. Budete musieť samostatne pracovať, aby ste sa dobre prichystaly na konečné skúšky, na ktoré ste sa pod naším vedením pripravovaly sedem rokov. Prajem vám, aby ste pri nich všetky obstály. Slečna Daurská nám teraz povie, čo vie o pestovaní chápavosti u detí. Prosím vás, slečna, vravte francúzsky!«

Dodoška vstala lenivo, ako by sa jej nechcelo a pritom šomrala:

»Neučila som sa na dnes, pani učiteľka.«

»Bože môj, ved' som práve vravela, že dnes máme poslednú hodinu. Kedy to teda chcete vedieť?«

»Vôbec som sa to neučila!«

»Tak nám povedzte, čo sme maly na minulú hodinu.«

»Na minulú hodinu? ... To sa už celkom nepamätam«, odpovedala Dodoška a obzerala sa smutným pohľadom po celej triede.

»Teda si sama vyberte čo chcete, odpovedajte, čo najlepšie viete z pedagogiky«, hnevala sa učiteľka, lebo ju už opúšťala chladnokrvnosť.

»Nič neviem!« priznala sa Dodoška nevinným tónom. »Sám Pán Boh vie, že nič neviem! ... Pedagogiku sa neучím. Ved' aj načo? Nepotrebujem pedagogiku. Nikdy sa

¹⁾ Najlepšou známkou bola dvanásťka a najhoršou jednotka.

nevydám. Nebudem mať deti a cudzie tiež učiť nebudem. Chcelo by sa mi! To je taka pravda, ako že rada čokoládu... Ked' vyjdem zo školy, budem cestovať. Precestujem krížom-krážom celý svet od mesta k mestu, od dediny k dedine. Vezmem si na cestu hodne cukrového, trocha koláčov, kus šunky a krajec chleba... Tak budem cestovať, chodiť hore-dolu a bude mi veselo... Nikto sa nebude o mňa starať, dávať mi úlohy a za ne sedmičky. Načo by mi bola pritom pedagogika?«

Ked' dokončila, prižmúrila oči, aj tak maličké, a oblizovala si tučnučké pery, ako mačiatko po dobrej večeri.

»Za túto ‚reč‘ vám dám šestorku!« nahnevala sa pani učiteľka.

»Pre mňa, za mňa aj dvojku. To mi je všetko jedno. Nezáleží mi na postupe! Ved' aj kam by som postúpila z najvyššej triedy? A cestovať jednako len budem, i keď mi dáte akúkoľvek známku!« odpovedala zasa Daurská. Sadla si, vytiahla si z vrecka cukrik a začala ho mŕzť.

Madame Mailová bola celá nešťastná. Takáto žiačka mohla ľahko podkopať jej pedagogickú činnosť v ústave. Preto sa rozhodla, že musí Daurskú prinútiť, aby sa naučila aspoň to najdôležitejšie, aby nemala pri skúške nepríjemnosti.

Odporúčala jej, aby sa spolu s Debickou, najlepšou žiačkou v triede, pripravovala na skúšku z pedagogiky. S tým sa uspokojila a vyvolala potom ešte tri alebo štyri dievčence, ktoré odrecitovaly všetko nazepamäť, slovo od slova, vetu za vetou.

Ku koncu hodiny Francúzka ešte raz želala dievčencom, aby sa im skúšky podarili. Rozvravela sa tiež o dôležitosti a význame pedagogiky pre každú ženu a o významnej úlohe matky ako vychovávateľky detí.

Prirovnala deti k rastlinám a nežným skleníkovým kvietkam, ktoré treba strarostlivo opatrovať a vyslovila dôveru, že sa všetky žiačky osvedčia vo svojich úlohách, čo sa týka pedagogickej činnosti. Ešte raz im želala všetko najlepšie a vyšla z triedy.

V päťach za ňou hrnuly sa dievčence s notami. Šly cvičiť do hudobnej dvorany alebo do malých izbičiek s klavírmi.

Ľudka Voronská sedela za klavírom, ktorý zaplnil dobrú polovicu malej izbietky a premýšľala o všetkom, čo sa stalo včera a dnes v ústave, v triede i mimo triedy. Lutovala Jeleckú, ale sa aj na ňu hnevala. Neprestajne rozmýšľala o tom, ako mohly jej priateľky tak slepo uveriť v tajomné a nadprirodzené sily, v ktoré ona sama nemohla a nechcela uveriť. Ľudka bývala prístupná akýmkolvek dojmom, ľahko sa za všetko oduševnila, ale neprijímalu nič bez dôkladného uváženia a všetko nové muselo jej byť vždy celkom jasné. Pre zázraky špiritizmu nenašla práve tohto jasného a zdravého presvedčenia, preto sa vždy vysmievala seansám a dievčencom, ktoré sa ich zúčastňovaly. Najväčšmi sa vysmievala Jeleckej — médiu — nevedela jej odpustiť, že plietla hlavy aj ostatným dievčencom, že ich zvádzala k takým hlúpostiam.

Dievčence jej často prezrádzaly, že sa im zjavujú všelijaké mátohy a že mávajú strašné a čudné sny.

»Prečo sa mne nikdy nič takého nezjaví? Prečo sa so mnou nedejú divy a zázraky?« myslela si, ale odrazu sa zarazila a cítila, že sa červenie. Prišla jej na um spomienka, ľahká ako sen.

Rozpamätala sa, že sa i jej už kol'ko raz zjavila akási sivá žena, ktorá ju v detských rokoch vystríhala pred mnohými zlými skutkami. Často sa sama seba spytovala, kto je tá »sivá žena«, často si ju sama privolala, keď sa chcela niečo poradiť, keď si nebola s niečím na čistom. Chcela ju vidieť, a bála sa jej.

Ked' sa spriatelila s druhou mamičkou, keď si ju obľubila a zamilovala, rozprávala jej o »sivej žene«. Matka jej vtedy vysvetlila, že »sivá žena« je len plodom jej fantázie, mátohou zraku a slchu a hned' sa jej aj spýtala, či jej niekto — možno veľmi dávno — nerozprával o akejsi »sivej žene«? Dievčatko sa zamyslelo a rozpamätalo sa. Teta Júlia — veľmi mystická žena — rozprávala sa raz so sestrami o všeljakých tajomných zjavoch a o »sivej mníške«, čo sa zjavila pri Ľudkinej kolíske v ten deň, keď sa Ľudka narodila. Nezbadala, že ich Ľudka, vtedy štvorročná, počúva. Tento rozhovor o čudnom zjavení našiel úrodnú pôdu v duši chápavého dieťaťa. Teraz, v malej izbietke, pri klavíri živo si Ľudka pripomínala, kedy a kde sa jej »sivá žena« zjavila a popretriasala v myšlienkach všetko do najmenších podrobností, čo s ňou bolo spojené.

»Ale, čo! Všetko je len sen, všetko je hlúposť! Predsa na svete nieto nič nevysvetliteľného a tajomného! Škoda Jelky, že sa dala tak zbalamutiť a že to má pre ňu také následky!« povedala nahlas samej sebe. Pozrela na hodinky, zavesené na niklovej retiazke pod pelerínkou, chytrou vstala a začala ukladať noty do mapy.

»Hned' zacengajú na obed, potom bude prijímacia hodina a uvidím Veľkého Jána. Tra-la-la-la-la! Tra-la-la-la-la!« tešila sa a prespevovala si ticho. Zavrela klavír, vzala notovú mapu a vykradla sa tíško na chodbu,

aby ju nikto nezbadal, lebo maly prísne zakázané skrakovaf hodiny cvičenia.

Ale hned po prvom kroku musela zastať, zakrútila sa jej hlava a duša prekypela strachom a prekvapením...

Pri stene na chodbe, len matno osvetlenej jediným oblôčkom, až na samom konci, stála vysoká žena v sivých šatách, so sivým šálom na hlate, ktorý jej zahaľoval i tvár, takže bolo jej vidieť iba oči.

Ludka zatvorila niekoľko ráz oči a zasa ich otvorila. Ale vždy znova uvidela neocakávaný zjav. Presvedčila sa: bola to naozaj »sivá žena«. Bola to »ona«!

Misionár. — „Vzbura.“

Tmavé, prenikavé oči »sivej ženy« dívaly sa Ľudke rovno do tváre. Zdalo sa jej, že v nich vidí veľkú bolest. Kúsok tváre, ktorý nezakrýval široký šál, bol bledý a voskový ako u mŕtvoly. Ruky visely bezvládne po bokoch. Nebolo v nich ani trocha života. Iste to bola mátoha, tajomná, strašná mátoha. Dievčatko sa triaslo a srdce sa mu rozbúchalo, keď sa na ňu pozrelo.

Chvíľku stála Ľudka nepohnute pri dverách. Potom však smelo vykročila, prešla niekoľkými krokmi chodbu, ktorá ju oddelovala od »sivej ženy«, zastala pred ňou a zvedavo si ju obzerala.

»Sivá žena« sa odlepila od steny. Pritom sa jej sklžol šál s hlavy a Ľudka zazrela vráskavú tvár, bezfarbú, bez kvapky krvi. Žena sa jej videla známou. Mala celkom biele vlasy.

»Viera Alexandrovna!« skrikla. »Pre Pána Boha, odpusťte, ved' som vás nemohla poznať!«

»Ako by ste ma boli mohli poznať«, odpovedala žena. »Náročky som si zakrútila hlavu, aby nikto nevidel moje uplakané oči a moju bolest. Idem práve od Olinky. Viete, že ju zavreli v nemocničnej izbe. Pani riaditeľka mi pred chvíľkou povedala, že si ju zajtra musím vziať domov. Vyhodili ju a nechcú ju už ani hodinu dlhšie v ústave.

Ach, nikto nevie, aký máme žiaľ, aké je to nešťastie pre nás!«

»Zajtra!... Bože môj!...« šepotala Ľudka smutným hlasom.

»A prečo? ... Prečo?« nariekala Viera Alexandrovna, matka Oľgy Jeleckej, zalamovala rukami a hrdlo sa jej kŕčovite svieralo. Potom, po chvíľke vravela rozčúleným, trasúcim sa hlasom:

»Bože môj! Aké je to pre nás strašné!... Moja Olinka bola vždy dobrým, tichučkým dieťaťom... Zavše sice snívala s otvorenými očima, ale nikomu na svete by neublížila... Pani riaditeľka povedala, že tu miesto učenia čítala romány a zaoberala sa špiritizmom. Ale ja som o tom nevedela! Nepovedala mi o tom ... A teraz ... teraz ju vyháňajú!... Voronská, holúbok môj, neviete, aké sme chudobné ... žobráčky sme ... Olinka potrebuje vysvedčenie. Bez neho nedostane miesto. Nemôže na to ani pomyslieť bez vysvedčenia z ústavného kurzu. A teraz mi ju vyhodia!... Bože môj! Umrieme s Olinkou hladom. Čo som mala, všetko som vydala na ňu za tých sedem rokov. Moja malá penzia nás neuživí!... Nikto si ani predstaviť nevie, ako sporím halierik ku halieriku. Ani Olinka nevie o tom. Zatajila som to aj pred ňou ... Načo by som trápila rodné dieťa? ... Prečo si nás opustil, Bože? Prečo nás tak veľmi tresceš?«

Pritisla si ruky na bledú, utrápenú tvár a horko sa rozplakala.

Aj z Ľudkiných očí vyhírkly slzy. Ale chytrou sa spamätnala.

»Musím hneď čosi podujať! Hned!« šeptal jej akýsi neznámy hlas. »Tu nepomôžu slzy! Biedna, nešťastná matka Jeleckej! Ako by som ju len uspokojila? Aspoň

troška potešila?... Musím sa dať do roboty, energicky a smeľe, a vyslobodiť Lotos z tohto nešťastia!« premýšľalo dievčatko.

»Ach! Oľga, Oľga! Čo trápenia a bolesti si zapríčinila úbohej mamičke! Ako sa to skončilo s médium Čierneho princa!«

Hodila hlavou z akéhosi chlapčenského zlozvyku a chytila starenku za ruku, chladnú ako ľad.

»Neplačte, Viera Alexandrovna. Neplačte, ešte sa môže všetko dobre skončiť... Oľgu nevyhodia... Verte mi, nevyhodia...« povedala zvučným, mocným hlasom a skôr, ako jej mohla matka Jelecká odpovedať, poklonila sa jej a bežala od nej ako víchor, mávajúc mapou s notami nad hlavou.

Dievčatá jedly bez chuti. Aj pri stole boly smutné, tak ako v triede. Ľudka sedela ako na ihlách a rozprávala tlmeným šepotom, ako sa stretla s matkou Jeleckej.

Všetky boli veľmi dojaté. Srdiečka im stískala ľútosť so starou mamičkou Jeleckou, čo umierala strachom o drahú dcérku.

»Už by mohli zacengať na návštevy! Keby len chytró prišiel Veľký Ján! Iste nám poradí, povie, čo máme robiť... Viem to, viem to celkom iste!... On bude vedieť všetko zmeniť, všetko napraviť, je naozajstný, dobrý čarodejník!« tvrdila Ľudka a netrpezlivo čakala, kým sa skončí obed, ktorého sa ani nedotkla.

Konečne zacengali.

Jedna zo žiačok sa nahlas pomodlila, ostatné zaspievaly. »Vyzvedačka« zatľapkala a dievčence sa vyrútily z jedálne do tried.

»Slečna Voronská! V prijímacej izbe máte hosta«,

pootvorila mladšia žiačka dvere na najvyššej triede a oznamovala Ľudke novinu. Mala dnes dozor pri návštavách a ponáhľala sa to Ľudke povedať, lebo ju zbožňovala, čo sa jej zračilo v očiach i hlase.

»Veľký Ján!« skríkla Ľudka, vybehla z triedy a bežala ako len vládala, cez chodbu do prijímacej izby.

Tam nad všetkých hostí — pánov i dámy — vynikala postava mladého, mocného muža s malou hlavou.

»Veľký Ján! Konečne! Ani neviete, ako sa teším! Ako sa teším!« vítală Voronská hosťa.

Ján Vilkang hľadel na priateľku prenikavým pochľadom.

»Malá vodná žienka, ukážte mi očká. Tak! Tak! Zasa sú zelenkavé. To značí, že ste dnes plakali... veľmi plakali. Pravdu mám? Plakali ste, malá vodná žienka?... Iste!... Poznám tieto oči, pamätam sa, ako pred štyrmi rokmi sa ich tmavosivé svetielka po veľkom plači zelenkavo ligotaly...«

Veľký Ján chytil Ľudku veľkými rukami za tenké prsty a díval sa jej rovno do očí.

Ľudka sa hanbila priznať, že plakala.

»Slzy! Fuj! Nechcem už nikdy plakať!« vravela si v duchu. Ale prenikavým očiam Jána Vilkanga nič neušlo. Nemohla to zatajiť.

Bez akéhokoľvek úvodu mu teda vyrozprávala — mestami s rozčúlením a skoro nesúvisle — všetko, čo sa stalo v ústave od včerajšieho večera. Ako sa s nimi na seansi rozprával Harun al Rašid, arabský pán. Ako si špiritistky myslely o jej veršoch, že to bájni arabský básnik, hoci sa v nich vravelo o klobásach s pomarančmi a o čaji so suchármami. Ako vyzývaly Čierneho princa a ako sa miesto neho zjavila »Vyzvedačka«, ktorú chcela Lotos — dievčatko

ako orientálny kvietok — vyhodiť z umyvárne. Ako potom Jelku zavreli do nemocničnej izby a vyhodili z ústavu. Rozprávala, že má Jelka starú mamičku, ktorá pláče od zúfalstva. Ak Jelku vyhodia, že nebudú mať čo jesť. A že ju isto vyženú, lebo »Vyzvedačka« povedala: alebo ona alebo ja!...«

Ľudka sa triasla pri týchto slovách. Oči jej ešte väčšmi zozenelenely a plnily sa slzami. Darmo sa hrýzla do perí, aby nemusela plakať.

Veľký Ján sa usmieval. Usmievaly sa plné, ružové ústa, usmievaly sa jasné oči, prenikavé ako oči sokola a čisté ako oči dieťaťa.

»Klobása — pomaranč — »Vyzvedačka« — sucháre — Lotos — Čierny princ — Harun al Rašid... Celá reťaz mien, celé pásmo vážnych udalostí. Prosím vás pekne, ktorý smrteľník by sa v tom vyznal?« povedal s veselým a milým úsmevom, ktorý miernil posmech, skrytý v týchto slovách.

»Rozumeli ste ma, Veľký Ján? Viem, že ste ma rozumeli«, dívala sa mu Ľudka do očí s vierou a nádejou. »Ste dobrý čarodejník, musíte rozumieť!«

»Ja, a čarodejník?« opakoval Ján a vystrúhal takú tvár, že sa dievčatko muselo rozosmiať veselým, detským smiechom.

»Teda dobre, musím byť čarodejníkom, keď chcete. Teda čítam vaše myšlienky: chcete, aby som vám poradil, ako zachrániť ľahkomyselné dievča, ktoré...«

»Uhádli ste, milý, drahý, Veľký Ján, to by som chcela od vás!« prisvedčila Ľudka. »Hned' zavolám všetky priateľky a spolu vás poprosíme. Držíme vždy vo všetkom spolu a najmä, keď je vec vážna, nikdy nekonáme nič na vlastnú päť. Hned' ich zavolám, dovolíte, Veľký Ján?«

Ľudka vstala a chcela vybehnúť z izby.

»Nie ich je priveľa, malá vodná žienka?« spýtal sa mladý človek ako by so strachom.

»Nebojte sa. Len okolo štyridsať. Samé dobré, tiché dievčence. To je vari nie priveľa?« odpovedala Ľudka.

»Bože môj! Štyridsať! To bude ako výprava amazonek proti mytologickej oblude...« a Veľký Ján sa obzeral dookola a tváril sa ešte komickejšie.

»Čo hľadáte, Veľký Ján?«

»Bojím sa, že si nebudú mať všetky kam sadnúť«, odpovedal so smiechom.

»Ach, Veľký Ján, vás rady vypočujú aj po stojačky. Musím ich zavolať. Už včera som ich pozvala a o chvíľku budú tu. Pozrite! Dodoška už kuká vo dverách«, povedala chytre Ľudka.

»Dodoška? Čo je to Dodoška? Psík?« spýtal sa, keď počul čudné meno.

»Ale nie, nie! To je moja priateľka!« vysvetľovala Ľudka so smiechom a kývala rukou ku dverám, kde sa zjavila Dodoškina okrúhla tvár.

Na Ľudkino zavolanie vošla Dodoška do izby, pozdravila sa Jánovi a sadla si k Ľudke na lavicu.

»Rantová, Živčík, Čerkeska, Chochluška a Maljavka príde hneď za mnou«, šepkala priateľke celá červená.

»Maljavka? Tak sa volá jedna z vašich spolužiačok?« spýtal sa Ján a odpovedal na Dodoškin pozdrav komicky vážnou poklonou.

Nestihly mu odpovedať, lebo už aj prišla tenká Rantová. Bola celá rozpálená. Veľké oči sa živo ligotaly a prezádzaly ohromnú zvedavosť. Slabé dievčatko nebolo nikdy ďalej z petrohradskej periferie, kde s času na čas navštevovalo príbuzných. Nik sa teda nemohol čudovať,

že človek, ktorý videl na vlastné oči Cheopsovou pyramídu a precestoval celý svet, moria a púšte, zdal sa Rantovej rozprávkou bytosťou. Hlboko sa Jánovi poklonila, tak hlboko, ako sa klaňala báťuškovi a biskupovi, myslela si, že by obyčajný pozdrav neboli primeraný pre takého vzácneho hosťa a sadla si skromne na kraj stoličky.

Za Rantovou prišlo, hádam, desať dievčat. Potom v skupinách dochodily ostatné. Prišla i vážna Butuzinová, aj melancholická Starevská. Prišly, aby videli »siedmy zázrak sveta«, ako volaly Veľkého Jána, o ktorom im Ľudka narozáprávala toľko zázračného.

Za desať minút bola v prijímacej izbe celá najvyššia trieda. Obkolesily vzácneho hosťa tesným kruhom.

Veľký Ján sedel na stoličke, dievčence si doniesly este jednu lavicu a posadaly si dookola. Ktoré sa nezmestili, sadly si na dlážku alebo stály. Dodoška so Simou Jelskou si sadly na klavír, ale »Vyzvedačka« ich hned odohnala.

»Vyzvedačka« mala dozor v prijímacej izbe. Bola veľmi rozčúlená. Vpadnuté líca jej sčervenaly, koniec nosa až sfialovel, čo sa jej stávalo len, keď bola veľmi nervózna.

»Slečny! Slečny! Čo sa to robí? Prečo ste sem všetky prišly? Voronská, kto je váš hosť? Odpovedzte predsa!« spýtala sa odrazu, keď šla okolo skupiny.

Ale nikto ju nepočul, nikto jej neodpovedal. Myšlienky, oči a uši všetkých dievčencov boli obrátené k Veľkému Jánovi. Jeho hlava vyčnievala vysoko nad pestré more bielych pelerínok, zelených sukni a červenkavých, čiernych, gaštanových a zlatých hláv okolo neho.

»Kto je to? Kto je ten pán! Prosím, odpovedzte mi!« spýtovala sa tu jednej tu druhej žiačky.

»Ale, slečna učiteľka, nebojte sa a netrápte sa«, od-

povedala jej nakoniec Sima. »Je to predsa brat Voronskej — misionár. Práve sa vrátil z Ameriky, kde obrátil na kresťanskú vieru celý kmeň rudých divochov«, dokončila s pátosom a dívala sa huncútsky na učiteľku.

»Ach!« vzdychla len slečna Fürstová, prekvapená neslýchanou novinkou a hned' to išla povedať druhej učiteľke, s ktorou malý dozor.

»Sprostila som sa jej!« tešila sa Jelská. »Teraz budeme mať chvíľku pokoj. Prosíme vás teda pekne, pán Veľký Ján, povedzte nám chytro, čo máme robiť, aby sme zachránili hlúpu Jeleckú... Ľudka vám už iste všetko vyzrozprávala. Povedzte, ako by sme ju mohly zachrániť?«

»Áno, áno, poradťte nám, čo máme robiť! Poradťte nám, Veľký Ján, chytro, chytro, vravte!« nedaly mu pokoja rozčúlené hľasy štyridsiatich dievčeniek. Mladý muž si pozorne popozeral tváre, z ktorých k nemu uprene hľadely dychtivé, skoro detské oči. Boly všelijaké: belasé, čierne, kávové, sivé, zelenkavé, hlboké, zamyslené a huncútske, veselé a smutné, ligotavé a bez lesku, výrazné i bezvýrazné, ale všetky horely v tejto chvíli živou nádejou a túžobným očakávaním.

Veľký Ján veľmi dobre vystihol, čo sa robí v srdiečkach jeho mladučkých obdivovateľiek. Zmizol mu s perí obyčajný posmešný výraz, pohasol veselý plameň sokolích očí. Díval sa mäkkoo, láskavo ako otec, keď začal:

»Vec je vážna, viem, ale myslím, že nič na svete je nie nemožné, moje dámy, vzácne priateľky mojej malej vodnej žienky! Nielen Jelecká — myslím, že sa tak volá vaša priateľka — ale aj vy všetky nesiete vinu na tom, čo sa stalo. Preto bude len spravodlivé, keď sa všetky priznáte k spoločnej vine a ponesiete jej následky. Čo si myslíte o tom, milé priateľky? Nepodporovaly ste Je-

leckú? Nedráždily ste ju? Ked' ste sa teda všetky prehrešili, myslím, že by bolo od vás pekné, keby ste šly všetky spolu k pani riaditeľke — neviem ako sa volá a ako ju vy voláte — a keby ste jej asi takto povedali: Odpusťte Jeleckej a nevyhadzujte ju. Všetky sme sa mrzko zachovaly, všetky sme sa previnili a len ona jediná trpí za seba a za nás. Ochotné sme priniesť akúkoľvek obeť, aby sme ju zachránily. Blížia sa skúšky, teda i čas, ked' vás prepustia z ústavu. Niektoré žiačky vyznačia medailami a inakšími odmenami. Zrieknite sa všetkých týchto odznakov, ktoré by vás povyšovaly nad ostatné žiačky. Dievčence, ktoré nedostanú vyznačenie, nech slúbia, že sa na skúšky čo najsvedomitejšie prípravia... A kedže sa dáma v belasých šatách už raz vyslovila, že z ústavu musí odísť alebo Jelecká alebo ona, musíte ísť k nej a vyžiadať, vlastne vyprosiť si od nej odpustenie za všetko, čo sa stalo a slúbiť jej pokornými slovami čestných dievčat, že sa už ani jedna z vás nezachová k nej bezočivo a neúctivo, ale naopak, že budete k nej dobrými a že ju budete vo všetkom podporovať.«

»Prosíť ,Vyzvedačku! Byť k nej dobrými? To by sa nám len chcelo!« protestovala Dodoška.

Ale s niekoľkých strán ju zahriakly a okríkly:

»Daurská, budť taká dobrá a čuš! Ked' nám takto radí pán Veľký Ján, bude to iste dobre, poslúchneme ho! Nemáme druhého východiska.«

»Vidíte! Musíme myslieť cudzou hlavou, ked' sú naše hlúpe«, zasmiala sa Sima Jelská. »Prečo by sme sa neponížili a neodprosili ,Vyzvedačku«, ked' tým pomôžeme Jelke? Spravíme všetko, čo len chcete!«

Veľký Ján sa so záľubou díval na malé, energické

dievčatko, na jej výraznú tváričku s jasnými a smelými očima. Z jej bytosti dýchala úprimnosť a osobitosť, a to ho upútalo.

Žart Simy Jelskej o misionárovi, čo prišiel z amerických pustatín, mal výsledok, aký by nikto nebol tušil.

Začulo ju dievčatko z najnižšej triedy. Už predtým vzbudila pozornosť a zvedavosť všetkých v prijímacnej izbe veľká skupina, ktorá sa utvorila okolo jedného z hostí. Rodičia a príbuzní žiačok najvyššej triedy, ktorí sa prišli s nimi porozprávať, nemohli sa k nim dostať, lebo ani jedna neodišla od vysokého mladého muža s malou hlavou na širokých pleciach.

V ústavných stenách sa začalo šeptať a vypytovať, až sa z toho vyvinul opravdivý poplach.

Dievčatko, ktoré začulo čosi o misionárovi, vletelo ako strela do triedy, vyskočilo na katedru a kričalo z plného hrdla, ako by bol v ústave vypukol požiar:

»Dievčence! Dušičky! K Voronskej prišiel z Ameriky Indián! Sedí v prijímacej izbe. Je červený ako med, má holé prsia, vo vlasoch perá a v nose zlatý kruh. Neveríte? Na vlastné oči som to videla!«

»Varkinová, čo to trepeš, ty sprostaňa?! Neprišiel Indián, ale misionár, kňaz, čo krstí pohanských Indiánov! Všetko sa ti zmialo v hlave. Počula som Jelskú, keď to vravela Fürstke«, vravelo druhé dvanásťročné dievčatko a vyskočilo k Varkinovej na katedru. »Má biely chitón ako katolícky farár a ohromitánsky zlatý kríž na prsiach.«

»Celkom sa v tom nevyznáš, veď chiton nosili len starí Gréci, kňazi nosia kamžu«, opravovala ju druhá.

»Dámy, o čom sa to vadíte tak nahlas?« spytovalo sa niekoľko žiačok vyššej triedy, ktorých hlavy sa zjavily v privretých dverách.

Ked' sa dozvedeli, čo je nového, rozutekaly sa do svojich tried, aby hned' prezradili spolužiačkam, že k Voronskej prišiel biskup, ale nie pravoslávny, ale indický, s bielym turbanom na hlave, že má celý chrbát farebne tetovaný a že sedí v prijímacej izbe. Hned' všetky utekaly do prijímacej izby, aby vzácneho hosta videli na vlastné oči a aby sa presvedčily, či je pravda, čo o ňom počuly. Sbehly sa ta už dievčence z nižších tried a cestou oznámy v ostatných triedach, že je u Voronskej na návšteve znamenitý náčelník Indiánov, ktorý horlivu šíri medzi pohanmi kresťanské náboženstvo. K prijímacej izbe hrnuly sa dievčence ako bez hlavy, búchaly sa do učiteľiek, ktoré dozeraly na chodbách. Aj zvedavé hlavičky žiačok najnižšej triedy vykukovaly na chodbu a niektoré aj vystrehly z triedy. Ale prísne ochrankyne poriadku v belasých šatách ich okríkly a zahnaly nazad do »detského kútika«, ako volaly staršie žiačky najnižšiu triedu.

Medzitým Veľký Ján ani nešípil, aký zmätok a trmu-vrmu spôsobil v ústave. Ked' dokončil poradu na záchrannu Jeleckej, začal na prosby štyridsiatich dievčat rozprávať príhody z cesty okolo sveta. Taký bol zabratý do rozprávania, že ani nezbadal, že má každú minútu viac a viac poslucháčok. Zástup rástol nekonečnými vlnami dievčat v zelených sukničkách a bielych pelerínkach. Menšie dievčence sa vyškriabaly na stoličky a stúpaly si na prsty, aby lepšie videli pôvodcu toho všetkého, ku ktorému sa upieraly rozžiarene oči, Veľkého Jána.

Jedno mladšie dievčatko sa vyškriabalo až na operadlo stoličky, aby videlo zázračnému hosťovi do tváre, nôžka sa mu sklzla a dievčatko spadlo aké dlhé, také široké na dlážku.

»Ach, Bože môj! Ved' je celkom taký ako my, čudný

je to veru náčelník Indiánov! Celkom obyčajný človek, lenže má malú hlavu!« oznamovalo sklamaným hlasom a hladkalo si boľavé kolienko.

»Vyzvedačka« a ostatné učiteľky chytaly malé žiačky za ruky a vyhadzovaly ich z prijímacej izby, napomínaly staršie a kázaly im, aby sa rozišly.

»To je vzbura!... Naozajstná vzbura!... Hned' pôjdem oznámiť pani riaditeľke, že sa celý ústav vzbúril!« vyhrážala sa slečna Fürstová, utekajúc okolo veľkej skupiny dievčat.

V tej chvíli sa zjavila vo dverách vysoká postava inšpektorky Jefrosejovej. V tvári sa jej zračilo prekvapenie. Hrala sa s hodinkovou retiazkou, ako mala vo zvyku a kričala tenkým hláskom, celá sa trasúc pritom: »Dámy, do tried! Hned' sa všetky rozídte!«

Vtom sa ozval zvonček a oznamoval, že je po návštavách.

Veľký Ján prestal rozprávať v najzaujímavejšom — rozprával práve o býčich zápasoch v Španielsku — a chytrou vstal so stoličky. Za ním vstaly všetky žiačky.

»Ach, pán Veľký Ján, neodpustíme vám koniec! Musíte nám prísť všetko dorozprávať! Také je to zaujímavé, také pútavé!«

»Prídeť na náš bál, pán Ján?« spytovaly sa niektoré.

»Nech sa vám páči prísť, pán Veľký Ján« volala Čerkeska a celá sa začervenalá«, príďte na náš rozlúčkový bál.«

»Aj ja vás pozývam! ...«

»Aj ja!«

»Aj ja!«

»Aj ja!« ... ozývaly sa dievčence.

Veľký Ján sa musel klaňať vpravo a vľavo a ďakovať

na všetky strany. Pomaličky si kliesnil cestu zástupom dievčat k východu.

Vo dverách prijímacej izby podarilo sa »Vyzvedačke« chytiť Voronskú, ktorú odtisly ďaleko od Veľkého Jána. Chytila ju za plece, stískala jej ho z celej sily a chripela jej do ucha:

»Ak mi hned' nepoviete, kto to bol, zavediem vás k pani riaditeľke!«

Ludka na ňu zazrela s nenávisťou, mykla prudko plecom, ale nepodarilo sa jej vyslobodiť sa z rúk starej učiteľky. Pery sa jej triasly od zlosti, nozdry sa jej rozšírily, zlé ohníčky jej zahorely v očiach, ktoré zrazu stmavely.

Rozohnala sa odsotila slečnu Fürstovú. Potom priskočila k nej a kričala:

»Bol to Nabuchodonozor, kráľ asýrsky, keď ste taká zvedavá! Teraz to už viete a dajte mi pokoj!«

Levica.

»Nie! A nie! A nie! Veľky Ján nemá pravdu. Nepôjde-me odprosiť „Vyzvedačku“!...«

Rozčúlené dievčatko s ostrihanými vlasmi bežalo za katedru. Jej obyčajne bledá tvár blčala. Vlasy jej lietaly pri každom pohybe hlavy. Nozdry mala rozšírené. Malou päťšou udrela na stôl.

»To od nás nikto nemôže žiadať! Nie sme malé deti!... O dva mesiace vyjdeme z ústavu, nedáme si rozkazovať ako malé dievčatká ... Vďačne poprosíme pani riaditeľku, aby odpustila Jelke ... Ale »Vyzvedačka« nech ide kade ľahšie! ... Však súhlasíte so mnou, dievčence? Súhlasíte?« spytovala sa lapajúc dych.

»Súhlasíme ... Áno ... Pravdu máš, Ľudka! Dobre, milá Vranka!« odpovedaly jej rozčúlené hlasy.

»Nie! Nemá pravdu! Vranka nám neradí dobre!« ozval sa v úzadí jediný nespokojný hlások a už si aj zástupom pred katedrou razila cestu Sima Jelská a o chvíľku stála pri Ľudke.

»Zabudly ste už, že Fürstka povedala: alebo Jelecká alebo ja!? ... Všetky ju poznáte, viete, že nevraví daromné reči! Nesmieme dovoliť, aby Jelku vyhodili. Zabilo by to jej matku ... Preto musíme Fürstku odprosiť ... Vravel vám to Veľký Ján, vravím vám to ja a uzná to každý, kto

má troška svedomia a cti v tele... Musíme si »Vyzvedačku« udobriť a pomeriť sa s ňou. Ak to neurobíme, odíde z ústavu, pride o zamestnanie, o posledný kúsok chleba a všetci, ktorých podporuje, budú s ňou živoriť v biede... A to len pre našu tvrdohlavosť, pre našu zlosť a hlavatosť... Teda, rozmyslite si to a podľa toho sa rozhodnite, čo treba robiť!«

»Pravdu má! Levica nám dobre radí. Aj ,Vyzvedačka' je človek, nesmieme ju urobiť nešťastnou«, povedala Bucharinová, krútiac si koketne čiernu vlnku nad čelom.

»Pravdu má!« opakovala krásna Čerkeska.

»Áno, Sima! Bolo by to od nás ukrutné! Nechceme vyhnať ,Vyzvedačku', aby umrela hladom«, prisvedčilo niekoľko hlasov.

Ľudka sa dívala na dievčence nepriateľsky. Chvíľku nemohla od rozčúlenia vypovedať ani slova. Plecia sa jej kŕčovite dvíhaly pod pelerínkou. Sivé oči horely ako žeravé uhlíky.

»Ach, dievčence, aké ste hlúpe! Nemáte ani troška hrdosti!« oborila sa potom na priateľky a búchala päťšou na stôl. »Ved', Vyzvedačku' nikto nevyháňa! Nech si len ostane, špehuje a prenasleduje nás, ako sa jej len zapáči. Ak chcete, môžete sa s ňou aj objímať a bozkávať! Ale prosif ju, odprosovať, ponížiť sa pred ňou, inými slovami, schvaľovať jej špehovanie a nepriateľské chovanie k nám, nie... to neurobím!... Ani ju neľutujem, neľutujem takých ľudí ako ona... Nech len odíde, ak chce... Za to nikto nemôže!... Ja za ňou plakať nebudem...«

Zlostné a nenávistné šípy lietaly z Ľudkiných veľkých očí. Chvíľku čušala, potom hodila hlavou a vravela ešte nahnevanejšie:

»Len sa rozpamätajte, čo urobila nešťastnej Kuzmi-

novej, ktorá musela vlni vystúpiť z ústavu len preto, že ju nazvala „zmoknutou sliepkou“!...

A to povedala len ktorejsi z nás, ani nie jej do očí. Ani medailu nedostala... A malú Ranskú pred dvoma rokmi tak potrestali pre »Vyzvedačku«, že ochorela a len-len že neumrela. A naša Dodoška? Zabudly ste, že »Vyzvedačka« navrhla na konferencii, aby opakovala naj-vyššiu triedu, a to sa ešte nestalo, ako je ústav ústavom...«

»Áno, dušičky, viem iste, že to navrhovala!« potvrdila Dodoška šušľavo, lebo mala plné ústa cukríkov.

»Nie vám je dosť, že chce zničiť Jelku a jej matku? ... Je zlá ako démon a len čihá, ako by nám mohla ublížiť. Neviem, prečo by sme ju maly ľutovať! A vratím vám, ani ju neľutujem!« skončila Voronská a chytrou odišla od stola.

»Neľutovať! Neľutovať!« opakovaly nahnevané hlasy mnohých dievčat.

»Preč s „Vyzvedačkou“! Nech ide, kadeľahsie! Nepotrebujeme ju!«

»A ja vám zasa vratím, že nesmiete byť také! ... Nesmiete!« prekrikovala Levica priateľky, rozhadzovala smelo rukami a bola červená ako rak.

»Jelská, ty si nás zradila! Ako sa opovážiš postaviť oproti celej triede? Ako to držíš s nami, ako sme si sľúbili?« vytýkaly priateľky belasookej Sime.

»Viem, čo vratím a čo chcem! Nechcem s vami držať, keď robíte zle, nerozumne a škarede... Proti vám všetkým ochránim Fürstku, keby vás bolo aj tisíc ráz toľko!«

»Zbožňuj si ju, keď chceš! Zjedz z lásky k nej kúsok kriedy, ako to robia malé dievčatká, pošli jej ruže a píš lístočky na ružovom papieri!« vysmievala sa jej škodoradostne Debická.

»Áno!... Budem ju mať rada!... Lebo ju ľutujem. Viete, že som za celých tých sedem rokov tu v ústave nezbožňovala nikoho, hoci som vedela a videla, ako sa vy bláznite vždy za voľajakým, jedna väčšmi ako druhá, ale teraz budem zbožňovať Fürstku pre utrpenie a krivdu, ktorú jej robíte«, Sima sa búchala päťami do prs.

»Bež, Sima, nakúp púdru a vonných mastí, pekne si Fürstku zreštauruj a budeš šťastná!« vysmievala sa jej Maljavka ako obyčajne.

Sima hľadela na ňu s prižmurenými očima a povedala istym, pevným hlasom:

»Aké ste všetky úbohé! Aké ste smiešne!... Robíte, ako vám kto povie — nenávidíte, milujete, priatelíte sa... a pritom nemyslíte na nič!... Ako bábiky z handár... Čo ma po vás!... Ved'...«

Ani nedokončila, hodila rukou, odbehla zpoza stola a soskočila s katedry.

»Nikto vás nepresvedčí, ani neprerobí!« ozval sa jej zvučný hlas už odo dverí.

»K pani riaditeľke! K pani riaditeľke!« kričala Rantová a vletela ako bomba do dverí. »Práve chce odísť. Už koč čaká. Videla som oblokom. Podťe chytro, poprosíme ju za Lotos!«

Zadýchčaná si sadla do najbližšej lavice.

»Dievčence, k pani riaditeľke nemôžeme ísť všetky. Myslím, že bude dosť, keď pojdu len najlepšie žiačky: Starecká, Butusinová a Debická. Aj Naďa Vergová môže ísť s nimi, nech reční. Vie po francúzsky ako bohyňa. K nim sa pridá ešte Bucharinová. Vie sa tváriť strašne zúfale. Nikto neodolá jej pohľadu. Ak bude pani riaditeľka neoblomná, padneš pred ňou na kolená, Kreolka

a... a... Ani neviem, čo by si mala este spraviť, uviďiš, čo bude treba ... Teda s Pánom Bohom!«

Voronská zdvihla ruku a prežehnala priateľky veľkým krížom.

Debická napochytre česala Vergovú obratnými prstami, Bucharinová si pridržiavala husté vlny hrebeňom. Všetky sa dívaly do zrkadla, aby boly v poriadku, keď predstúpia pred paní riaditeľku.

»Vergová, počúvaj, toto povieš: Milá paní riaditeľka, vezmite nám medaily a nedávajte nám odmeny, ktoré by sme maly dostať. Všetky — do poslednej žiačky — vám sľubujeme, že sa budeme pripravovať na skúšky veľmi usilovne, bez oddychu, len prosíme vás, odpusťte Jeleckej... Všetky sme sa rovnako previnili, nielen ona...« poúčala vážna Starecká, a ani nezbadala, že sa neprestajne hlboko klania, ako by už stála pred paní riaditeľkou.

»Dievčence, ak vás stretne Fürstka a spýta sa vás, kam idete, odbavte ju voľajako!« kričala Debická už zo dverí a »delegácia« sa vyhrnula z triedy.

Ostatné dievčence boli ako na ihlách. Dodoška mala v ústach karamelku, ale ani táto jej tak nechutila ako inokedy. Ostatné cukríky zabalila do papiera a odložila do vrecka na príhodnejší čas.

Čerkeska si stala k obloku, operala sa oň rukou a premýšľala ... O čom? Tažko uhádnuť, čo sa dialo v jej krásnej hlavičke.

Voronská chodila z jedného kúta do druhého ako ranený vtáčik. Bola rozčúlená a ako by elektrizovaná tým všetkým, čo sa stalo v posledných hodinách. Toto veľmi citlivé dievčatko s jemnými nervami, prežívalo všetko búrlivejšie ako ostatné dievčence, lebo malo prístupnú dušičku, na ktorú veľmi vplývala každá najmenšia vec

a udalosť. V takýchto mimoriadnych časoch, keď na ňu pôsobily smutnejšie udalosti, sa jej duša rozhorela a v hlave sa rojily myšlienky a akordy čudných zvukov. V takýchto chvíľach cítila neobyčajné vnuknutie a vtedy improvizovala verše, ktoré samé vyvierały z duše.

Aj teraz pocítila toto vnuknutie a oduševnenie. Pribehla k tabuli, vzala kriedu a písala veľkým, skoro det-ským písmom:

*Pyšno, smelo v osudnú pút,
v osudný zápas za jasným cieľom!
Vráťte sa, víťazky, k priateľkám
zvestovať pokoj na koni bielom.
Pyšno a smelo vojdite k nám,
na pomoc letel vám anjel sám...*

»Anjel nepomáha Ľuďom, plným nenávisti a zlosti, zapamätajte si to, Voronská!« ozval sa za Ľudkiným chrbtom vyčítavý hlas.

Ľudka sa obzrela a videla Jelskú. Pozrela na ňu s po-hŕdaním a chcela jej ostro odpovedať, ale Levica ju predišla. Zo Siminých, vždy veselých očí hľadela smútok, neobyčajný smútok.

»Voronská«, pokračovala trasťavým hlasom, plným růžnosti. »Pán Boh mi je svedkom, Voronská, že som vás mala rada väčšmi ako kohokoľvek na svete, ale teraz... teraz, keď viem, že chcete zničiť nešťastnú Fürstku, že nemáte srdca... teraz vás už nemôžem mať rada, nemôžem si vás ctiť, Voronská.«

»Sláva! Sláva!... Pani riaditeľka odpustila Jelke!... Odpustila! Sláva! Aj medaily dostaneme! Ani vyšetrovanie nebude... Pani riaditeľka je anjel!... Maly by sme

ju všetky vybozkávať!... Povedala nám so slzami v očiach:

»O dva mesiace sa rozídeme. Verte, veľmi mi je Šúto, keď sa dospievajúce dievčence chovajú horšie ako malé, hlavaté deti...«

Viera Debická prvá zvestovala výsledok. Prestala vravieť, lebo sa zadýchčala a posotila Bucharinovú vopred, aby referovala ďalej.

Kreolka s ligotavými, veľkými, čiernymi očima, plnými ohňa, vyrozprávala potom dopodrobna, ako najprv pani riaditeľka chladno a zdržanlivo privítala »delegáciu«, nechcela ich ani vypočuť, ako sa potom obmäkčila, ako sa skoro aj ona rozplakala, ako im všetkým odpustila a nepovedala ani slova o tom, že treba odprosiť slečnu Fürstovú. Vari zabudla na »Vyzvedačkino« »ulitimátum«.

Keď Bucharinová skončila, hodila sa na zem do prostred triedy a začala sa klaňať až sa dotýkala čelom parket.

»Dvadsať poklón za Jelku a dvadsať zato, že si pani riaditeľka nevšimla, že mám na hrdle fialovú stužku. Sám Pán Boh bol pri nás!«

V triede bola veľká radosť. Dievčence sa objímaly a bozkávaly, ako na Veľkú noc. Chválili a oslavovali dievčatá, čo boli u pani riaditeľky. Potom si spomenuly na Voranskú.

Voranská sa veľmi pričinila o to, že sa to tak šťastne skončilo. Soznámla priateľky s Veľkým Jánom, čo im tak skvele poradil. Rozprávala sa s mamou Jeleckej. Prvá chcela zachrániť chúďatko Jelku.

»Sláva Voranskej!!!«

Len čo staršia Pantarová vypovedala tieto slová, už desať rúk chytilo Ľudku, zdvihly ju a nosily triedou.

»Sláva, sláva Voronskej!... Nech žije naša Vranka!... Sláva!«

»Čo sa tu zasa robí?... Zasa kričíte!... Ani na chvíľku nesmie človek vyjsť z triedy. Kričíte ako chlapci na ulici!...«

Slečna Fürstová vstúpila do triedy nahnevaná a rozčulená a dívala sa s pohrdaním na žiačky.

Všetky stíchly. Ako by bola prišla tmavá mátoha ticha a zastala pri dverách na stráži. Ale toto ticho neveštilo nič dobrého. Nad hlavou nešťastnice v belasých šatách dvíhala sa búrka.

Voronská zastala tesne pred nenávidenou učiteľkou.

»Pani riaditeľka odpustila Jeleckej. Nevyhodia ju«, povedala a hľadela pani triedničke vyzývavo do očí.

Ale len chvíľočku. A v tej chvíľke sa odohrala dráma dlho zdržiavaného boja. Štíhle, bledé dievčatko, s očima, horiacimi strašnou nenávistou a strhaná starenka so žltou, vráskavou pleťou a smutnou tvárou stály mlčky oproti sebe. Akási tajomná sila viedla ich pohľady. Ako by viditeľné lúče boly lietaly medzi nimi.

Stará učiteľka sa zachvela, začervenalá a zdvihla hlavu. Odvrátila sa od dievčaťa a vravela bezzvukým, strhaným hlasom:

»Som rada, že bola pani riaditeľka taká dobrá a odpustila Jeleckej. Ale nemôžem zabudnúť na to, čo som včera povedala: alebo ona, alebo ja... Obidvom nám je ľažko... Ale, čo robiť... Rozhodla by som sa inakšie... len... len, keby ste ma odprosily za včerajšiu bezočivosť.« Dokončila a dívala sa s jednej žiačky na druhú.

Štyridsať dievčeniec stálo pred ňou. Ani jedna sa nedívala na ňu... Ani v jedných očiach nevidela iskierku ľútosti alebo lásky. Červené líca jej obledly do žlta.

»Dobre! Dobre! Nevďačnice!...« povedala s povzdyčom. Ale hned' na to, ako by bola striasla so seba zúfalstvo a hnev, povedala mocným, tvrdým hlasom:

»Odídem z ústavu. Viem, že ste to dávno chceli. Odídem, ak ma neodprosíte, kým napočítam do dvadsať... Urobte si, ako chcete... keď chcete, rozídeme sa... Mohla by som sice poprosiť paní riaditeľku, aby mi dala druhú triedu, ale pre mňa by to bolo poníženie a pre vás — hanba, keby ste pred samým koncom štúdií vyhnaly triedničku... Radšej odídem nadobre. Aj tak som nie celkom zdravá... Nevládzem si vziať na zodpovednosť takú zlú triedu, také divé žiačky. Áno!... Jednako, ak chcete, môžem ešte zmeniť rozhodnutie. Čakám. Budem počítať do dvadsiatich a ak do tých čias nepočujem od vás: »Odpusťte slečna triednička«, poviem vám ja »s Bohom«, a to navždy!«

»Máte otvorenú cestu!« zapišala Dodoška a krčila sa v lavici.

»To je hriech, dievčence! Surovosť, bezočivosť, nedôstojná človeka!« skríkla Jelská. »Slečna Fürstová, prosím vás pekne, odpusťte...« Nedovolily jej dokončiť. Veľká a mocná Zobelová sa rozbehla k Sime, chytila ju za ruku a vyvliekla von z triedy.

Dvere za Jelskou buchly a v triede zasa bolo ticho.

Slečna Fürstová zdvihla prst a začala nahlas počítať:

»Jeden! ... Dva!«

»Tri... Štyri... Deväť... Desať...« počítala s krátkymi prestávkami. Slová vyslovovala traslavým a rozčúleným hlasom. Tisly sa dievčencom až do sŕdc. Prestávky sa dĺžily a hlas slečny Fürstovej slabol... Kdesi hlboko v mladých srdciach horela iskierka dobroty...

Šeptala rozčúleným dievčencom, že robia zle, že sú ne-spravodlivé... Ale hned aj démon zla im navrával:

»Tak jej treba! Inšie si nezaslúži! ... Vyzvedačka Špionka! Tyranka!... Nedopriala nám slobody, prenasledovala nás, behá za nami, dáva na nás pozor ako na malé dievčatká, ako na deti... Preč s ňou, preč!«

V úzadí triedy stálo ostrihané dievčatko s rukami, skrízenými na prsiach. Prepichovalo slečnu Fürstovú upreným pohľadom. Cítilo tiež, že mu čosi trhá srdce a driape dušu. Ale stálo nehybne a vyzeralo pokojne ako málokedy.

»Jedenásť... Dvanásť... Pätnásť...« počítala slečna a na kávovožltej tvári zjavily sa dve červené škvvrny.

»Šestnásť... Devätnásť...« zaznelo zvučnejším hlasom.

Dlhé, polminútové ticho. Slečna Fürstová si ešte raz popozerala žiačky, čo stály pred ňou bez pohnutia ako kamenné sochy... Potom skoro skríkla: »Dvadsať!«

Dosť!

Čo sa stalo, nemohlo sa už odstať! Všetky sklonily hlavy. Oči hľadeli na dlážku. Keď zdvihly oči, nebolo už učiteľky v triede. Len z chodby bolo počuť jej kroky.

Vtom sa odrazu otvorily dvere a Levica-Sima vbehla do triedy.

»Surovost!... Bezočivost!... Hnusné od vás!... Ste ľudia?... Ste budúce ženy?... Matky?... Vy máte o pár rokov vychovávať deti?... Vy, s takými škaredými srdcami a dušami ako zo skaly!... Zlé, zlé a surové!... Pre svoju hlúpost, pre akéhosi protivného princa vezmú človeku posledný kúsok chleba!... Preklínam to, že tak držíte spolu, že sa ženiete ako ovce za baranom, ktorý sa dostal náhodou vpred... Nenávidím vás!... Nenávidím!«

skončila ohnivú reč. Bola rozpálená a celá sa triasla. Chytala sa rukami za hlavu a ešte raz sa obrátila k priateľkám:

»Keď ste také, i ja budem inakšia. Nenávidím vás!... Pôjdem za Fürstkou a poviem jej ako ju ľutujem... Ja — Levica-zbojníčka — čo sa jej toľko nahnevala a ktorej ona najväčšmi ublížila!... Poviem jej: sú ako ovce, slečna Fürstová, a pritom sú sprosté a tvrdé ako vlaňajšie sucháre... Ale vás ľutujem, lebo sú k vám nespravidlivé... Nemaly práva...«

Kým sa dievčence spamäťaly, vybehlá z triedy.

»Levica nás zradila!... Ostaň!... Neopováž sa ísť!« volaly za ňou. Ale ona ich nepočula. Bežala ako víchor chodbou, hore schodmi na druhú chodbu a ďalej...

Stretly ju dve dievčatká z najnižšej triedy a myslely o nej, že sa zbláznila a utekaly od nej.

Dobechlá k slečninej izbietke, ktorú žiačky posmešne volaly »líščia diera«. Slečna Fürstová stála v prostriedku izbičky, kde dýchalo všetko chudobou a čistotou a plakala. Simu veľmi dojala jej vysoká, chudá postava, tenké vrkoče, skrútené na temeni do malého uzla a slzy, tečúce jej po lícach.

»Slečna!... Slečna Fürstová! Holúbok! Preboha, nepláchte! Nerobte si nič z tých sprostých dievčat! Nie sú hodné!... Na svete je dosť dobrých ľudí... nájdete si lepšie miesto!« vravela nesúvisle. Chytala učiteľku za ruku a potriasala jej ju.

Slečna sa najprv strhla a poodišla od dievčaťa, lebo sa bála, že známa nezbednica, čo sa tak nečakane zjavila, ju prišla zasa hnevať.

Ale zo Siminej tváre a pohľadov dýchala taká ľútosť a dobrota, že sa pomaly uspokojila, objala dievča a pretúlila si ho k prsiam.

»Ďakujem! Ďakujem! ... Nečakala som to od vás...
Aspoň vy ma máte radi...« šepkala dojatá.

»Nie, slečna učiteľka, ja vždy vrvávím pravdu, nemám vás rada«, opravila Jelská slečnu bezohľadne, »ani mne sa nikdy nepáčilo, že ste tak sliedili za nami, že ste nás trestali ako deti a že ste boli priprísna. Ale mamička bola tiež vychovávateľkou, viem teda, aká nepríjemná je strata dobrého miesta a ako ľažko sa nájde nové... Preto vám želám, slečna, všetko najlepšie a prosím vás, odpusťte mi všetko, lebo sa vám tu rozplačem ako malé dieťa...«

A Sima sa obrátila a letela z »líšcej diery« tak, ako sem pribehla, do triedy, kde kričalo tridsaťdeväť veselých dievčeniec a kde Ľudka Voronská zasa už písala verše na tabuľu.

Radovaly sa, tešily z víťazstva nad neoblúbenou učiteľkou, a netrápilo ich, aké následky môže mať ich tvrdohlavosť.

8

Opravná skúška.

Prešiel týždeň. Jar sa blížila. V uliciach sa topil sneh a skúpe petrohradské slnce jasno svietilo v týchto aprílových dňoch. Domovníci hádzali drevenými lopatami špinavý sneh na veľké hromady a pomáhali mestu privítať túžobne očakávaného hosťa — jar.

Nebo bolo belasé, bez obláčika, ako býva za jasných júnových večerov. Aj v najvyššej triede bolo badať radosnú, veselú náladu jarného dňa. Prispela k tomu aj zpráva, že si slečna Fürstová vyžiadala dovolenku a prešťahovala sa do mesta k sestre. Chcela tam bývať, kým ju nedajú do penzie.

Žiačky sa tešily, že ich už nikto nebude prenasledovať, že ich už nikto nebude špehovať a žalovať pani riaditeľke. Miesto slečny Fürstovej bola im triedničkou mladá, pekná slečna Medníková, doteraz učiteľka piatej triedy, ktorá sa chovala k žiačkam, len o niečo mladším, ako priateľka. Všetko sa darilo, ale... toto maličké »ale« kazilo radosť a čaro jari týmto dospievajúcim dievčencom. V tomto »ale« ozývalo sa prísne, živé svedomie. Pripomínalo im, že boly k »Vyzvedačke« priprísne a nemohly nič vymyslieť, čím by učušaly jeho hlas. A k tomu ešte Levica — Sima Jelská — viedla s triedou otvorené nepriateľstvo. Byvala so spolužiačkami len, keď musela, často

demonštratívne od nich odchádzala a keď sa s ňou chcely rozprávať, odvrkla im:

»So psychopatkami sa nepriatelím« a odišla k rybkám«.

»Rybami« volaly dievčence z najnižších tried, ktoré ju zbožňovaly.

Často teraz bolo vidieť na chodbe nevysokú, ale územčistú Jelku, ku ktorej sa túlily malé deti ako kuriatka ku kvočke. Pri nekonečných prechádzkach chodbou alebo dvoranou, kam chodily žiačky v prestávkach, často bolo počuť:

»Slečna, dušička... Zbožňujem vás...«

»Slečna Simka, anjelik, príde do ,údolia vzdychov¹⁾. Ukážem vám, čo mám na ruke. Vypichala som si na ňu špendlíkom vaše meno a začiernila som to atramentom... Pekne to vyzerá...«

»Nie pekne, ale hlúpo«, odbavila Sima nerozumnú zbožňovateľku.

»To všetko preto, že vás mám rada!«

»Ak ma máš rada, nenivoč štátny majetok... Ved si tu vari na štátne trovy, však?« A belasé Simine oči dívaly sa vážne na dievčatko.

»Áno, na štátne trovy«, prisvedčilo.

»Tak vidíš. Nekaz si teda pekné ručičky. Rozumieš? Ak sa budeš takto trápiť, nielen že neprídem do ,údolia vzdychov«, ale budem ti žalovať pani triedničke, alebo rovno ,bombe«... chcela som povedať pani inšpektorke.« Sima sa začervenala až po uši, opravujúc svoju chybu proti pedagogickému taktu, ktorej sa nechtiac dopustila.

»Už nebudem, slečna, dušička... Len sa mi už ne-

¹⁾ Údolie vzdychov — kút na schodišti.

hnevajte«, sľubovalo dievčatko, pritúlilo sa k Jelskej, a bozkávalo ju na ružové líčka.

»Dámy, pozrite, ako sa prechádza Guliver s Liliputánmi«, oznamovala Maljavka škodoradostne, strčila malú hlavu do triedy a ukazovala na Simu s deťmi.

»A budem sa s nimi prialiť, aby ste vedeli!« obrátila sa Levica k spolužiačkam. »S vami nechcem mať nič, keď ste sa tak zachovaly k ‚Vyzvedačke‘. Moje Liliputánky sú sto ráz lepšie, milšie, čistejšie, ako vy! S nimi je človeku dobre... S nimi som ako doma, u svojich milých. A vy, vy poslúchajte len vašu ‚hlavu‘ — Voronskú! ...«

Odvrátila sa od nich a odišla za svojimi malými obdivovateľkami.

Čas utekal. Jar sa už naozaj blížila! Obloky sa častejšie a na dlhšie otváraly a slnečné lúče sa veselšie hraly na podstavcoch s čiernymi tabuľami. Nebo bolo belasejšie a belasejšie a štyridsať mladých dievčat sa chystalo vyletieť zo žalárnej brány...

Ráno. Veselé, čisté mladé nebo je bledobelase. Vzduch vonia a dýcha sviežosťou jari.

Aj na chodbách a v triedach bolo plno vône. Ale nebola to vôňa mladej jari, ale vôňa pečených zemiakov s cviklou, ktoré robieval ústavný kuchár tak rád v posledný pôstny týždeň.

V najvyššej triede maly posledné hodiny. Nevyučovalo sa už, boli to už len akési »opravy«, príležitosť slabým žiačkam, aby si mohly opraviť známky. Potom sa maly už len samé pripravovať na konečný výsledok, po ktorom dievčence túžily celých sedem rokov — na skúšky.

Pri obloku stalo niekoľko dievčat.

Veľká a mocná Bucharinová, krásna Čerkeska, zelenoká Lotos-Jelka, bledučká Rantová, s tuberkulózne červe-

nými líčkami a so smelými, huncútskymi očkami, živá, červená Chochluška-Masalská a Dodoška s plnými ústami. Oblok bol otvorený, ale von bolo tak teplo, že sa vzduch ani nepohol. Čerkeske bolo priteplo, vyzlieka si pelerínu. Kučeravé pramienky čiernych vlasov sa jej oddelily od účesu a padaly na biele čelo. Mala vlhké oči. Boly veľké a krásne a tak čisto sa ligotaly, ako by boly s novou jarou aj ony omladly.

»Dievčence moje milé«, zvonil jej jemný hlasok, »ako je dnes krásne!... Náš posledný deň v škole! Hned' sa všetko zazelenie, rozkvitne a keď sa rozvoňajú nežné lipové kvietky, vyletíme z týchto stien ako princezné z rozprávky, čo roztrhaly putá zlej čarodejnice...«

»Čo ma po kvetoch, princeznách a putách!... Chceš cukrík?« spýtala sa veľkodušne Dodoška.

»Aká ste prozaická, Daurská. Nemáte smyslu pre nič krásneho!« vysmievala Gordská Dodošku.

»Ale, dušičky, čo sa vadíte? Pozrite, ako svieti slniečko a vzduch sa chvie v jeho lúčoch. U nás doma je už teraz celkom teplo. Teplejšie ako tu. Tu je ešte ako na Sibíri proti mojej rodnej ‚Chochlandii‘, ktorú má každý rád...«

Chochluška-Masalská vyskočila na stoličku a s veľkým pátosom prednášala báseň o krásach maloruskej prírody.

»Zinzerín ide!« volala Voronská, keď otvorila prudko dvere a vstúpila do triedy.

»Zinzerín! Bože môj! Vyvolá ma, bude chcieť, aby som si opravila známku a ja neviem ani Pytagorovu vetu! Nič neviem a mám od neho šestorku! Čo si len počнем? Znivočí ma, viem to iste!« nariekala Dodoška a lietala po triede. Bolo vidieť, že jej je do plaču.

»Buď rada, hlúpa, že ťa vyvolá! Už len voľačo od-

povieš, dá ti sedmičku a budeš zachránená«, tešila ju Starecká.

»Ale, ved' ma rozumej, neviem ani slovíčka. Ani Pytagorovu vetu a nič, nič z geometrie... A vy ešte rozprávate o rozprávkových princeznách, nežných kvieťočkách, čarodejniciach, o prepustení z ústavu... Keby ste ma zabily, neodpoviem mu ani slovíčka. Viem to, ako že mám rada čokoládu...«

»Chod' teda do nemocničnej izby. Povedz Medníkovej, že ťa bolí žalúdok«, radila jej Rantová. A oči sa jej pritom huncútsky ligotaly.

»Len ta nie! Minule som ušla z fyziky a Mária Vasiliovna ma skoro opila ricínovým olejom... Ďakujem za také dobroty«, nechcela Dodoška.

»Teda sa schovaj do skrine. Zamkneme ťa tam a povieme, že si v nemocnici«, navrhovala Maljavka.

»Ani za celý svet! Skry sa ta sama, keď chceš. Včera som si odtiaľ brala handru a videla som tam ohromného švába. A keby ste vedeli, ako je tam dusno, ako na zadusenie... Ďakujem vám za také rady!«

»Teda, nech ťa skúša! Komu niet rady, niet mu ani pomoci!«

»Ach, zachráňte ma, dušičky, zachráňte ma!«

Odrazu sa jej v očiach vyjasnilo, ružové lička ožily.

»Zachránená!« skrikla. »Už som si to vymyslela! Dušičky, len mi pomôžte vyškriabať sa do ,sféry‘, budem spasená!«

»Do ,sféry‘? Výborne! Dodoška presedí celú hodinu vo ,sfére‘! Ani Zinzerínovi, ani Medníkovej nepríde na um, aby ju tam hľadali.«

Dievčence s Daurskou, ktorá si ani teraz nezabudla

napchať plné ústa cukrikov, bežaly k veľkému rozkladaciemu glóbu, ktorý volaly „sféra“.

Rozopäly sponku, spojujúcu západnú a východnú pologuľu, otvorily glóbus, pomohly Dodoške vliezť doňho a zatvorily ho. Potom si veselo posadaly do lavíc.

Všetko bolo hotové za niekoľko sekúnd, kým matematik vstúpil do triedy. Žiačky si staly v laviciach, aby sa takto pozdravili matematikovi a Medníkovej, ktorá prišla s ním, lebo mala dnes dozor v triede.

Mladý, plavovlasý človek, »nádherný blondín«, ako ho volaly žiačky, Július Júljovič Zinzerín, bol ideálom skoro polovice triedy. Bol vysoký, s pravidelným, troška dlhým nosom a krásnou blond bradou. Bol troška ostýchavý, červenal sa a často sa pri vyučovaní zarazil a klopil oči pred pohľadmi dievčeniev. Volaly ho aj Apolónom Belvedérskym, písaly naňho básne, kládly mu ružové znáčiky a suché kvety do učebnice geometrie a algebry, pretekaly sa, ktorá mu má prichystať kriedu, zabaliť ju do hodvábneho papiera a okrášliť farbistou stužkou.

Tieto prejavy pozornosti tichého profesora skôr hnevaly, ako tešily. Vošiel do triedy dosť neisto, lebo vedel, že v poslednej hodine musí žiačkam povedať niekoľko slov na rozlúčku. A nešťastný mučeník si už vopred predstavoval, ako sa naň všetky dievčence zahľadia, ako šípy ich horiacich očí budú hľadať jeho oči, bradu, fúzy, ako štyridsať natešených tvári túžobne vyčkáva vzletnú reč pred dlhým, isto večným rozlúčením. Červenal sa a potil pri myšlienkach na trampoty, ktorým sa nemôže vyhnúť.

»Dievčence... áno, chcel som vám povedať«, začal neisto, »vedomosti niektorých z vás... aby som sa vyzadril určitejšie... vaše vedomosti nevyhovujú požiadav-

kám pri skúške... musia byť presnejšie a určitejšie... niektoré z vás majú známky, ktoré nestačia... a dúfam, že slečny, ktorých sa to týka, rady si známku polepšia, pričom im pomôžem, ako len môžem... Preto by som si ešte dnes prosil slečny: Daurskú, Jelskú, Vergovú a Voronskú, ktoré sú v mojom predmete najslabšie...«

»Daurská chýba... je v nemocnici«, oznamovalo tridsať deväť dievčat odrazu a všetky pokukovaly ukradomky na „sféru“, z ktorej sa práve ozval podozrivý šramot.

»Ľutujem Daurskú. Ostane jej do konečnej skúšky zlá známka«, povedal matematik a poznačil si k jej menu v notese malú šestorku.

Potom obrátil klasickú hlavu s gréckym nosom a blond briadkou k dievčencom, čo už stály pri tabuli a dal Voronskej príklad, aby dokázala, že striedavé uhly sa nazájom rovnajú.

Bol to jeden z najľahších príkladov, ale Voronská si s ním celkom nevedela rady, vedľ dnes svietilo slniečko až prijasno, nebo plynalo živými farbami a vlasy Apolóna Belvedérskeho, ako by boly zo samých zlatých nití... Ľudka myslela len na tieto zlaté vlasy a v neposlušnej hlate skladala verše, ktoré by vystihly ich čaro a jas:

Zlaté rúno máš na hlate,
lúče sa s ním i hrajú...

šepkaly ružové pery a všetky uhly prestaly pre ňu exi-stovať, keď sa zrazu komusi v triede nahlas a poriadne kýchlo.

Zinzerín, Medníková a celá trieda boli veľmi prekvapení. Kýchlo sa komusi neviditeľnému, v triede síce, ale ani medzi vyvolanými žiačkami, ani v laviciach.

Kýchlo sa Dodoške vo „sfére“.

Dievčence stíply od strachu.

»Čo z toho bude?« spytovaly sa samy seba a dívaly sa so strachom na Apolóna. Ale profesorovi bolo všetko jedno, komu sa kýchlo, dával pozor na otázky a pomáhal vyvolaným žiačkam, šuchajúc si ruky ako obyčajne.

S Dodoškiným kýchnutím odletelo Ľudkino básnické oduševnenie. Dievča, ktoré sa výborne učilo všetko okrem matematiky, vžilo sa do otázky a dosť dobre odpovedalo.

Vergovej sa podarilo šťastlivo rozriešiť rovnicu a aj Jelská odpovedala dobre s pomocou Zinzerínovou.

Žiačky sa teda celkom uspokojily, ale v profesorovej duši nebolo pokoja. Blížil sa čas, keď bude musieť rečniť... A Apolón Belvedérsky nijako nemohol začať. Triedou niesol sa akýsi šumot, ako by bol povieval ľahký vetriček.

Dievčence sa vrtyly na miestach a čakaly, kedy profesor začne rečniť. Konečne červený a rozčúlený Zinzerín začal. Chytil lineár, ležiaci na katedre, stískal ho obidvoma rukami a celý spotený pozrel placho na triedu. Oči mu zastaly na ‚sfére‘. Osvietila ho šťastná myšlienka, už nebol v pomykove. Dvoma krokmi pristúpil ku glóbu.

»Dievčence«, začal. »Tu vidíte šíry svet s krásnymi, príjemnými krajinami, s púšťami, bez ľudí, bez života... Rozídete sa odtiaľto na všetky strany sveta...« Zdvihol lineár a zaklepal ním na glóbus.

»Hapči!...« ozvalo sa celkom zreteľne z glóbu a kýchnutie sa ešte niekoľko ráz opakovalo...

»Hapči!... Hapči!!! Hapči!...«

Dievčatá sa skoro dusily od smiechu.

Zinzerín sa ešte väčšmi začervenal, pristúpil k laviciam a myslel si, že mu dievčatá spravily nejaký zlo-

myseľný žart. Hľadel na ne pohľadom bezbranného mučeníka.

Ale musel už konečne dorečniť, preto pokračoval traslavým hlasom:

»Rozídete sa a odnesiete si odtiaľto svetlo vedy, ktoré vás presvetilo v týchto stenách. Presvetilo váš rozum, vaše duše a srdcia. Kdekolvek budete, na severe, či na juhu...«

Pri týchto slovách dotkol sa čierny lineár v Apolónovej ruke severného pólu na glóbe a nešťastnou náhodou práve tam, kde bola sponka. Táto odskočila a »sféra« sa otvorila. Vyletela z nej Dodoška ako bomba a padla práve k nohám čudujúceho sa rečníka, ktorý zbledol ako stena. Bože! Ako Dodoška vyzerala!

»Sféru« vari dlho, dlho nikto neotváral. Hustá vrstva prachu sa usadila okolo nej a pokryla Dodošku so všetkých strán. Nebolo vidno zelenú farbu šiat, ani bielu zásterku a pelerínu, ani Dodoškine čierne vlasy. Všetko bolo zalepené hustým, tmavosivým prachom, ktorý sa pri Dodoškinom páde rozvíril vysoko nad dlážkou a rozletel po celej triede... Bolo tam ako večer v lete, keď sa nad močiarom vznášajú husté kŕdle komárov.

»Hapči! Hapči! Hapči!« kýchaly dievčence od prachu.

»Cha, cha, cha!« smiali sa im ostatné.

Dodoška neprestajne kýchala. Kýchala, keď vstávala s dlážky, kýchala, keď sa pozdravovala prekvapenému profesorovi, ktorý sa bál, aby sa sám nerozkýchal od prachu, valiaceho sa do jeho gréckeho nosa a pohyboval neprestajne vправo a vľavo klasickou hlavou antického boha.

Konečne zavrelo ktorési dievča »sféru« a prach sa trocha usadil. Apolón Belvedérsky sa mohol rozvravieť.

»Slečna Daurská, vidíte... ale... čo ste to porobili?... Ved' mi povedali, že ležíte chorá v nemocnici... A vy za ten čas... zjavili ste sa tu... vysvetlite nám to láskavo...« obrátil sa k Dodoške a ukázal rukou na »sféru«.

Dodoška bola červená ako rak, nepohla sa, len neprestajne žmurmala. Musela sa voľajako ospravedlniť. Otvorila ústa a zahundrala čosi, čo nerozumel ani učiteľ, ani spolužiačky. Ani ju nemohli rozumieť, lebo mala plné ústa cukríkov, bez ktorých sa nemohla zaobísť ani pol hodinky na povrchu zemskom.

»Sadnite si, Daurská! Robte, čo chcete! Myslím, že sa postaráte, aby ste pri skúške smyli svoju vinu... A teraz, dievčence, chcem vám povedať na rozlúčku, že sa rozídete po celom svete a všade budete šíriť svätý oheň vedy, ktorý zapálili v týchto stenách vo vašich mladých dušiach... a... hapči!...« kýchol odrazu matematik. Pozrel zúfale najprv na nešťastnú »sféru«, potom na nešťastnú Dodošku, chytrou sa poklonil a so šatôčkou na nose vyšiel z triedy.

9

Tajomstvo Márie Masalskej.

Zacengalo. V pätách za dievčencami, ktoré chytrou vbehly do triedy, vstúpil rýchlym, kolísavým krokom muž s ohňovo červenými vlasmi, v okuliaroch — historik Sturlo, ktorého dievčence volaly Červenobradý Herodot.

Nikolaj Petrovič Sturlo bol postrachom lenivých a »bifľujúcich« žiačok. Chcel, aby sa všetky svedomite a s porozumením učily predmet, ktorý miloval z celej duše.

»Odrečovaním nadreť úlohy ma neoklamete«, vrvieval často i najlepším žiačkam. »Chcem, aby ste všetkému rozumely, aby ste vedeli príčinu udalostí a ich následky, aby ste si robili správne uzávery a chápali spojitosť udalostí. Tak dokážete, že máte v hlave mozog a nie slamu...«

Ľahko sa nahneval, bol prísny, ale spravodlivý. Všetky dievčence sa ho bály, ctily si ho a niektoré ho maly rady. Na Sturlovej poslednej hodine sedeli ako na trňoch. »Povie nám niečo na rozlúčku, či nepovie?« Neprestajne na to mysleli.

Jeho zbožňovateľka — Maljavka — mu prichystala kriedu, zakrútila ju do najjemnejšieho hodvábneho papiera a okrútila atlasovými stužkami. Ležala ako spiaca bábika na čistom bielom papieri na stole. Sturlo chcel napísať na tabuľu chronologický prehľad určitej epochy,

chytil kriedu, ale cestou k tabuli sošklbal s nej celú parádu.

»Čert vie, načo to robíte!? Navešiate na kriedu handár, že sa ſou ani písať nedá!« hundral nahnevane a ani ſi nevſimol, ako ſa ſmutná Maljavka premáha, aby ſa ne-rozplakala. Zaostril ſi kriedu o rám tabule a začal písať číſlice a zátvorky.

»Nič nám nepovie«, vzdychaly dievčence ſklamane.
»Nič nepovie... Taký je to historik!«

Ale mýlily ſa. Päť minút pred zvonením dopíſal profesor Sturlo posledný letopočet, obrátil ſa k žiačkam a po-vedal bez akéhokoľvek úvodu jednoducho a jasne:

»Teda ſme ſkončili... O niekoľko týždňov ſa rozídete vpravo a vľavo s batôžkom vedomostí, ktoré ſte ſi tu osvojily. Viete všetky a aj my, učitelia vieme, že ſi od-nášate veľmi málo a obávam ſa, ako ſi tým vystačia tie z vás, čo ſa chcú venovať výchove detí. Keď ſi v niečom nebudete vedieť poradiť, príďte jednoducho ku mne. Poradím vám aspoň pramene, z ktorých ſa neskúſené učiteľky a vychovávateľky môžu podučiť. Zo srdca vám želám, aby ſte ſa všetky čo najskorej vydaly... Varíť a plátať mužovi ponožky hádam dokážete. Teda do vi-denia! Nateraz ſme ſkončili. Stretneme ſa ešte na ſkúške. Zapamätajte ſi, že budem ukrutným, ak ſa poriadne ne-naučíte letopočty. Teraz vám želám mnoho šťastia...«

Kolísavým krokom vybehol z triedy tak, ako bol prišiel.

»Surový materialista!... Bŕr! Varíť! Plátať ponož-ky!... A ja ſom ho mala rada!... Zbožňovala ſom ho!...« nariekala Maljavka a položila hlavičku na plece svojej sestry Pantarovej.

»Také sklamanie! Dívaš sa naňho ako na Boha a on: variť, plátať!« Ľutovala ju citlivá Makarová.

»A čo si myslíš, bolo by lepšie, keby si nechala muža chodiť v deravých pančuchách?« smiala sa v poslednej lavici Ľudka Voronská.

»Čudujem sa ti, Ľudka, že si taká prozaická! Páči sa ti to!« zlostila sa Maljavka. »Môže byť ešte čosi vulgárnejšieho, ako konverzácia o ponožkách?«

»Ako môžeš takto vravieť o našej poetke, o Voronskej?« zastávala priateľku Čerkeska, celá červená a prihládzala si rukou vlasy.

»Čudický!« ozvalo sa zrazu odo dverí.

»Áno, ide Vladimír Michalovič«, potvrdila slečna Medníková.

Len čo si dievčence sadly do lavíc, vošiel učiteľ ruskej reči a literatúry Vladimír Michalovič Čudický«, najkrajší a najhumánnejší človek, ktorého si ctil a obdivoval celý ústav.

Zina Bucharinová, výborná maliarka, povedala o ňom:

»Obliecť ho do bojarského kaftana a dať mu čiapku zo sobolini, to by bol junák!«

A naozaj, Čudického vysoká, rozložitá postava, charakteristicky ruská, svieža, krásna tvár, kučeravé vlasy, bystrá chôdza a pekné pohyby, príjemný a milý hlas — to všetko akosi vábilo. Ale Čudický si nezískal mladé srdcia len postavou a hlasom. Vedel dušou psychologa vycítiť, po čom túžia a čo potrebujú dievčenské srdcia. Bol mladý, celkom slobodný a nezávislý, nezasekol ešte v remeselnej pedagogickej rutíne, preto pracoval so žiačkami inakšie ako ostatní učitelia. Bol im od začiatku, od štvrtnej triedy, nie prísnym predstaveným, ale priateľom, na ktorého sa mohla každá obrátiť s dôverou. Videl

v nich dospelé dievčence, rozoznal individuálne črty ich charakterov, ľahko dokázal, že robily, čo chcel a nedotkol sa pritom ich hrdosti. Dopomohol mu k tomu vzácný dar ducha: vedel nielen rozprávať, ale aj čítať tak, že každého očaril. Jeho prednes — jasný a lahodný, výrazný a umelecky dokonalý — bol dievčencom naozajstným pôžitkom, ved' ich duševný rozlet a cít pre krásu tlmila v ústave prevládajúca všednosť.

Cudický im bol slúbil poslednú hodinu, že donesie Lermontovho »Démona« a že im z neho prečíta úryvky.

Preto ho privítaly s oduševnením.

»Vidíme vás posledný raz, Vladimír Michalovič!... Ako sa rozlúčime?« oslovila ho Debická a jej kávové, žiariace očká sa naplnili slzami.

»Ved' sa ešte stretneme na skúške«, odpovedal jej učiteľ s láskavým úsmevom.

»Ale to už bude celkom inšie!« zamiešala sa Bucharínová, usmievala sa koketne a hladila si účes.

»Áno, áno, to už nebude také!« prisvedčila Mária Mašalská, najoddanejšia ctiteľka Čudickeho.

Učiteľ sa zasmial. Potom vstal, oprel sa bielymi rukami o kraj stola a povedal:

»Nechcem vám povedať ‚s Bohom‘, dievčence, ale ‚do videnia‘, lebo, ako sa vraví, neschádzajú sa hory s horami, ale ľudia s ľuďmi. Dúfam, že i ja, váš niekdajší učiteľ stretnem sa niekedy s mnohými z vás a že nikdy nebudeme spomínať na to, čím sme si, hádam, bez úmyslu ublížili. Pri rozchode vám pripomínam: pestujte svoj rozum i ďalej, rozvíjajte sa a vzdelávajte krásnym čítaním. Čítajte starých dobrých autorov, Gogoľa, Puškina, Lermontova, Žukovského, Tolstého, Dostojevského, Gončarova, Turgeneva. Zaujímajte sa o nové prúdy v lite-

ratúre a najmä v básnictve, analyzujte, porovnávajte, hľadajte, čo je v nich vynikajúceho, to vzdeláva, rozvíja, povznáša a posilňuje. Teraz dokončíme poslednú hodinu tým, že si prečítame niečo z vášho milého Lermontova, aby vám na celý život ostala pamiatka na nesmrteľného, geniálneho básnika.« Dokončil a otvoril skvostne viazaný sväzok Lermontova. Dievčence si tíško odkašľaly a z „kamčatky“, z poslednej lavice, sa ozvalo tlmené vzdychnutie.

Všetko stíchlo. V triede nič ani nešuchlo. Profesor čítal, dievčence sedeli bez pohnutia, skoro bez dychu, len počúvaly... Viala k nim vôňa zakvitnutých kaukazských dolín, ovievala ich chládež horských priesmykov, upútala ich velebnosť nebotyčných obrov... Videli tvrdé bralnaté pevnosti, kypiaci život aulov, počuly spev s horkých útesov... videli černooké dievčence, ponáhlajúce sa s krčahmi po vodu k horským pramienkom...

Ked Čudický čítal, ako sa zjavila Tamara s očima ako tmavé bezdné priepasti, s čiernymi vrkočmi až po päty, všetky dievčence sa zadívaly na Jelenu Gordskú.

»Ako naša Čerkeska!... Ako ona!« ozvalo sa odkiaľsi tlmené šepтанie. A krásna Jelena bola červená ako ružička.

Čudický čítal ďalej. Prečítal Démonove kliatby, strašné ako smrť a krásne ako mladosť.

Odkiaľsi sa ozval prenikavý vzdych — výkrik. Všetky sa obzrely.

Na poslednej lavici stála Rantová s horiacou tvárou, so zasneným, šťastným pohľadom, s rukami, natiahnutými k obloku, odkiaľ sa valil do triedy prúd zlatých lúčov a vravela s oduševnením:

»Áno... viem, že nebudem dlho žiť. Ale chcela by som umrieť hned teraz... v tejto chvíli. Lebo vy všetky...

aj vy, Vladimír Michalovič, aj tieto božské verše, aj Démon, aj toto jarné ráno je také jasné, také vábivé, čarokrásne, že toľko krásy už nikdy nebude... nikdy... nikdy...« A nervózne dievčatko sa hystericky rozplakalo.

Celý deň boli dievčence akosi čudne rozčúlené. Čarovná hudba lermontovských veršov im neprestajne znala v ušiach, krásne básnické obrazy im vírily v myšlienkach.

Ľudka Voronská stála pri tabuli a písala verše. Dariely sa jej omnoho lepšie ako inokedy.

Toto ovzdušie v triede, toto kúzlo jari, mladosti a krásy nestratilo sa ani, keď vstúpil do triedy učiteľ fyziky, malý černovlasý Rozenberg.

»Reč, pán Rozenberg, reč na rozlúčku!« kričalo hned niekoľko dievčat.

»Vy si vždy voľačo vymyslíte!... Ešte som ani dobre nevkročil do triedy a už chcete reč!... Keby ste radšej mysleli na fyziku, aby ste na skúške všetko vedeli!« hneval sa profesor. »Nuž, či som ja voľajaký rečník? Radšej si podťe ešte opraviť známky! Rantová, viem, že ani dnes ešte neviete, ako vzniká búrka a že nerozoznáte článok Groveho od Bunsenovho!«

»Čo by som z toho mala, keby som ich aj rozoznala, pán Rozenberg? Umriem, áno, umriem, chcem umrieť mladá...« blúznila Mila Rantová, ktorá sa ešte vždy nespamätala z lyrického oduševnenia nad veršami Démona.

»Áno, áno, ona chce mladá umrieť!« opakovala Mária Masalská.

»Čo sa s vami robí? Potratili ste rozum?« spýtal sa profesor. »Pane Bože! Myslím, že tu nemáte všetko v po-

riadku!« povedal a ukázal prstom pod plešinu na čele. A hned sa zasa obrátil k Rantovej:

»Slečna Rantová, povedzte mi, ako sa vyrába kyslík!«

Po Démonovi kyslík! Dievčatko sa ešte väčšmi začervenalo. »Protivný kyslík! Protivná fyzika!« pomyslela si a rozmýšľala, čo by mala odpovedať.

Skončila sa fyzika, skončila sa i posledná hodina starého, milého a dobrého Francúza Mathieua, ktorého maly všetky veľmi rady, ale to im nebránilo, aby ho nevolaly »rímsky pápež«.

Mathieu sa s nimi lúčil dlhou, precítenou rečou, v ktorej nazval žiačky svojimi, milými, malými deťmi. Z jeho reči dýchalo otcovské teplo, pre ktoré majú citlivé a naivné dievčatká vždy dobre vyvinutý smysel. Niektoré sa rozplakaly a utieraly si vlhké, červené očká bielymi šatôčkami.

Rantová sa nemohla zdržať. Vybehla z lavice a stisla ruku dobrému starčekovi, ktorému sa tiež tisly slzy do očí.

Chochluška fikala nahlas. Čerkeska sa dívala vlhkými očima poranenej srnky. Aj Voronská sa hrýzla do perí a Sima Jelská sa ponosovala susedke, že jej čosi padlo do oka.

Smutné lúčenie prerušil zvonček. Starý Mathieu povedal ešte trasúcim sa hlasom:

»Do videnia, deti!« a chytro vyšiel z triedy.

Dobrému Francúzovi bolo naozaj lúto za dievčatami, s ktorými prežil v priateľstve sedem rokov.

»Posledná hodina!« povedala Bucharinová. »Koniec vyučovania navždy. Teraz sme už napolo slobodné!«

»Sláva!« zvolala Dodoška a vyhodila vysoko učebnicu francúzskej literatúry.

Ale k jej kriku sa nikto nepridal. Dievčatá boly ešte vždy akési smutné. Čo ich čaká v budúcnosti? Bude vytúžená sloboda aspoň taká krásna a jasná, ako veselé dni mladosti za ústavnými stenami?...

Dievčence jedly na večeru málo, a nerozprávaly sa tak veselo, ako obyčajne. Len Dodoška nestratila chuť. Zjedla tri porcie baraniny, ktoré jej nechaly kamarátky, zapila kyslým mliekom a bola spokojná a šťastná... Všetky boli rady, keď sa po večeri mohly dostať do spálne. Tu sa povyzliekaly a mohly premýšľať, rozprávať sa o budúcnosti, i minulosti, o všetkom, čo ich trápilo.

Slečna Medníková odišla chytro od dievčat najvyššej triedy, ponáhľala sa ku svojej triede, kde miesto nej dozerala žiačka z druhého ročníka pedagogického kurzu.

»Dámy, príďte si ku mne troška pobesedovať«, ozval sa príjemný, altový hlas Ziny Bucharinovej a o päť minút sedely už všetky priateľky na jej posteli. V nočných košielkach a kabátikoch sadly si a skrčili sa, kde ktorá mohla.

Všetky milovaly Zinu Bucharinovú. Ohorené, na svoj vek veľmi vyspelé dievčatko bolo všetkým milou spoľočníčkou. Bola najmladšou v triede, — mala ešte len šestnásť rokov preč — ale mala už dosť životných skúseností.

Prežila už dosť na svete. Narodila sa v Palestíne, kde bol jej otec konzulom. Bohatstvo, prepych, radovánky a zábavy zahrnovaly ju už od kolísky. Dvanásťročná už tancovala na bánoch v dlhých šatách s vlečkou a venčekom na čiernej kučeravej hlavičke. Keď mala pätnásť rokov, umrel jej náhle otec. Zina s matkou museli žiť z malej vdovskej penzie. Z nádherného konzulského paláca zaniesol ju vrtkavý osud rovno medzi jednoduché

ústavné steny. Od tých čias mala Zina rada prepych, bohatstvo a od tých čias aj vedela, že je krásna. Pekne maľovala pastelovými i olejovými farbami, a kariéra veľkej umelkyne žiarila pred ňou ako veľká hviezda. Pekná »Kreolka« bola presvedčená, že sa jej všetko podarí. Videla už v duchu svoje vavríny, zástupy ctiteľov a lichotníkov, prepych a nádherné prostredie, v akom prežila zlaté dni detstva, na ktoré nikdy nezabudla. Pre tieto svoje skúsenosti mala veľký vplyv na priateľky. Videla mnohé cudzie zeme a mala znamenitú pozorovaciu schopnosť, vedela zaujímavo a s oduševnením rozprávať o všetkom, čo videla a skúsila. Okrem toho dívaly sa všetky priateľky na ňu a na Ľudku Voronskú ako na umelkyne s veľkou budúcnosťou. Jedna bude poetkou, druhá maliarkou a preslávia ich triedu v celom svete.

»Bože, ked' si pomyslím, že ani nie o celé dva mesiace vyjdeme z ústavu, cítim, že sa mi všetka krv ženie do tváre!« povedala Čerkeska dievčencom, shromaždeným okolo posteľe Ziny Bucharinovej a zapletala a zasa rozpletala si pritom konce dlhých, čiernych vrkočov, ako mala vo zvyku.

»Áno, o dva mesiace... všetky veselé a šťastné, v bielej šatách... pri zvukoch slávnostných fanfár... Ale niektorým budúcnosť nebude sviatkom, ale dlhou púťou, plnou útrap a odriekania«, vzdychla si Karská, nepekné dievčatko s okuliarmi, s dierkami po sypaniciach na tvári a so zarastenými rukami.

»Ale, čuš, ty svätuškárka!« odbavila ju Maljavka. »Že môžeš tak rozprávať, Karská. Ďaleko to páchnie od teba panychídou...«

»Nie, panychídou páchnie odo mňa!« ozvala sa Ranská a jej huncútske očká veselo žiarili, hoci sa smutno usmie-

vala — »panychídou páchnie odo mňa... Som odsúdená... U nás všetci umreli mladí na tuberkulózu: mamička, stará mamička, sestra Talja... Ani neumrely, ale roztopily sa ako sneh... ako voskové sviece... Aj ja sa roztopím... Uvidíte, dievčence... Roztopí sa ľad na Neve, zabelejú sa zvončeky konvaliniek v hore, rozkvitnú lipy, slávik v noci zaspieva a ja... budem sedieť v bielych šatách na balkóne a počúvať hľasy noci... posledný raz... posledný raz...«

»Aké hľasy noci?« čuduje sa Dodoška. »V noci len mačky pláču a bijú sa...«

»To by nikto neveril, aká si ty! Na nevystátie, Dodoška! Vravíme o konvalinkách, o kvetoch a slávikoch... a ty spomínaš mačky! Vyženiem ťa odtiaľto, ak budeš takou hlúpou a prozaickou«, hnevala sa Kreolka.

»Dodoška, povedz, čo budeš robiť, ked' vyjdeme odiaľto?« spýtala sa Ľudka.

»Už som vám vravela, že budem cestovať. Z mesta do mesta, z dediny do dediny. Ach, ako sa už teším! Čo by som inšie robila? Učiť deti nechcem. Na bály tiež nechcem chodiť a obliekať si šnurovačku, to už celkom nie! Len nech pride teta, dvorná dáma — nech ma pride obliekať a vláčiť po báloch, ja jej ukažem! Na cestách budem môcť vždy jeť, nielen ráno, na obed a večer... To všetky chápete, však? Bude sa mi krásne žiť!«

»A Vranka s Kreolkou budú slávne. Vranka bude spisovateľkou a Kreolka maliarkou. Úspech a vavrínové vence! Česť pre celý náš ročník!« povedala Chochluška s oduševnením.

»A ja«, vravela Jelecká-Lotos, »ja celkom odídem z tohto sveta...«

»Pôjdeš do kláštora?« spýtala sa Maljavka.

»Ani na um mi nepríde! Pôjdem na druhý svet, kam smú vstúpiť len vyvolené duše«, vysvetľovala Jelka a očká vodnej žienky hľadeli tajomne.

»Chceš umrieť ako Rantová? Dušička milá, ty si sa tiež posvätila smrti?« dívala sa na ňu Čerkeska hlbokými, čiernymi očima, z ktorých hľadalo čosi neobyčajného.

»Ale nie... nie!...«

Oľga Jelecká chytrou vstala. Pritom sa jej rozpustily dlhé vrkoče, ktoré mala len slabo pripäté. Náročky si ich bohaté vlny prehodila na prsia. Takto bola jej tvár v rámiku čiernych vĺn ešte bledšou a výraznejšou.

»Nie! Ale zariadim si veľkú izbu, bez oblokov a bez dverí, tmavú ako noc... Na steny navešiam koberce... východné!« rozvravela sa neprirodzeným hlasom. »Doprostriedku postavím trojnožku s kadidelnicou ako v chráme bohyne Diany — videla som taký krásny obrázok v „Nive“... Modravý dym sa bude vznášať nad ňou... Nikdy neopustím, ani vo dne, ani v noci túto orientálnu svätyňu... Sem sa sletia moje sny, budem žiť len im... uvidím jasných a mocných duchov... Haruna al Rašida, Čierneho princa, svätú Agnesu a mnoho iných.«

»Cha, cha, cha, cha!« nedal jej dovravieť Ľudkin veselý smiech. »Cha, cha, cha, cha!«

Pod jeho drsným a neľútostnym úderom zbudila sa Lotos zo sna. Chvíľku sa dívala v rozpakoch na dievčence, potom povedala:

»Čudujem sa ti, že nemáš troška taktu! Nič ti je nie sväté Voronská!...«

»Odpusť mi, Jelka, odpusť, moja milá!« chichotala sa Voronská ďalej tak, že si ľahla na brucho na posteľ a nohami kopala do peľasti susednej posteľ. »Ale, povedz

nam, ako sa dostanú duchovia do tvojej celkom zamurovanej izby?... Cha, cha, cha, cha!«

»Nechá otvor v povale, tým sletia. Nerozumieš?« vysvetľovala Dodoška.

»Ale ste vy len všetky sprosté!« čudovala sa Jelská a zadívala sa na nebo. »Ved' duchovia nemajú tiel, môžu prejsť uškom ihly alebo hrubou stenou... Nerozumiem, prečo sa smejete!« poúčala dievčence a krčila pritom plecami.

»Jelka, prosím ťa a ešte vždy veríš v Čierneho princa a tie ostatné hlúposti?« spýtala sa Ľudka.

»Čušte Voronská! Lebo neručím za seba a poviem vám voľačo... hoci, hoci som vám zaviazaná vďakou...« šeptala Jelská a zakrývala si tvár rukami.

»Nepolepší sa!« pomyslela si Ľudka a s Šútosňou sa dívala na priateľku.

»Nevadťte sa!« zamiešala sa veselo Chochluška. »Aby sme maly na tieto posledné dni len krásne spomienky... O pár dní sa musíme rozlúčiť... Niektoré pôjdu na východ, druhé na sever, ako povedal Apolón Belvedérsky...« »A ty, Mária odletíš do Chochlandie!«

»Āno, dievčatá, do Chochlandie! Keby ste vedeli, ako je tam prekrásne! Keby ste len vedeli! Slniečko hreje, čerešne dozrievajú, domčeky sú malé a biele ako mladuchy... večierkami sa schádzajú chlapci a tancujú... Tak živo... tak veselo!«

»A čo tam budeš robiť, Mária?« spýtovaly sa dievčence a oči im horely zvedavostou. Všetky ako by sa boly preniesly na krásny, ďaleký juh.

»Nepoviete nikomu, keď vám prezradím svoje tajomstvo?« spýtala sa Mária Masalská, zdravé, čisté a svieže dievčatko ako jarné ráno.

»Neprezradíme, Mária, neprezradíme, len vrat chytro!« kričaly nedočkavé hlasy.

»Som zasnúbená, dievčence... Už dávno som snúbenicou dobrého Grica. Rodičia nás zasnúbili, ešte ako deti... Naše chutory sú v susedstve, od malička sme boli spolu ako brat a sestra... Celý rok sme už zasnúbení. Keď sa vrátim z ústavu, bude svadba...«

»Svadba?... Už rok zasnúbená?... Bože, aká si šťastná!«

»A miluješ svojho snúbencu, Mária? Milá, drahá Mária, povedz nám, máš ho rada?« spytovaly sa dievčence a dívaly sa s úctou na priateľku-mladuchu. Videla sa im akousi dospelejšou, zrelšou ako ony.

»Ach, vy ste naozaj hlúpe«, zasmiala sa Mária. »Ako by som ho nemilovala?... Mám ho rada ako zem miluje slnko, ako kvet miluje raňajšiu rosu... Nosím už niekoľko rokov jeho obrázok na srdci... Nemožno ho nemilovať... Je čestný, mocný, dobrý, môj je, môj...«

»Ukáž nám podobizeň, Mária, ukáž!« vyskočily dievčence.

Chocholuška ani nebola prekvapená ich zvedavosťou. Vytiahla malý medailónik, otvorila ho a zvedavé dievčence uvideli sympatického šuhaja s plavými vlasmi, s úprimnou, dobráckou tvárou v bielej, vyšívanej košeli.

»To je môj Gric!« povedala pyšno Mária a hned' zasa skryla medailónik na prsiach.

»Masalská, aká si ty potvora! Si zasnúbená s Gricom! A zbožňovala si štyri roky Čudického! To nebolo pekne od teba, Mária!« karhala ju Maljavka a dívala sa na ňu so závisťou.

»Nehnevaj sa, Maljavka, nesvedčí ti to!« napomínala ju Voronská a položila ruku na plece malej priateľky.

»Nevieš, že to naše tunajšie zbožňovanie je len zo žartu, aby sme si spríjemnily tieto časy? Sme tu zatvorené medzi štyrmi stenami, dostane sa nám málo božieho svetla a hlasu života, preto vidíme v každom slobodnom človeku vzor dokonalosti. Čudický je pekný človek, aj ja ho mám veľmi rada, zato, že tak krásne prednáša a že je k nám vždy taký ľudský, ale to ešte neznačí, že ho milujem... Aj Mária Masalská sa tak na to dívala, však Mária?« a Ľudkine oči, z ktorých hľadel obyčajne posmech, dívaly sa s láskou a úprimným porozumením do Máriinej červenej tváričky.

Mária nepovedala ani slova, len objala priateľku.

»Voronská tak vraví, lebo iste má tiež kohosi... Iste je tiež zaľúbená«, povedala Maljavka.

»Ľúbim«, odpovedala Ľudka vážne a úsmev ožiaril jej bledú tvár.

»Aha!... Vidíte!!! Čo som vravela?... Taká neúprimná... Tajnôstkárka!... Nič nepovie priateľkám!« prekrikovaly sa dievčence.

A najväčšmi sa zlostila a najväčšmi kričala Maljavka.

»Koho ľubiš, Vranka? Povedz pekne po priateľsky!« usmiala sa Kreolka.

»Ľúbim«, odpovedala Ľudka a posmešný ohníček zmizol jej z očí kamsi ďaleko, ďaleko, »ľúbim si otecku — Slniečko, ļúbim mamičku, sestričku Ninu, bratov a... a Simu Jelskú, čo sa aj na mňa hnevá... Ale najväčšmi ļúbim otecka. Milujem ho väčšmi ako svoj život, ako celý svet, milujem ho nadovšetko!« dokončila a pritisla si ruky k prsiam. Potom sa zasa rozosmiala šťastným, veselým a bujným smiechom a ešte dodala:

»Bože, aký je ten svet krásny!... Aký krásny je život! Milujeme, sme mladé, smelé, zdravé, mocné! Chce

sa mi kričať, skákať a volať: Koniec školy! Sme slobodné! Žime sebe! Radujme sa! Plesajme! Celý, celý život je pred nami! Koľko dobrého a šľachetného môžeme v živote vykonať, koľkým nešťastným pomôcť, koľkých smutných potešiť! Len sa dajme do toho, priateľky, rozsievajme radosť, dobro, šťastie! . . . «

Taká bola dojatá a rozčúlená, že soskočila s Kreolkinej posteley a začala v nočnej košielke tancovať po izbe, prespevujúc si pritom veselú národnú pesničku. Jej radosť nakazila aj ostatné dievčence. K Voronskej sa pridal zvučný alt Kreolkin, slabučký soprán Rantovej, falošný mocný bas Dodoškin a hlasy ostatných dievčeniek, takže o chvíľku spievala skoro celá spálňa.

Ludka sa vznášala v búrlivom tanci medzi posteľami. Pristrihnuté vlasy jej padaly do tváre a bily do vysokého, bieleho čela.

»Výborne, Voronská! Znamenite, dušička!« povzbuďovaly ju veselé a natešené priateľské hlasovia. Mladá tanecnica chcela čosi vykonať. Čosi neobyčajného, smelého, čo ešte nikdy nikto nevykonal ...

Rozpálenými očima preletela po tvarach natešených spolužiačok a bielych stenách spálne, vyskočila chytrou na najbližší nočný stolík. V ružových papučkách krútila sa na prstoch na stolíku, tancovala na mieste, dupkala divo a smelo nízkym podpätkom.

»Bud'me smelé ako orly a čestné ako rytieri! Celý život bud'me také!« kričala a mávala uterákom, ktorý si strhla s hrndlom, ako krídlami. Potom chytrou soskočila a rozbehla sa celá rozpálená, s roztúženou dušou a iskriacimi očima po izbe. Rozbehla sa — ale odrazu zastala ako by bol do nej hrom udrel. Celkom ju schladilo tušenie čohosi smutného, ako skala ťažkého a neodvratného.

Zazrela pred sebou malú postavičku Simy Jelskej, ako by bola pred ňou vyrástla zo zeme.

Vyzerala veľmi dojatá. Ale z belasých očí jej sršal hnev. Obyčajne ružové dievčatko, bolo teraz bledé ako stena.

Ľudku čosi pichlo pri srdci. Cítila, že sa blíži čosi hrozného, osudného. Vyčítala to zo Siminých očí, ktoré boli na ňu upreté tak cudzo a neľútostne.

»Ale... ale«, povedala a vystrela ruku, ako by sa chcela chrániť pred akýmsi trestajúcim úderom.

Levica hodila hlavou, stisla malé, mocné päste, vyhrážala sa a kričala zúfalým a nahnevaným hlasom cez celú spálňu:

»Nemáte citu! Nemáte svedomia! Na nič nemyslíte a vystrájate ako čertice! Počúvajte, čo vám poviem: Slečna Fürstová je chorá... Tažko... Dodalo jej vaše podlé chovanie...«

Hodila rukou a ľahla si do posteľe... Vtisla si tvár do podušky a zaškripala zubami.

10

Dodoška mladuchou. — Svedomie.

»Slečna Fürstová je ľažko chorá... Dodalo jej vaše podlé chovanie...« Tieto slová pichaly a pály ako žeravý klinec dušu ostrihaného dievčaťa s citlivým srdiečkom.

»Slečna je chorá — a vy ste príčinou«, videla pred sebou napísané krvavými písmenami a s chriplavými zvukmi draly sa jej tieto slová do ušú. Mohla sa obrátiť, kam len chcela, všade ju prenasledovala táto strašná veta.

»Horšie jej je, pre vás... Umrie...« odpovedala živá, bujná fantázia Ľudky Voronskej.

Vyučovanie sa skončilo. Ale na skúšky sa ešte nezačaly pripravovať, lebo nastával Veľký týždeň a s ním Veľká noc. Dievčatko nemalo teraz toľko roboty, preto ho tým väčšmi prenasledovala myšlienka na chorú, ktorá Pán Boh vie, kde zápasí s nebezpečnou chorobou...

»Keby som sa mohla dostať aspoň na tri dni domov!« túžila Ľudka, blúdiac prázdnymi chodbami a počúvala s rozbúchaným srdiečkom hlas neúprosného svedomia. Skoro všetky žiačky odišly na sviatky domov, len najvyššia trieda, pred skúškami nesmela.

Ale Ľudka nemohla ani pomyslieť na cestu domov, i keby ju boli z ústavu pustili. Schlüsselburg, kde bol Alexej Alexandrovič vojenským inžinierom, bol na jar, keď sa ľady topily, celkom odrezaný od sveta. Na Neve

sa ľady práve pohly a plávaly divou rýchlosťou, o plavbe nemohlo byť ani reči. Ani po zemi sa nedalo cestovať, lebo topiaci sa sneh a rozmrznutá pôda vytvorili hlboké bahno.

Z domu poslali Ľudke veľkonočné darčeky a slúbili jej, že ju prídu pozrieť, len čo sa dá plaviť po rieke. Bude teda cez sviatky sama... To veľmi trápilo dievča, lebo si neprestajne myslelo, že spôsobilo nešťastie slečny Fürstovej.

Ale tento hlas svedomia netrápil len Voronskú, ale všetky žiačky najvyššej triedy.

»Nemaly sme to spraviť, nemaly!« ozývalo sa im v dušiach.

Len Sima mohla nosiť hlavu vysoko, mohla sa dívať smeľe a rovno. Jej pokoj a mlčanlivosť rozčuľovaly dievčatá ešte väčšmi.

O rok mladšie žiačky, čo odjakživa súperily s najstaršími o prvé miesto v ústave, povrávaly si medzi sebou: »Nemajú svedomia. Slečnu učiteľku Gerdovú do tých čias trápily, kým neochorela na tuberkulózu a teraz sa musí už mesiace liečiť v sanatóriu. A teraz zasa utrápily Fürstku. A to všetko robí Voronská. Jej slovo je zákonom. Zlomyselne sa usmievaly, ked' sa stretli s priateľkami na chodbe a sptyovaly sa ich, či sa má slečna Fürstová už lepšie.

Na Veľký piatok mala byť spoved', ale ani na tú sa žiačky najvyššej triedy poriadne nepripávaly. Na chóre spievaly veľmi slabo. Nerozprávaly sa už ani o tom, čo si počnú, ked' vystúpia z ústavu. Neprestajne sa nad nimi vznášal ľažký, čierny oblak.

Len Dodoška bola vždy rovnaká. Mala už takú povahu, alebo možno preto, že bola najmladšia — len

nedávno jej minulo šestnásť rokov — nikdy sa nezamyslela nad otázkami, ktoré hrýzly a trápily ostatné. V jej duši bolo všetko — ako vravievala Voronská — hladké ako sklo.

Rada sa dobre najedla, rada čítala detské knižky so šťastným koncom, v ktorých nikto neumieral, rada mala romány, ktoré sa skončili svadbou, alebo ešte lepšie dvoma aj troma. Zaujímal ju aj špiritizmus, chodila na seansy, lebo aj druhé chodievaly, slovom, robila všetko, čo druhé, ako opica.

Ale teraz ju jednako len čosi trápilo. Keď sa dozvedela o Chochluškinom snúbencovi, aj ona chcela triedu prekvapiť. Vedľ je nie horšia ako Mária Masalská, prečo by aj ona nemohla mať snúbenca?

Snúbenec! Aké je to nádherné slovo, také poetické a pritom vážne! Malé dievčatká nemávajú snúbencov. Len dospelé slečny. A Dodoška už dávno túžila, aby bola čo najskôr dospelou slečnou.

»Ako sa všetky začudujú, keď im poviem, že aj ja sa idem vydávať, že mám snúbenca ako Mária!« rozmýšľala: »Aké to bude krásne... Ale môj snúbenec nebude obyčajný sedliak v bielej, vyšívanej košeli. Nie! Bude mať uniformu najlepšieho gardového pluku, dlhé fúzy a ostrohy!... Snúbenec bez fúzov, je nie ani snúbencom... Musí mať fúzy a ostrohy...«

Dodoška sa tak vhľbila do tejto myšlienky, že sa už videla mladuchou v bielych šatách, s tylovým závojom, s venčekom vo vlasoch, ako si vykračuje po boku hodného šuhaja v gardovej uniforme, s fúzami ako Taras Bulba. A keď večer odišla zo spálne slečna Othelová, čo mala práve dozor, Dodoška potiahla prikrývku na posteli Voronskej a začala bez každého úvodu:

»Aj ja som zasnúbená... Aj ja sa budem vydávať...«

»Daj mi pokoj, Dodoška!... Chcem spať... Nevraud také hlúposti... Akého ty môžeš mať snúbenca? Iba ak medovníkového husára z púte!« smiala sa Ľudka, ktorú susedka vyrušila z ťažkých myšlienok o slečne Fürstovej.

»Dodoška má snúbenca! To je krásne!« chichotala sa v posteli Maljavka.

»Ale daj pozor, aby si ho nezjedla! Mohla by si ho prehltnúť ako cukrík!«

»Nerob si žarty, závidíš mi!« povedala Daurská a doložila:

»Pán Boh vie, dávam vám čestné slovo, že mám snúbenca. Krásneho, v uniforme, s fúzami a ostrohami ako Taras Bulba... Naozaj!«

»Daurská, neber božie meno nadarmo. To je hriech vo Veľký týždeň a cigániš je tiež hriech«, povedala Karská.

»Len čuš, ty svätuškárka«, okrikla ju Dodoška, ktorej bolo od zlosti skoro do pláču. A hned' pokračovala:

»Prečo mi neveríte? Keď má Mária snúbenca, môžem mať aj ja. Aj ja sa môžem vydávať. To je také isté, ako čokoláda...«

»Daurská, čuš už!... Cigániš, aj to je také isté ako čokoláda... Ak je to pravda, musíš nám zajtra ukázať snúbencovu fotografiu a teraz už chceme spať... Už toho máme dosť!« Ohorená Kreolka si položila ruku pod kučeravú hlavičku a usilovala sa zaspáť.

O chvíľku už všetky spaly.

Zaspala i Ľudka Voronská, aj Dodoška, ktorá zaspala v myšlienkach o tom, ako by si zadovážila fotografiu vymysленého snúbenca.

Ráno. Slniečko ešte len slabo svietilo do oblokov. Ešte

všetky žiačky a ostatní v ústave spali tvrdým spánkom. Len v chodbe na prízemí, kde bol riaditeľkin byt a nemocničná izba, čistil lampy lampár Kuzma, alebo ako ho dievčence volaly, Gustáv Váza. Vyzeral ako morský pirát so špinavou handrou v ruke, v zamazanej zástere a strapatý.

Gustáv Váza usilovne utieral sklo a mosadz na veľkých i malých lampách. Tíško si pritom prespevoval. Taký bol zabratý do roboty, že ani nespozoroval, ako sa k nemu blíži tučná postavička v zelených šatách s teplou, vlnenou šatkou na hlave, iba keď zastala pri ňom.

Strhol sa, keď ho okrúhlou ručičkou chytila za plece a povedala mu trhane:

»Gustáv Váza, nie... chcela som povedať Kuzma... nezľaknite sa, prosím vas... som Dodoška, to jest Daur-ská... ved' ma predsa poznate, Kuzma?«

»Ako by som vás nepoznal, slečna... poznám všetky naše najstaršie slečny«, vyceril lampár s úsmevom žlté zuby. Často dostával od žiačok na čaj, keď im niečo vykonal, a najmä od Dodošky, ktorej kupoval salámu, cukríky a sladké pečivo.

»Vidíte, Kuzma«, pokračovalo dievčatko nesmele, »vidíte... Rada som, že ma poznáte... Chcem vás o čosi poprosiť, Gustáv Váza, či Kuzma... Vidíte, chcem sa vydávať... vlastne, nechcem sa vydávať, ale ako keby som sa chcela... Oklamala som dievčence... zo žartu, len zo žartu... A aby mi to uverily, potrebujem snúben-covu fotografiu... viete, každá mladucha musí mať fotografiu mladého zaťa... Tu máte desať kopejok, kúpte mi takú fotografiu. Nemám teraz viac... Ostalo mi už len desať kopejok. Včera som premaškrtila celý rubel... Päť

kopejok si nechajte vy Kuzma, a za päť mi kúpte obrázok... Kúpite?«

Dodoška bola celá červená od dlhej reči.

»Ale musí to byť dôstojník v uniforme, s fúzami a ostrohami«, doložila.

»Za päť kopejok nedostanem dôstojníka, slečna Daur-ská«, povedal Kuzma smutno a pokrútil strapatou hlavou.

»Ach, škoda!« skoro plačky odpovedala Dodoška a zalamila rukami. »Čo si teraz počнем, Kuzma?«

»Neviem, veru, neviem, slečna«, lampár zasa pokrútil hlavou a potom zašepkal dôverne s potmehúdskym úsmevom:

»Nebojte sa, slečna Daurská, boli ste vždy štedrou ku mne, neopustím vás... donesiem vám svoju...«

»Čo, svoju?...« čudovala sa Dodoška, »akú svoju?«

»Ani ma nepoznáte, slečna a nikto ma nepozná«, vysvetľoval Kuzma. Mám jednu z mladých čias, som na nej krásny šuhaj v novučičkej novej vojenskej uniforme. Radosť pozrieť... Snúbenec, ako namaľovaný... Uvidíte, slečna... A nebol som obyčajným vojakom... mám šaržu...«

»Akú?«

»Hviezdičku mám, bol som poddôstojníkom... Uvidíte, ked' vám donesiem fotografiu... sama poviete: to je iste dôstojník... Aj vojaci sa mi klaňali ako vyššiemu... A uvidíte, slečna, aký som bol vtedy krásny.... Všetky dievčence sa bláznily za mnou!... Nikto by nepovedal, že je to Kuzma... Každý povie: Mladý zať, len mu dať stužky a podperiť ho...«

»Dakujem vám, Kuzma, holúbok! Ukážte mi fotografiu, dajte mi ju hned teraz.«

»Len trpežlivosť, slečna. Nemám ju pri sebe... chodťte

si len pekne ľažkať a búvajte do cengania, ja do tých čias obrázok vyčistím, lebo ho trocha muchy pošpinily... A hned' ho dám do zásuvky vo vašej lavici», sľúbil Kuzma.

»Znamenite!« tešila sa Dodoška.« Gustáv Váza, či Kuzma, hned' by som vás vybozkávala. Tu máte desať kopejok na čaj a toto dajte deťom...« povedala a vytiahla z vrecka balíček cukrikov a položila ho do čiernej, chlpatej lampárovej ruky.

»Ale mi odľahlo!« vzdychla si, ale chcela byť celkom spokojná, tak sa ešte raz spýtala:

»Ale, Kuzma, máte na fotografii naozaj fúzy a uniformu?«

»Vari mi nedôverujete, slečna? Počkajte len, ako sa vám zapáčim!... A za peniaze a cukríky vám veľmi pekne ďakujem.«

»Dajte ju teda do zásuvky, kam mi dávate cukríky. Vy ste teraz moja jediná nádej a podobizeň s uniformou«, priznala sa Dodoška úprimne a rozbehla sa hore schodmi do spálne.

Oblečená si ľahla na posteľ a spala sladko a tvrdo až do cengania.

Tento deň doniesol mnoho nových dojmov, ostrých a hlbokých, ktoré sa odrážaly v srdciach mladých dievčat ako v zrkadle.

Najmä s Dodoškinej tváre nezmizol slávnostný výraz.

»Bože, ako dnes hlúpo vyzeráš!« nezdržala sa Maljavka a povedala jej pravdu do očú, keď po raňajšej modlitbe išly spolu z jedálne do triedy.

»Pantarová, urazili ste ma, teda ma musíte pred spo-veďou odprosiť«, povedala Dodoška vážne a pozrúc sa po celej triede víťazoslávnym pohľadom, položila ruku na svoju lavicu:

»Hned' vám ukážem svojho snúbenca...«

»Dámy, podte pozrieť Dodoškinho snúbenca!« svolávala Rantová a dievčence sa so všetkých strán hrnuly k Daurskej.

Dodoška chvíľku vyčkala, aby bol dojem ešte slávnostnejší, potom prižmúrila oči a pomalým pohybom vytiahla zásuvku.

»Ach! Ach! Ach!« strašne skríkla Maljavka, ktorá stála najbližšie a nechtiac odskočila.

»Strašné! Také strašidlo! Odkiaľ si to vykopala?« spytovala sa s hnusom citlivá Kreolka.

»Ved' je to akýsi vojak! Celkom obyčajný, starý vojak!« dusila sa od smiechu malá Makarová.

Dodoška sa celkom spotila. Pozrela si fotografiu, odhodila ju a odskočila od nej.

Na špinavej, vyblednutej fotografií bolo vidieť ľarbavého vojaka v uniforme, s jednou rukou podopretou v bok, s hlúpymi, vytreštenými očima a ohromnými fúziskami, ktoré dodávaly drsnej tvári celkom idiotský výraz. Celú tvár mal ako by posypanú makom. Dodoška si hned' domyslela, čo je to. Lampár Kuzma necigánil — muchy dôkladne posypaly bodkami jeho obraz.

»Počkajte, dámy!... Vidí sa mi, že sa na niekoho ponáša!« kričala Valja Bergová. Chytila nešťastnú fotografiu opatrne do dvoch prstov a rozmyšľala, kde videla takúto tvár.

Zina Bucharinová nakukla jej cez plece a skríkla:

»Ale ved' je to náš lampár Kuzma!... To sú jeho fúziská a strapaté vlasy!... Dodoška, naozaj si vezmeš Kuzmu za muža?«

»Nikoho si nevezmem!... Choďte preč odomňa!... Kuzma ma oklamal... Sľúbil mi krásnu dôstojnícku

fotografiu... A toto mi dal... A za desať kopejok a cukríky! Zbojník akýsi!... Takto okráda ľudí... Chod'te všetky niekam... straňte sa mi s očú... prosím vás... Nechápate, že som si vás chcela naberať!... Teda...« a Dodoška v strašnej zlosti a ľútosti vytrhla Valji z rúk nešťastnú fotografiu a roztrhala ju na kúsky.

Spolužiačky Dodošku úprimne ľutovaly a nedráždily ju už, ale až do rozchodu ostalo jej meno »lampárka«.

Smutno a slávnostne, ako v pôste zvonily zvony do kostola.

Žiačky prvej triedy šly na spoved'. Prišla pre ne paní inšpektorka Jefrosjevová, staručká dáma s vysadnutým bokom a vyvýšeným plecom, ktorá bola vždy so všetkými nespokojná.

»Slečna Jefrosjevová, prosíme vás, odopusťte nám«, ozvalo sa ktoréosi dievčatko a hned' potom volaly všetky odrazu:

»Áno, áno, prosíme vás, odopusťte nam! Všetky sme vás hnevaly!«

»Ach, Bože môj, nikdy som ju nevolala inakšie ako ,puma‘, šeptala staršia sestrička Pantarová susedke Debickej.

»Pán Boh nebeský vám odpustí vo svojej dobrote a ja tiež, keď budete dobré a svedomité«, odpovedala im inšpektorka, dojatá pobožnou náladou dievčat.

Dievčence si chytrou staly do radu a vystupovaly na druhé poschodie. Dvere neveľkej ústavnej kaplnky boli otvorené dokorán. Neláskavé a prísne tváre svätých hľadely s ikonostasu rovno na prichádzajúce dievčence. V chrámovom šere hľadela z očí Matky Božej miernosť a prívetivosť.

Ľudka Voronská sa utiahla do svojho kútika pod ľavým chórom, kde boli severné oltárne dvere s obrazom svätého Mikuláša. Kľakla si a chcela sa modliť, kým príde rad na ňu. Ale nemohla sa modliť. Nemala v duši toho pokoja a radosti, ako v predošlých rokoch.

Pred ňou stalo svedomie ako policajt, nemohla sa ho striať, zdalo sa jej, že ju chce zraniť rovno do srdca.

»Ako môžeš predstúpiť pred Najvyššieho, keď nemáš v senci pokoja a odpustenia?« počula jeho neúprosný hlas.

»Nemám pokoja a odpustenia«, znelo jej bez prestania v duši... »nemám pokoja, lebo som si nevyprosila odpustenie a nepomerila sa s tou, ktorej som tak ľažko a ukrutne ublížila... Áno, nepomerila som sa so slečnou Fürstovou, nemôžem mať pokoja a radosti v duši. Čo mám robiť? Ako to teraz už napraviť, keď urazená a vyhnaná učiteľka je už nie v ústave?« spýtovalo sa rozcítene dievčatko samé seba.

S rozbúchaným srdiečkom a s pokornou dušou pozdvihla zrak k obrazu spravodlivého Pána a prosila ho, aby jej odpovedal na otázku, ktorá jej trhala dušu, Zdalo sa jej, že svätcove prísne oči prenikajú jej až na dno duše, že jeho stisnuté pery a celá tvár jej robia výčitky a obviňujú ju z hriechu...

Ľudka hľadela pobožne na neláskavú tvár a prosila dojatá:

»Bože milý, pomôž mi!... Otec Mikuláš, pomôž mi!... Vypros mi, veľkej hriešnici, odpustenie... Bože, zmiluj sa nado mnou, biednou!...«

Odrazu pocítila teplo v duši a líca jej zahorely.

»Už viem, čo urobím, viem... Priznám sa ku všetkému, priznám sa, že som zlá a podlá... vyznám všetko, z čistého srdca«, vravela odrazu jej duša.

»Priznám sa ku všetkému a budem sa kajať... Pôjdem, kde ona žila, kde sa trápila, kde trpela mojou vinou, kde sa mučila. Pôjdem do jej izbičky, kľaknem si na kolená, pokloním sa až k zemi a keď nemôžem odprosiť ju samú, poviem aspoň v práznej izbe: Slečna Fürstová, rodna moja holubička, zhrešila som proti vám... ja, najväčšmi zo všetkých... Som zlá, protivná, podlá... preboha, odpušťte mi, ľutujem svoj hriech, trápim sa preň... chcem sa kajať...«

Myšlienka rástla a zrela. Dievčatko ju chcelo aj hneď previesť. Tíško vstalo s dlážky a poobzeralo sa zakalenými očima.

Vďaka Bohu. Ešte je čas. Ešte sa spovedala len Arbužinová, druhá v abecede. Ešte má čas, kým príde rad na ňu. Len aby bola jej izba otvorená. Od toho závisí všetko. Ak je otvorená, bude to znamením, že sa jej úmysel páči Pánu Bohu. Ak je zamknutá, potom... potom...

S horiacou tvárou a s chladnými rukami, ako ľad vyšla z kostolíka, prebehla tíško chodbou a o chvíľku stála už na prahu slečninej izby. Ľudkina nesmelá, trasúca, slabá rúčka dotkla sa kľučky. Srdce jej prestávalo biť. Kropaje potu sa jej zjavily na vysokom čele pod hustými, plavými vlasmi. Ale už aj ozval sa z jej trasúcich sa perí radostný šepot:

»Vďaka Bohu!«

Dvere neboli zamknuté.

S nesmelou dušičkou a so srdiečkom, posilneným iskričkou nádeje, vstúpila do malej, čistej izbietky s jednoduchým náradím a lacnými záclonami, ktoré rozdeľovaly miestnosť na dvoje.

Bolo jej akosi strašne ľúto. Ešte väčšmi sa začervenalá.

»Chuderka! Takú biednu mala izbičku, ako bola sa-

ma!... A my? My? Bože môj, čo sme s ňou urobili?... Odpust' nám!« nevedomky šeptaly jej ústa, keď si prezerala »líščiu dieru«.

Odrazu zbadala okrúhlu fotografiu na stene, zobrazujúcu mladé dievčatko, nepekné, slabé, s hladko nazad sčesanými vlasmi, v jednoduchých čiernych šatách s bieleym golierikom.

»To je ona... slečna Fürstová ako dievča...« pomyslela si Ľudka. Ani nevedela, čo robí, padla odrazu pred obrázkom na kolená, sklonila hlavu až na zem a zašeplala trasťavým hlasom:

»Slečna, milá, drahá, slečna, odpusťte mi...«

Vyhŕkly jej slzy z očú a v izbe sa ozval kŕcovitý, hlasitý pláč. Čelo sa dotýkalo dlážky. Slzy sa jej liali po lícach. Hrdlo mala stiahnuté od bolesti a nevysloviteľnej ľútosti.

Zrazu sa strhla, lebo sa ktosi ľahko dotkol jej hlavy. Zadržala slzy a zdvihla hlavu s dlážky.

Skríkla. Pred ňou stál pekný, plavovlasý, asi osemročný chlapček s tváričkou ako malý anjelik, s dlhými vláskami. Príjemným, milým dojmom pôsobily belasé, čisté, vázne a skúmavé oči, aké mávajú dospelí, chudučká, priezračne biela tvárička, chudobné, ale čisté a starostlivo poplátané šaty a obdraté topánky.

Objavenie chlapcovo tak naľakalo a prekvapilo Ľudku, že sa nemohla hned' spamätať.

Chlapec stál pred ňou pokojný a vážny ako malý filozof.

Keď videl, že sa veľké dievča díva naň prekvapene a neisto, keď zbadal slzy v jej červených očiach, pristúpil k nej a zahľadel sa smelo na neočakávaného hosťa.

»Som Karolko«, predstavil sa ako dospelý a jeho

veľké, ako belasé hviezdy ligotavé oči, uprely sa Ľudke do očú. »Som malý Karolko«, opakoval. »Prišiel som s mamičkou pre tetine veci. Mama šla k cudzej tete, ktorú volajú pani riaditeľku a mňa nechali tu... Mamička sa už dlho shovára s cudzou tetou. Nechcelo sa mi čakať, tak som si ľahol na tetinu posteľ... Zaspal som a ty si prišla a pläčom si ma zbudila. Prečo pláčeš, keď si už taká veľká? Veľkí ľudia nesmú plakať! To je mrzko! A netreba plakať! Pläčom si nepomôžeme... Ublížil ti niekto? Aj keby ti bol ublížil, nemáš plakať...«

»A ty, Karolko, nikdy nepláčeš?« spýtala sa Ľudka. Už sa celkom ovládala a hladkala vlásky malého filozofa s belasými očima.

»Plakávam zavše, ale málokedy. Keď k nám prišla teta Mína a ochorela, veľmi som plakal, ani utíšiť ma nemohli... Ale teraz je tete už troška lepšie... Veľmi veľa vytrpela, chuderka!... Ublížily a trápily ju zlé dievčence... Trápily moju dobrú tetu tak, že ochorela... Teta Mína pracovala a starala sa celý život len o nás... o mamičku, o Karolínu, o chorého Fricka, o Marku a mňa. Mamička, chuderka, býva často chorá a otecko umrel už dávno... Sme celkom chudobní, máme len to, čo nám dáva teta Mína. A dávala nám všetko, čo zarobila... Teraz je bez miesta pre zlé a ukrutné dievčence... Chuderka teta!... Mamička vraví, že hádam chytro vyzdravie... Ale bolo jej zle, veľmi zle! Karolína musela toľko ráz bežať v noci pre doktora... A všetkému sú na príčine zlé, škaredé dievčence... Vyhnanly ju z ústavu... Teraz je chorá, mamička sa tiež zle cíti, Frico je veľmi chorý a všetci teraz sedíme doma a hladujeme... Už dva týždne sme nevarili obed... pijeme kávu a jeme chlieb... Ale to je nič!... Horšie je to, čo prestála teta... Len keby

chytro vyzdravela ... Čo myslíš, veľké dievča, vyzdravie teta Mína?«

Chlapcove belasé oči uprely sa na Ľudku s otázkou. Bledá tvárička bola plná očakávania.

Ľudka cítila, ako ju bolí srdce. Až na dno duše, ako horiacu pochodeň zapadaly slová o ťažkej dráme chudoby a zúfalstva, ktoré zapríčinila ona sama s nerozumnými dievčatami a páliły ju. Hned' všetko pochopila. Toto slabučké dieťatko s priezračnou tváričkou zjavilo sa pred ňou ako zosobnená výčitka svedomia ... Videla už odplatu za hriech ... Ukrutný, ale zaslúžený trest ... Srdiečko jej búchalo, skoro vyskočilo z hrude. Zbledla ako mramor, nohy sa pod ňou podlamovaly, ruky sa jej triasly.

Chytila chlapčeka za plecia, pritúlila si ho na prsia a šepkala chvejúcim sa hlasom:

»Slečne Fürstovej je lepšie? ... Povedz, áno? ...«

»Lepšie«, odpovedal chlapec. »Teraz jej je už lepšie ... Len, aby už celkom vyzdravela! Je taká dobrá ... taká dobrá je naša teta Mína ... Máme ju radi ... Všetci v dome i v susedstve ju majú radi ... Ako ju mohly tie dievčence tak nenávidieť! ... Prečo ju trápily a mučily? ... A tá najhoršia z nich ... V horúčke neprestajne blúznila o nej ... Prosila nás, aby sme to zlé dievča vyhnali, aby ju už nemohlo trápiť ...«

»Aby ju vyhnali ... aby ju nemohla trápiť ...« znelo ozvenou v Ľudkiných ušiach. Zašepkala so smutným úsmevom a s bolesťou v srdci: »Ako sa volala tá najhoršia? ... Pamätáš sa, dušička?«

Chlapec si pošuchal čielko, zdvihol hlavu, ako by rozmyšľal a potom povedal veselo:

»Áno, áno, už viem ... Najhoršie dievča, o ktorom teta toľko blúznila, sa volá ... Voronská ... áno, Voronská!«

Ľudka bola celkom zničená, zastenala, tíško a odskočila od chlapčeka, ktorý sa na ňu díval prekvapený, s vytreštenými očima.

Dusila v sebe plač a vybehla z izby.

Dvere na kostolíčku boli dokorán otvorené ako predtým. Neláskavé tváre svätých vyzeraly prísne na pozlátených ikonostasoch a mladé kajúcnice čakaly s modlitebnými knižkami v rukách, kým prídu na rad.

Ľudka chytrou vyhľadala medzi nimi Simu Jelskú, pribehla k nej, chytila ju za ruku, kŕčovite ju stisla a poviedala trhano:

»Pravdu si mala! Ty jediná si bola úprimná k Fürstovej... Ty jediná si sa k nej pekne zachovala! Bože, aká som nešťastná!«

A fikajúc, položila si kučeravú hlavu na priateľkino plece.

Skúšky.

Bolo po spovedi, po prijímaní... po pašiách, po veľkonočných bohoslužbách s hlaholením zvonov, s radostnými spevmi a hlasmi objímajúcich sa a bozkávajúcich sa dievčat: Kristus vstal z mŕtvych... Prešiel veľkonočný týždeň a prázdniny. Žiačky sa vrátily z Petrohradu i z ostatných kútov Ruska do ústavu.

Dievčence z najvyššej triedy maly plno nových dojmov. Do triedy chodil inšpektor a písal na tabuľu rozvrh konečných skúšok, poúčal dievčence, ako sa majú chovať pri skúške a keď odchodil, povzbudzoval ich, aby sa nebály a smelo sa dívaly v ústrety významnému aktu.

Medzitým jar rozdávala so dňa na deň štedrejšie svoje dary. Roztopily sa posledné ľady na Neve. Vo veľkej ústavnej záhrade rozkvitly stromy a bazička, svrčky cvrkaly v údolí, veselo čvirikaly vrabce, lebo vedeli, že nastal koniec zimného hladovania, prileteľy pinky a trasorítky... Záhrada ožila, zazelenala sa, zakvitla pestrými farbami. Šumely topole a brezy. Jar ako čarodejník dostala sa do najskrytejších húšťav, do krovia, dotkla sa trávnikov, vyskočila do vrcholcov najvyšších stromov...

S jarou prišiel čas skúšok.

Žiačky sa usilovne učily, bez oddychu, až nerozumne. Učily sa v triede, v jedálni, v spálni, na chodbe, na ší-

rokom obloku do chodby, na schodách, »v údolí vzdychov«, v »čertovej doline« a v záhrade.

Najčastejšie v záhrade. V teplých, slnečných aprílových dňoch ani nevychádzaly zo záhrady. Tam v tôni košatých dubov a briez »robily stany«.

Celkom jednoducho. Prestrely veľkú zelenú šatku, ktorú si brávaly na prechádzku, medzi konáre dvoch stromov. Po bokoch spustily dve druhé šatky a stan bol hotový. V jeho tôni sa učily alebo z kníh, alebo najlepšia žiačka učila ostatné.

»Stany« maly nielen v záhrade, ale aj v triede, kde pripínaly šatky na stojany tabule, na vešiaky, alebo na druhé náradie.

Učily sa bez oddychu od rána po raňajky, od raňajok do obedu, od obedu neskoro do noci. Chodievaly neskoro spávať a na svitaní boli už na nohách. Boli bledé, ustáte, s belasými kruhmi pod očami, ale s veselými, usmievavými a spokojnými očami. Rozhodly sa sväto-sväte, že dodržia slovo, ktoré daly paní riaditeľke, a že sa všemožne pričinia, aby na skúške prešly.

Najprv mala byť skúška z náboženstva. Žiačky sa jej nebály, no jednako boli v akejsi neistote. Báťuška, otec Vasilij, bol dobrý ako anjel, preto sa nebály. Ale mal prísť arcibiskup v čiernej kamži a snehobielom klobúku. On ich bude skúšať. Preto maly troška strach. Dodoška vytiahla zo zásuvky kúštek artusu (posväteného chleba, ktorý rozdávajú v kostole na bielu sobotu), zabaleného do bieleho hodvábu, modlitbu z Arzamašského kláštora, obrázok svätého Valaama a krížik z cyprusu, ktorý ktosi doniesol tiež z akéhosi kláštora, rozložila všetko na stolíku a šepkala vážne, smrštiac obrvy:

»Valaam za jedno líce, cyprusový krížik za druhé a artus pod jazyk... Tak budem všetko vedieť, pri všetkých otázkach sa ani raz nepomýlim... Tieto poklady mi pomôžu...«

»Dievčence, ide Apolón Belvedérsky. Čo ten tu chce?« oznamovala Mila Rantová, vbehnúc do triedy.

»Pomýlil sa, dušičky. Hádam si myslí, že on dnes skúša«, myslela staršia Pantarová, najhorlivejšia Zinzenínova zbožňovateľka.

»Sotva, skôr bude komisárom pri náboženstve«, poviedala jej sestra Maljavka.

»Ako môžeš byť taká sprostá, Pantarová! Apolón Belvedérsky je známy pohan. Nepustia ho na skúšku z kresťanského náboženstva!« vypískla Dodoška.

Maljavka jej ešte chcela odpovedať ako sa patrí, ale už nestihla. Na prahu stál už matematik. Červenal sa ako vždy a chcel voľačo povedať.

Ale dievčence ho predišly: »Čo nám nesiete, Nikolaj Vasiljevič! Dnes nemáte skúšku... Pomýlili ste sa!«

»Nepomýlil, slečny... viem, viem celkom dobre, že dnes máte náboženstvo«, začal a šuchal si v pomykove ruky. »Ale po náboženstve príde moja skúška, preto som vás prišiel poprosiť, milé dievčence, aby ste sa hneď zajtra začaly dôkladne učiť, lebo som s povolením riadiťstva pozval za komisára svojho dobrého piateľa, mladého, učeného matematika, ktorý práve dokončil štúdiá na zahraničnej univerzite s výborným prospechom. Poušľujte sa troška a pripravte sa dobre z aritmetiky, geometrie a zo začiatkov algebry. Musíte dokázať komisárovi, že i ruské dievčence...«

»Prišiel ascibiskupov koč! Podte, dievčence, chytro

podte dolu!« kirčala rozčúlená slečna Ela a otvorila dvere na triede.

Dievčence už nepočúvaly, čo chce Zinzerín dopovedať, vybehly z triedy, búchajúc sa jedna do druhej, i do Apolóna Belvederskeho. Sbehly dolu schodmi, otvorily široké sklené dvere z ulice a v nich sa zjavila vážna postava arcibiskupova s bielym klobúkom na hlave.

»Dušičky, aký je len krásny!« šeptala Rantová, celá uveličená.

»Hanbi sa, Milka! Rozprávaš o cirkevnom hodnostárovi ako o obyčajnom človeku. To je hriech«, napomínila ju Karská, stojac so sklonenou hlavou.

Žiačky najvyššej triedy privítaly arcibiskupa spevom. Potom sa vracaly hore schodmi do skúšobnej dvorany. Na schodách stály žiačky z nižších tried pri zábradlí a robily mu špalier.

Arcibiskup kráčal pomaly hore schodmi, robil krížiky na detské hlávky, ktoré sa skláňaly pred ním ako kalíšky živých kvetov.

Hrdinkami dňa boli pravdaže žiačky najvyššej triedy. Boli natešené a rozčúlené. Maly oblečené sviatočné batistové zásterky a pelerínky. Všetky ostatné sa dívaly na ne, závideli im a bály sa o ne.

Pri dverách do skúšobnej dvorany stály maličké žiačky z prvej triedy. Zbožňovateľky Simy Jelskej hneď obstúpily svoju »patrónku« a obdivovaly ju.

»Sacharová, ktorú kartičku si vytiahnem?« spýtala sa Jelská svojej najhorlivejšej obdivovateľky, pekného dievčatka, asi deväťročného, s očima ako nevädza.

»Tú najlepšiu, slečna, tú, ktorú viete najlepšie!« zašepkalo dievčatko a nespúšťalo Simu s očú.

»A ktorú kartičku dostanem ja?« spytovala sa s úsmevom Voronská, ktorá šla v nasledujúcom páre.

»Prvú, dušička, prvú«, povedalo belasooké dieťa.

Arcibiskup vošiel do dvorany a prežehnal všetkých veľkým krížom. Vysoká, bledá Starevska privítala ho niekolkými slovami.

Po modlitbe si arcibiskup sadol do vysokého kresla za vrchstola. Za stolom sedel báťuška Vasilij, diakon, cudzí duchovní komisári a zástupcovia raditeľstva ústavu. Inšpektor Timajov vzal so stola balíček kartičiek, pomiešal ich ako hracie karty. Potom ich rozložil vejárovite na zelenom súkne, nahol sa s ceruzkou v ruke nad soznamom žiačok.

»Už sa to začína... mihlo sa v rozčúlených dievčenských hlávkach. Vyvolávali ich podľa abecedy, vždy po tri. Pristúpily k »osudnému« stolu, poklonili sa a každá si vytiahla kartičku s otázkami.

Najprv odpovedaly nesmelo, bály sa pozrieť na predsedu, ktorý sa díval na ne krásnymi, ako zamiat mäkkými očima a pozorne počúval tiché, skromné odpovede.

»Natália a Mária Bergová, Ľudmila Voronská¹⁾...« vyvolával Timajov. Ľudka vstala. Arcibiskup v čiernej kamži a bielom klobúku sa jej nezdal strašným. Naopak, cítila, ako by ju k nemu čosi príťahovalo. Na jej vnimavú dušu mocne pôsobily jeho smutné, ale otcovsky láskavé oči, asketická tvár a také zázračné pery, že prezrádzaly odrazu vznešenosť i pokoru.

»Nemala by som sa mu vyspovedať zo všetkého, čo som spravila slečne Fürstovej?« prišlo jej na um. »Kto vie, či by mi odpustil?«

¹⁾ V ruskej abecede nasleduje v za b.

Nemohla sa zbaviť tejto myšlienky. Pre ňu ani nepremýšľala o otázkach, uvedených na kartičke. Boli aj tak ľahké: Vzťah Petra I. k cirkevnej reforme, Štefan Javorský a Teofan Prokopovič — všetko veľmi dobre vedela.

Mária Bergová prestala odpovedať, poklonila sa arcibiskupovi, pristúpila k nemu, kľakla si a prijala od neho požehnanie. Potom mu bozkala ruku. Odpovedať mala Ľudka.

Vykročila, otvorila ústa, ale zarazila sa. Nemohla vypovedať ani slova. Slová sa jej miatly na jazyku, myšlienka zmätene prenasledovala myšlienku. Ľudka zbledla, krv sa jej hrnula k srdcu. Zdalo sa jej, že počuje výčitky:

»Áno, áno«, myslela si, »musím sa kajať... priznať sa ku všetkému... povedať, že pre mňa ochorela učiteľka, že pre mňa hladuje a trie biedu nevinná rodina... Všetkému som ja na príčine!... Zdvihnem hlavu a pozriem naňho... Ak sa na mňa díva láskavo ako na Máriu a ostatné — všetko mi bude odpustené...«

»Teda, začnite už, Voronská!« vytrhol ju inšpektor z myšlienok.

»Hned« vyklzlo sa jej z úst a pozrela na arcibiskupa.

Videla pokojnú a milú tvár pod bielym klobúkom, smutné, ale láskavé a priateľské oči a otcovsky sa usmievajúce ústa...

»Odpustil mi!« pomyslela si a hodila kučeravou hlavou, ako mala vo zvyku.

»Voronská, prestaňte s tým«, napomenula ju tíško Jefrosjevová, sediaca na konci stola.

Ľudka ju vari ani nepočula. Už odpovedala tichým, ale istým hlasom.

Smelo udávala letopočty udalostí a synodálnych snehov. Sivé oči žiarili a líca mala rozpálené do ružova.

Otcovsky dobré arcibiskupove oči dívaly sa na ňu láskavo.

»Dobre, milé dieťa, veľmi dobre!« povedal, keď dokončila.

Kľakla si pred ním so sklonenou hlavou. Jeho jemné prsty sa dotkly jej vlasov. Trasúcimi sa perami bozkala mu bielu ruku.

»Pán Boh buď s tebou, dobré dieťa!« začula tichý, láskavý hlas nad hlavou a srdce jej odrazu naplnil pokoj, oddanosť a láska k všetkým ľuďom a k celému svetu.

Šťastná a blažená sa vrátila na miesto.

»Čo myslíš, Voronská, bolo by strašné umrieť pri zelenom stole?« šeptala jej Dodoška celá naľakaná. Zakryla si rukou ústa a tajne do nich čosi pchala.

»Viera Debická, Eudoxia Daurská, Eugenia Dolinová«, vyvolával inšpektor novú trojicu.

Debická — prvá žiačka a Dodoška — najslabšia, sa dostaly spolu. Debická odpovedala pomaly plynne a ako obyčajne veľmi krásne. Dodoška, červená ako višňa stála pri nej a čosi prevaľovala v ústach.

»Doda, aspoň teraz nemlz cukríky!« šeptala jej Žena Dolinová, malá sedemnásťročná susedka.

Dodoška mlčky vytreštila na ňu oči.

»Daurská, odpovedajte!« povedal jej otec Vasilij.

Mal tmavobelasú hodvábnu kamžu, ktorú nosil len pri slávnostných príležitostiach.

Dodoška vydala škrekľavy zvuk, prežehnala sa pod pelerínkou a začala ako by cez nos, že ju nikto nerozumel.

»Nerozumiem . . . Vraví to dievča vždy takto?« obrátil sa »cudzí« báťuška komisár k otcovi Vasilijovi.

Otec Vasilij prižmúril oči a spýtal sa:

»Čo vám je, Daurská?«

Dodoška sa ešte väčšmi začervenala a miesto poriadnej odpovede šomrala ako predtým so zatvorenými ústami a sklopenými očima.

Arcibiskup sa díval na smiešne dievča, červené ako rak a čudoval sa.

»Ste chorá?« spýtal sa starostlivo.

»Si chorá?« spýtala sa ešte raz pani riaditeľka a pribehla k dievčatku.

»Mhm . . . mhm . . .«

»Ja ju dobre poznám«, zamiešala sa neočakávane inšpektorka, slečna Jefrosjevová. »Daurská je veľká maškrtnica, iste má plné ústa cukríkov . . .«

»Cukríkov?!« skríkla pani riaditeľka prísne, zadívala sa na dievča a kázala:

»Hned' vyplťuj všetko, čo máš v ústach!«

Dodoška zbledla. Pery sa jej roztriasly a z očí jej vyhŕkly slzy dvoma prúdmi.

»Nemôžem! . . . Bolo by to rúhanie . . . svätokrádež . . .« povedala nesrozumiteľne a neotvorila pritom ústa.

Nevrav hlúposti!« rozčúlila sa pani riaditeľka. »Hned' poslúchni!«

»Nie! . . . Nesmiem! . . .« vykríkla Dodoška s plačom. Pritom sa jej otvorily okrúhle ústa a z nich vyletel obrázok svätého Valaama, cyprusový krížik a kúsok posväteného artusu.

»Vidíte! . . . Už je po všetkom! . . .« povedala zúfale a začala sbierať svoje poklady.

Bolo to také prekvapujúce a neočakávané, že sa i na asketickej arcibiskupovej tvári zjavil úsmev.

Otec Vasilij bol práve taký zarazený ako Dodoška.
Karhal ju:

»Sväté predmety nesmieme používať tak nerozumne
a nepríležitostne... máme sa na ne dívať s úctou a po-
božne... Zapamäťajte si to, dievčatko...«

Ale Dodoška ani nepočúvala. Stála, žmurkala s ove-
senou hlavou.

Ale na otázky odpovedala potom celkom správne.

Arcibiskup ju požehnal a prepustil s láskavým kýv-
nutím hlavy.

Skúška trvala do druhej. Hned' im aj prečítali známky,
dievčence zaspievaly hymnu a odprevadily arcibiskupa
až ku koču.

»Sláva! Náboženstvo by už bolo!« kričala Sima veselo.

»Nekričte, ako chlapčisko na ulici!« oborila sa na ňu
inšpektorka, ako by bola vyrástla zo zeme.

Práve vtedy prišiel ku skupine dievčat otec Vasilij.
Bol celý natešený a povedal im privetivo:

»Ďakujem vám, dievčence. Vyznačili ste sa pred pá-
nom arcibiskupom... Aj Daurská pekne odpovedala...
Len nikdy neberete do úst posvätné veci... Som rád, že
sa vám skúška podarila...«

Pozrel ešte raz rozziarenými očima na dievčence a odi-
šiel.

12

Zahraničný komisár.

Hned' po skúške z náboženstva začaly sa dievčence pripravovať na skúšku z matematiky. Vždy viaceré sa sišly pri tabuliach, písaly na ne vzorce, kreslily geometrické obrazce, riešily úlohy. Ale tabule boli len štyri a dievčence sa rozdelili do piatich skupín. Piata skupina, ktorú viedla Viera Debická a do ktorej patrili Kreolka, Sima Jelská, Dodoška, Chochluška, Jelecká, Maljavka, Ľudka Voronská a Čerkeska, nemala tabule.

Miesto tabule písali na kamenný pomník sv. Agnesy.

Bola to veľká, podlhovastá kamenná platňa, ktorá sa — bohvie ako — dostala do poslednej aleje ústavnej záhrady a ku ktorej sa pojila romantická povest. Legenda o pomníku svätej Agnesy šla od úst k ústam, s pokolenia na pokolenie a nikdy nestratila význam v ústavných stenách.

Bolo to vraj dávno, veľmi dávno — rozprávaly si dievčence — keď tu ešte nebolo ústavu, ale keď na jeho mieste stál kláštor. Medzi mníškami žila krásna Agnesa. Bola taká krásna, že to každy zbadal. Ľudia sa na ňu dívali ako na čosi čudného, nezemského. Ale ju to nevýslovne trápilo. Rozhodla sa, že nechce vidieť ľudí, že bude žiť len modlitbe a Pánu Bohu. Dala si vykopať v kláštorskej záhrade veľkú a hlbokú jamu. Spustila sa

do nej a dala sa prikryť kamennou platňou. Takto potom žila vo večnej tme. Tri razy do týždňa jej nosili chlieb a vodu, ktoré spúšťali na dno cez malý otvor popri platni... Prešly veky, kláštor zrušili, kosti pobožnej mníšky spráchnively v zemi, ale jej platňa, pomník svätej Agnesy, ostal v najvzdialenejšom kúte poslednej aleje ústavnej záhrady...

Tento ženský kláštor nikdy neexistoval, teda nebolo nikdy ani mníšky Agnesy, ani jej hrobu... ale zápalistým dievčencom, prístupným všetkému tajomnému a legendárному sa povesť veľmi páčila, preto prechodila s pokolenia na pokolenie...

Táto platňa teraz neležala na zemi, ale stála opretá o plot. Pre žiačky mala vždy veľký význam. Vo všetkých ľažkých chvíľach života — ak niekto niektoj z nich ublížil, ak zažila nejaké nešťastie, alebo ak si chcela čosi vyprosiť — chodily sa pomodliť k pomníku svätej Agnesy, a to podľa dávneho zvyku alebo zavčas rána, alebo neškoro večer, v každej ročnej dobe, len v zime nie, lebo vtedy sa do tohto kúta nedalo pristúpiť pre sneh. Ked' sa dievčence maly pripravovať na matematiku, už oddávna zabúdaly na posvätnosť pomníka a používaly ho k praktickému účelu... Doniesly si z triedy kúsok kriedy, kreslily naň a písaly úlohy. Skupina, ktorej sa podarilo dostať na cvičenie posvätnú tabuľu, mávala vraj šťastie, lebo obetavá mníška držala nad ňou ochrannú ruku. Preto sa Viera Debická hned po skúške z náboženstva poponáhľala a vyhlásila celej triede:

»Slečny, pomník je môj.«

Nebolo treba nič vysvetľovať. Všetky vedeli, že vraví o pomníku svätej Agnesy a že si ho rezervuje pre svoju skupinu. Hned na druhý deň ráno odišla so svojimi pria-

tel'kami do záhrady a bývaly tam celé dni. — Zvečerievalo sa. Prestala horúčosť. Akási ustatosť ležala vo vzduchu. Svrčky sa ozývaly tichšie, ale jasnejšie.

Zakvitnuté stromy — ako princezné z rozprávok — plnily záhradu voňavým, sladkým a opojným dychom.

Skupina dievčeniec bola ešte vždy v záhradnom kúte a usilovne pracovala.

»Úsečka AB sa rovná úsečke BC... Dodoška, nekukaj sa po strakách... Vypočítaj preponu«, kázala Debická a buchla kriedou o tabuľu svätej Agnesy.

Dodoška to vypočítala s pomocou božou a Vierinou.

»Pozri si dobre uhly pri prepone a povedz, aké sú?« spytovala sa Viera ďalej.

Ale Dodoška sa už dívala do neba. Možno, že tam hľadala uhly. Zdvihnuté oči mala celé rozžiarene.

»Dušičky, pozrite, dnešné oblaky sú ako trepaná smotana, však?« povedala a pritom zamliaskala.

»Daurská, ty si nenásytný žráč a nič inšie. Zahabíš pred komisárom i seba, i mňa, svoju učiteľku«, hnevala sa Debická a chytila sa obidvoma rukami za hlavu.

»Hm... hm... zahraničný komisár!... Ten sa začuduje, keď počuje naše odpovede!« zasmiala sa Voronská.

»Ale, vy by ste všetky malý plakať a nie sa smiať! Ved' ani jedna nič neviete!« hrešila ich nahnevaná Viera.

Bledá Jelecká ležala v tráve pri samej tabuli svätej Agnesy a priložila ucho k zemi. Ani sa nepohla, len napnuto počúvala.

»Čo to robíš?« spýtala sa jej Kreolka.

»Psst.... pssst... šepkala Lotos. »Sväta Agnesa mi predpovedá, ktorú kartičku dostanem...«

»Neblázni sa, Jelka... ešte nie je noc a už halucinuješ!« okríkla ju Sima. Ale Jelka si ju ani nevšimla.

Ležala a neprestajne počúvala. O chvíľku chytrou vstala a vykrikla:

»Jedenástu kartičku! Svätá Agnesa mi pošepla, že jedenástu!«

»Blázni sa. Nevidíte všetky, že sa zasa blázni?« chichotala sa Sima. »Verí každému nesmyslu!«

Ale dievčence s ňou nesúhlasili. Im sa páčilo predpovedanie, ktorú kartičku ktorá dostane.

Ked' Jelecká vstala, ľahla si na jej miesto Čerkeska a priložila ucho k zemi.

Pozorne počúvala a ostatné ticho čakaly.

Ale Čerkeska nebola taká šťastná ako Lotos. Svätá Agnesa jej nič nepredpovedala.

»Dodoška, a ty nejdeš počúvať?« spýtala sa Ľudka Voronská.

»Už aj idem«, a už ležala na tráve.

Tak sa sotmelo, že sa nedalo vidieť netrpezlivé očakávanie v jej tvári. Ležala nepohnute niekoľko minút.

»Vranka, potiahni ju za nohu, lebo nám tu zaspí...« šeptala Sima Jelská. Ľudka sedela pri Dodoške, teda ju hned' potiahla za nohu.

»Ách! ... Ách! ... Ách ...« kričala Daurská na ratu a už aj bola na nohách.

»Sv. Agnesa ma chytala! ... Pomóóóóc! ... Pomóóóóóc! ...« a rozbehla sa ako strela alejou. Naťakané dievčence sa rozbehly za ňou. Nepovedaly ani slova a letely k budove. Cestou sa rozkričaly:

»Mníška beží za nami! ... Chytá nás! ... Pomóóóóóc! ... Pomóóóóóc! ...« kričaly, kým nedošly k domu.

Len Ľudka a Jelská ostaly pri osudnej tabuli. Dívaly sa za utekajúcimi priateľkami a dlho sa veselo smiali.

Skuška z matematiky.

O desiatej sa otvorily dvere do skúšobnej dvorany a prišly žiačky. Ten istý, dlhý, zelený stôl a stoličky, ako pri skúške z náboženstva, len na obidvoch stranách stály čierne tabule.

Pri pohľade na tabuľu stislo sa srdiečko nejednej žiačky. O pol hodinky budú tabule popísané číslami, obrazcami, priamkami a uhlami a rozčúlené dievčence s kriedou v ruke, trasúcim sa hlasom ukážu svoju súdnu schopnosť a vedomosti.

»Rada by som už vedela, ako vyzerá ten zahraničný učenec, čo si ho Apolón Belvedérsky pozval za komisára«, povedala Kreolka a prihládzala si neposlušné vlnky nad čelom.

»Čo sa parádiš? Učený matematik si ani nevšimne, ako si učesaná. Iste žije len pre svoje čísla, ani nezbadá, že si krásna, Kreolka . . .« zasmiala sa Sima. »Už si ho aj viem predstaviť: škaredý, strapatý a mrzutý, ako . . .«

»Ticho, Jelská!«

Tučná a zadýchčaná slečna Ela s malinovými lícami stala pred Simou. V kúte rozprávala bledá Lotos priateľkám okolo:

»Počula som pod zemou jedenásť úderov . . . Jedenásť jeden za druhým . . . Ľahko som si domyslela, že mi svätá Agnesa predpovedá jedenástu kartičku. Naučila som sa ju znamenite.«

»Len aby ti nekleply zuby naprázdno!« pochybovala Voronská.

»Ide komisia!« skrikla Maljavka, ktorá dávala pozor pri dverách. Dievčence sa rozutekaly na svoje miesta, prihládzaly si cestou vlasy, naprávaly zásterky a pelešírinky.

Ľudke Voronskej bolo neveselo pri stolíku. Srdiečko jej strašne bilo. Bledá tvár pomaly červenala. Sivé oči boli neisté. Ľudka totiž ľažko chápala matematiku, hoci v ostatných predmetoch bola jednou z najlepších žiačok. Ale matematiku ani nemala rada. Keď dostala len troška komplikovanejší príklad, ľahko strácalo spojitosť, plietla si postup, nemohla si zapamätať vzorce a v algebre veľmi plávala. Bola by bývala najlepšou žiačkou v triede, nebyť matematiky. Tu bola skoro poslednou. Viera Debická sa jej veľmi venovala, ešte ju aj osobitne učila. Ale všetko úsilie bolo daromné. Číslice, písmená, priamky, uhly, plochy, vzorce, všetko tvorilo chaos v hlave Voronskej. S veľkou usilovnosťou a s pomocou Debickej naučila sa príklady z prvých desiatich kartičiek. Viacej nemohla.

Navrávala si, že je to dosť a bola spokojná až do dnešného rána.

»Hádam sa len môžem spoľahnúť na trocha šťastia! Prečo by som si nemohla vytiahnuť niektorú z prvých desiatich kartičiek?« myslała si, doteraz. Ale teraz ju začal trápiť velikánsky strach.

»Čo bude, keď si vytiahnem jedenástu, dvadsiatu, tridsiatu kartičku? Ved' je všetkých štyridsať! Čo spravím potom?« rozmýšľala a nemohla sa uspokojiť.

»Vedieť len desať kartičiek! Len štvrtinu zo všetkých! To sa mi nemôže prepiecť«, mučila sa trápnymi úvahami. »A ešte k tomu akýsi zahraničný komisár. Práve príde na matematiku, z ktorej nič neviem... Môže byť krásny alebo škaredý, milý alebo nevrlý, mne je to všetko jedno, zahanbím sa na skúške, možno, že matematiku vôbec neurobím. Prečo ho len ten Apolón volal? Potrebujeme na skúšku učenca a k tomu ešte zpoza hraníc!« a nazostená na matematiku a na Apolóna Belvedérskeho, jej živého

predstaviteľa a tiež na neznámeho učenca, Ľudka z celej sily buchla učebnicou algebry o lavicu.

»Blázniš sa, Voronská? Ved' sú už tu!... Pani riaditeľka je už na prahu.« Rantová trhla Ľudku za zásteru.

Ľudka pozrela na ňu veľkými očima, ako by sa bola zbudila zo sna. Ľudka sa obzrela ku dverám a uvidela naozaj pani riaditeľku. Za ňou šla inšpektorka, potom inšpektor Zinzerín, akýsi malý, šedivý starček a... Veľký Ján!« skoro nahlas vykrikla Ľudka a pokročila dopredu.

»Veľký Ján!« zašeptaly ostatné dievčence a na ich tvárách zračilo sa prekvapenie.

Naozaj, na prahu stál Veľký Ján, s malou hlavou na širokých pleciach, s nakrátko ostrihanými blond vlasmi, so sokolimi očima a hrubými perami. Ale sokolie oči hľadely prísne, ba skoro nevľúdne, stisnuté pery sa neusmievaly a obrvy mal zachmúrené. Nebolo ani znaku po jeho obyčajnom láskavom výraze, pohyboval sa dôstojne a odmerane ako naozajstný apoštol vedy.

Ked' ho dievčence takto zazrely, zarazily sa, až sa zabudly pozdraviť predpísaným spôsobom skúšobnej komisii. S otvorenými ústami dívaly sa na vysokú postavu, ktorá sa tak nečakane zjavila pred nimi.

»Rantová, Rantová, uštipni ma, aby som sa presvedčila, či vidím Veľkého Jána vo sne alebo naozaj«, pošepla Ľudka susedke.

Rantová splnila jej prosbu tak svedomite, že Ľudka skoro skríkla od bolesti.

Slečna Ela sa prikradla k žiačkam a povedala tíško:

»Slečny, čo sa vám stalo, ved' ste sa ani nepozdravili!«

Len po týchto slovách sa dievčence troška spamäタaly. Domyslely si, že Zinzerín iste študoval s Veľkým Jánom

na oxfordskej univerzite, a že si ho ako priateľa pozval za komisára na skúšku.

»Pozdravte sa!« musela slečna Ela druhý raz pripomenúť dievčencom. Len potom sa poklonily na pozdrav pani riaditeľke a komisárom.

A spontánne, ako by sa boli vopred dohovorili, pozdravily sa ešte raz, ale radostnejšie a priateľskejšie:

»Vítame vás, pán Veľký Ján!«

Pani riaditeľka a ostatní členovia komisie boli veľmi prekvapení, keď počuli tento dôverný pozdrav.

Veľký Ján si sadol za zelený stôl k Zinzerínovi. Zdal sa neprístupným a celkom cudzím v kabáte, zapätom až po hrdlo, so stisnutými perami a prísnym pohľadom. Neponášal sa ani troška na milého, veselého, usmievavého Veľkého Jána, ktorý nedávno láskavými a vľúdnymi slovami radil dievčencom, aby odprosily slečnu Fürstovú.

»Veľký Ján hrá úlohu vážneho a prísneho komisára! Ved' je to smiešne!« myslala si Ľudka, ale v jej zronenej duši nebolo v tej chvíli nič, nad čím by sa bola mohla smiať.

»Ak si vytiahnem kartičku od desiatky nahor, budem sa musieť hanbiť naveky vekov!« povedala si v duchu a triasla sa od strachu.

Ako vo sне počula inšpektorovo vyvolávanie, otázky skúšajúcich a odpovede skúšaných. V hlave sa jej len tak marilo myšlienkami. Neistota rástla.

Odrazu jej prišlo na um, ako jej Ján bol rozprával o štúdiách v Anglicku, o svojej láske k matematike, o tom, ako písal dizertáciu na prvý stupeň akademickej hodnosti, keď ešte nemal ani celkom dvadsaťdva roky.

»Šťastný! Šťastný!« šeptala so závisťou. — »Šťastný Veľký Ján! Je výborným matematikom ... A ja ... ja ...

Čo urobím, ak si vytiahnem kartičku, ktorú neviem! Čo si pomyslí o »sestričke«, o svojej malej vodnej žienke?«

Ako odpoved' na túto otázku začula inšpektorove dve slová, ktoré sa dotkly jej duše ako pohrebná pieseň:

»Slečna Voronská!«

Slečna Voronská! Dve slovíčka vyvolaly v duši dievča celú búrku. Bledla a červenala sa striedavo, vyšla pomaly, nedbalo sa poklonila a so strachom sa zahľadela na Veľkého Jána.

»Vidíte«, vravely jej oči, »vidite, som celkom zúfalá!... Povzbuďte ma, Veľký Ján!... Dodajte mi sily!...«

»Čo ma do vášho zúfalstva! Mali ste sa dobre prípraviť, mali ste sa usilovne učiť«, odpovedaly jej sokolie oči tak chladno a bez záujmu a vždy úprimná a láskavá tvár Veľkého Jána bola taká cudzia a neprístupná ako ešte nikdy.

Ludke Voronskej sa stislo srdiečko. Celá rozčúlená natiahla trasúcu sa ruku k zelenému stolu.

Jej tenké pršteky pravej ruky dotkly sa vejárovito rozložených kartičiek.

»Bože môj! Obetujem rubľovú sviečku Panne Márii a štyridsať ráz sa pokloním pred jej obrazom!«, preletelo jej myšľou a pomaly vzala vrchnú kartičku.

Hlava sa jej zakrútila, pred očima sa jej robily sivé a červené kruhy. Obrátila osudnú kartičku a stŕpla od radosného prekvapenia.

»Desiata! Desiata!«, tešila sa v duchu a odstúpila od stola.

»Chodťte k tabuli, Voronská!« začula Zinzerínov hlas, ktorý zvučal ako veselá, milá, povzbudzujúca hudba.

»Desiata kartička! Som zachránená! Spasená! Desiata kartička!«, ozvalo sa tisíc hlasov z jej natešenej duše.

Vzala kriedu a istými ľahmi načrtla na tabuli obrazec podľa otázky na kartičke. Vypracovala dôkaz veľmi ľahko a stála spokojne pri tabuli.

Pri susednej tabuli stála Dodoška. Hrýzla sa do perí a písala pritom na tabuľu číslice a písmená, sotieraťa ich a znova písala, nevedela si rady s úlohou.

Ľudka jej pomáhala. Aj Dodoška si vytiahla kartičku z prvej desiatky, takže Ľudka všetko vedela.

»Zle!« šeptala jej a buchla troška kriedou do tabule, aby to Dodoška zbadala. »Pozri!« a drobnými číslicami písala na svoju tabuľku celý Dodoškin príklad.

Dodoška chytrou všetko odpísala.

»Slečna Voronská!« oslovil ju hned' potom Zinzerín. »Dokážte nám, čo ste vyrátali!«

Jasným a smelým hlasom Ľudka vysvetlila a dokázala všetko, čo napísala na tabuľu. Aj na ostatné učiteľove otázky odpovedala presne, isto a podrobne.

»Veľmi dobre, slečna Voronská«, usmieval sa Apolón Belvedérsky a kýval klasickou hlavou. »Prekvapili ste ma. Potešily ma vaše presné a jasné odpovede tým väčšimi, že ste v matematike boli vždy dosť slabá. Veľmi dobre!«

»Znamenite!« prisviedčali všetci pri zelenom stole a dívali sa s potešením na dievča s rozpálenými lícami a horiacimi očima.

Len mladý komisár sedel za stolom ako skamenelý, díval sa celkom chladno na Voranskú sokolími očima, ktoré ešte vždy boly také cudzie, nevľúdne a chladné, ako keď vošiel do skúšobnej dvorany.

»Čo sa mu robí? Prečo je taký nahnevaný?« spytovala sa Ľudka samej seba. »Ako prísne a cudzo sa díva na mňa! Čo som mu urobila? Či to len žartuje?« Každá otázka ju bolestne pichla do srdca.

Netešila sa ani z vydarenej skúšky. Vracala sa na miesto nepokojná, až rozčúlená.

»Vranka, dostala si najlepšiu známku, videla som!« šeptala jej Rantová a stískala jej ruku.

»Gratulujem ti, milá Ľudka! Odpovedala si ako opravdivý učenec. Veľký Ján bude mať radosť zo svojej vodnej žienky ... Čertvie, prečo nám prišiel za komisára!« — šepkala jej Sima, druhá Ľudkina susedka.

Ale Ľudka nič z toho nepočula. Ešte vždy videla Jánov chladný, cudzí, neláskavý pohľad.

»Čo sa mu stalo? Čo chce? Mal by sa tešiť so mnou! Mal by ma pochváliť ... Ale on miesto toho ... Druhým dával aj otázky a mňa ... mňa si ani nevšimol! ... A ako sa díva! Čo to značí? ...«

Vyskúšali už aj poslednú žiačku. Všetky vyšly z dvorany na dvadsať minút. Vo dvorane ostala len komisia. Radila sa o výsledkoch skúšky. Potom ich zavolali nazad a prečítali im známky.

»Voronská má dvanásťku«, oznamoval inšpektor. Ale Ľudku netešila ani najlepšia známka.

Neprestajne myslela na nahnevaného, nespokojného priateľa, na Veľkého Jána.

Vstal skôr ako ostatní členovia komisie, poklonil sa a šiel popri žiačkach z dvorany.

»Veľký Ján ide preč! A ešte vždy tak nevľúdný, s takou úradnou tvárou! Taky cudzí, prísny a vzdialený! Nie! Nie! Nemôžem ho takto pustiť! ... Musí sa to vysvetliť, musím sa dozvedieť, čo sa stalo! ...« rozhodla sa Ľudka a zabudla na to, ako sa má chovať po skúške, vybehla prvá z triedy a bežala za Janom.

Dlhými krokmi kráčal chodbou. Potom zabočil ku schodom.

»Veľký Ján, počkajte ma, prosím vás...«

Z výkriku, ktorý sa vydral dievčaťu z hrdla, ozývala sa neistota, bolesť a prosba. Veľký Ján zastal na poslednom schode, videl pred sebou bledú, utrápenú tvár, veľké sivé oči, v ktorých sa ligotaly slzy a trasúce sa ružové pery. Ľudka mu podávala ruku a spytovala sa ho neistým hlasom:

»Veľký Ján, čo sa stalo? ... Povedzte, povedzte!«

Stál ako socha. Ale díval sa už troška inakšie, nie už tak cudzo a bezvýrazne. Zdalo sa jej, že mu vidí v očiach smútok, čosi bolestného, čo tam nikdy nebývalo.

»Malá vodná žienka«, začal chladno, »dozvedel som sa od priateľa, že vaša bývalá pani triednička, slečna Fürstová, odišla pre vás z ústavu. Neposlúchly ste moje úprimné rady, nevyšly ste jej v ústrety, nenapravily ste svoju chybu. Preto veľmi ťažko ochorela... a teraz... teraz...«

»Teraz jej je už lepšie, Veľký Ján!« skočila mu Ľudka do reči — »stretla som sa s malým Karolkom, jej synovcom, ten mi povedal, že teraz...«

»Umiera...« dokončil Ján, poklonil sa chladno zblednutej Ľudke a zmizol vo dverách vestibulu.

13

V búrlivej noci.

Celý deň bolo dusno ako v júli. Horúčosť dusila celé mesto, nábrežie a záhrady, ako keď ohromný pavúk dusí korist pavučinou. Podvečer sa prihnala búrka, ohromná, ohlušujúca, ako by chcela doniesť všetkým záhubu a smrť.

Blesk každú chvíľku brázdi, trhal a otváral nebo.

V ústave všade zavreli dvere, obloky a pece. Žiačky zaviedli do spální skôr ako inokedy. Slečna Medníková sa chytrou rozlúčila so žiačkami, prežehnala sa a vyšla z izby. Bála sa búrky ako deväť desatin dievčeniev. Skoro všetky dievčence ležaly v posteliach, ale nemohly zaspäť. Zo spální mladších dievčat ozval sa pláč a výkriky. Sima Jelská stála pri obloku, operala sa o rám a dívala sa smelo, celá uveličená na prekrásnu, rozbúrenú prírodu. Zdvihla plavovlasú hlavu a zahútala si známe verše:

Lúbim búrku začiatkom mája...

Veľký úder hromu prerušil jej slová. Udrelo kdesi celkom blízko, lebo hrmenie sa ozvalo odrazu s ohnivo zlatým bleskom.

»Odíd' od obloka, Levica!« skrikla Maljavka a zakrútila si hlavu do perín.

Karská stála v kúte pred ikonou a klaňala sa neprestajne až po zem.

»Pane Bože a Kráľovná nebeská, ochraňujte nás!«

šepťala bledými perami. Z kúta oproti nej, s posteľe, volala huncútik-Pantarová:

»Čo myslíte, dievčence, bude Čudický plakať za nami, keď nás hrom zabije?« Bledá a trasúca sa Rantová lietala po spálni ako motýľ.

»Nebojte sa, len sa nebojte, dušičky!« kričala a hlas sa jej celkom triasol. »Ak umrieme, umrieme všetky odrazu, mladé, krásne, nepoznajúc životných útrap... Aké to bude krásne! Všetky, všetky ako Kristove nevesty!... Aspoň budeme mať po skúškach... Nebudeme sa aspoň báť fyziky!... Ach!«

»Rantová, nemať už čerta na stenu a nerúhaj sa!« hnevala sa Dodoška. »Ak chceš umrieť, zomri si pre mňa... Ale ja nechcem a nechcem!«

»Dodoška, bojíš sa, že na druhom svete nieto cukríkov?« spýtala sa jej Sima.

»Daj mi pokoj! Nechaj ma! Chodťte všetky voľakde!... Ach! Ach! Ach!« strašne skríkla Dodoška, lebo práve vtedy zlatá niť velikánskeho blesku osvetila spálňu. Zapchala si uši, hodila sa so zatvorenými očima, celá roztrasená do posteľe.

»Pane Bože, ochraňuj nás!« modlila a prežehnávala sa Karská.

»Prečo sa vy len tak bojíte búrky! Maly by ste prežiť aspoň raz takú kaukazskú búrku!« povedala im Čerkeska. Jej krásna tvár zdala sa ešte krajšou pri častých bleskoch.

Sedela na Ľudkinej posteli.

Voronská ležala v posteľi, prikrytá len vlnenou šatkou, s otvorenými očima. Dívala sa ospalo, bezvýrazne. V očiach sa jej zračil hlboký smútok. Ruky mala chladné ako ľad a hlava jej zasa horela. Bolo vidieť, že je veľmi

rozčúlená, bolestne dojatá. Na Čerkeskine otázky, ktorými ju táto chcela rozptýliť a potešiť, ani neodpovedala.

Dobré dievčatko malo Ľudku veľmi rado, premýšľalo, čo sa jej stalo, že je taká smutná. Vedela, že sa Ľudka nebojí búrky. Bolo to teda čosi inšieho.

Veselá, vždy smelá a na všetko odhodlaná Ľudka bola Čerkeske — Jelene Gordskej — vždy dobrou priateľkou. Ked' sa niekedy stalo, že sa Ľudkine sivé oči zakalily, že sa jej čosi nemilého stalo, že nachýlila pyšnú hlavu, vždy sa Čerkeska dívala na ňu starostlivo, ľúto jej bolo milej Voronskej.

Ale Ľudka sa jej nezdala ešte nikdy takou smutnou a nešťastnou, ako dnes.

»Ľudka, Vranka milá, čo ti je?... Povedz mi, holubička, zdôver sa mi, uvidíš, bude ti ľahšie...« spytovala sa jej a hladkala ju po kučeravých vláskoch.

Ľudka smutno na ňu pozrela. Čerkeska vyčítala z jej pohľadu strašný žiaľ. Musela od nej odvratiť oči.

Ľudka otvorila ústa a povedala nesrozumiteľne, ako sama k sebe:

»Chod', nechaj ma!... Nepotrebujem nikoho... nikoho...«

»Nevyháňaj ma... Povedz, čo sa ti stalo?«

»Chod'!« ešte raz povedala Ľudka a zdalo sa, že pri tom zaškrípala zubami.

»Ľudka!«

Jelena Gordská objala Ľudkinu hlavu a priblížila zblednuté líčka k jej tvári.

»Holubička, Ľudka milá, neodháňaj ma... Povedz mi úprimne všetko... ved' ťa mám tak rada... Všetky ťa milujeme«, šepkala jej.

»Máš ma rada?... Milujete ma?!« skríkla Ľudka

a vyskočila z posteľe. Zastala pred prekvapenou Gordskou. »Máš ma rada?... Všetky ma milujete?... Smiať sa musím! Čo mám z vašej hlúpej lásky?... Taká láska ma neurobí dobrú, nepozdvihne ma... Som zlá, podlá, nečestná... a vy mi tlieskate!... Radím nerozmyslene, hlúpo... a vy spravíte všetko, čo mi zíde na um... Vravíte, že som ideálne dobrá, statočná, úprimná... a ja...«

Posledné vety už nešeptala, ale vykrikovala nahlas a triasla sa pri tom ako osika.

Dievčatá prekvapily a nastrašily jej prudké výkriky. Vstávaly z postieľ a bežaly k Ľudke. V očiach a na tvárich maly nepokoj, strach a hrôzu.

»Ľudka, Vranka, čo ti je?... Dievčatá, ktorá viete, čo sa jej stalo!« spytovaly sa so strachom.

Ľudka stála pred nimi a triasla sa na celom tele. Oči jej divo blúdili po izbe. Čušala. Len o chvíľku sa jej oči ešte väčšmi rozhorely a bledé, trasúce sa ústa sa otvorily:

»Fürstová umiera!... My... ja som to zavinila... Ja... najmä ja... ja som ju zabilu!« skrikla strašným, cudzím hlasom. Odsotila priateľky, čo stály okolo nej a vybehla ako strela zo spálne.

Blesky sa križovaly. Rachotil hrom.

Na ústavných chodbách i v izbách bola tma. Kovové svietniky v zavretej kaplnke zvonily pri každom zahrmení. V noci a v tme ozývalo sa to ako akési nezemské a prenikavé zvuky. Niekoľko ráz za minútu prerezal oslňujúci blesk červenkastým plameňom čiernu tmu a budova sa otriasala pri strašných úderoch hromu.

Ľudka toto všetko nepozorovala, ani zima jej nebola, keď letela ako na krídlach cez chodbu, dolu schodmi, dolnou chodbou popri vrátnikovej bûdke a popri malej

komôrke, ktorej sa dievčence na mrku už zdáleka vyhýbaly, lebo tam ukladali mŕtve telá, keď do ústavu zavítala smrť. Ale chytnejšie ako jej kroky hnaly sa jej zúfalstvom rozpálenou hlavou myšlienky.

»Vykúpenie!... Odpustenie!... Bože, súd a tresci ma!... Zachráň Mínu Karlovnu, slútuj sa nad ňou! Zachráň, zachráň ju, ó Bože môj!...«

Sklené dvere na balkón... schodíky do veľkej záhrady... Čo spravím, ak je zamknuté?

Vďaka Bohu, dvere do záhrady boli len zavreté. V búrke nikomu neprišlo na um zamykať.

»Čo to však robí? Prečo sa sem ponáhľa, ako by ju prenasledoval zástup nepriateľov?« Ale Ľudka už vedela odpovedať na tieto otázky.

Fürstová umiera pre ňu. Ona, Ľudka Voronská zapríčinila jej smrť. Zabila ju. Vraždila. Musí sa vykúpiť. Musí obetovať samú seba, aby ju zachránila. Musí dať svoj život za život slečnin, lebo táto musí žiť pre svojich malých, biednych synovcov, netere a chorú sestru. Nech spravodlivý Pán Boh všetko rozsúdi... Ak zhrešila, nech pošle blesk a usmrtí ju... Len keď neumrie Mína Karlovna... Len keď ona bude žiť!«

Prudko otvorila dvere, vybehla do záhrady a ponáhľala sa cez tenisové ihrisko do najvzdialenejšieho kúta parku, kde šumely storočné stromy nad známym kameným pomníkom.

»Učili sme sa vo fyzike, že vlhké drevo priťahuje blesk«, — rozmýšľala Ľudka — »stanem si pod vysoký strom, udrie doňho a umriem... Rada umriem, spravodlivý Bože, len zachráň slečnu od smrti... Daj jej žiť, dobrý, mocný, milostivý Bože... Ach...«

Blyslo sa. V ohnivej žiare bolo vidno každý konárik,

každý púčok na ňom. A vzápäť sa ozval strašný, ohľusujúci úder, ktorý — ako sa zdalo — otriasol práve tak nebom, ako zemou a podzemím.

Dievčatko sa prežehnalo. Hrmenie stichlo a pod čiernymi oblakmi, zaťažujúcimi oblohu, nastala tma.

Voronská dobehla do poslednej aleje. Zastala na tri kroky pred pomníkom svätej Agnesy pod vysokou starou lipou s pňom, rozštiepeným od blesku. Konáre košatej lípy rozprestieraly sa nad vymysleným hrobom legendárnej mníšky. Ľudka neverila legende a vysmievala sa kamarátkam, ktoré s posvätnou úctou hľadely na tieto miesta. A jednako sa teraz sem uchýlila. Rozhodla sa tak, vtedy, keď sa jej Čerkeska spytovala, prečo je taká zúfalá a čo ju boli. Lebo vyčítala bolesť z jej upreného pohľadu...

»Vina sa musí odpykať a vykúpiť«, mihlo sa vtedy prvý raz v boľavom Ľudkinom mozgu a hned sa rozhodla, že to aj prekoná. Rozhodla sa, že ujde pod starú, kedysi bleskom rozštiepenú lípu v záhrade, že tam padne na kolená, pomodlí sa a poprosí Pána Boha, aby prijal jej život miesto života nevinnej Míny Karlovny. Lebo teraz Ľudkin život nikto nepotrebuje, je bezcenný...

Kľačala v poslednej aleji pod šumiacimi konármami storočného obra, vdychovala výpary vlhkej zeme, presýtené elektrinou, složila si ruky a modlila sa vrúcnu modlitbu:

»Bože! Vezmi si môj život... Ale ju zachráň, zachráň, Bože všemohúci...« Prisia sa jej dvíhaly, srdce ju pálico.

Nové blysnutie a nové zahrmenie ju donútilo zdvihnuť oči od vlhkej trávy. Celá záhrada bola osvetlená ako vodne. Pozrela na koniec aleje a skríkla od prekvapenia a strachu.

Vysoká postava v čiernych šatách, ohromná v oslňujucom svetle blesku, kráčala z ďaleka k nej.

»Kto je to? ... Svätá Agnesa? ... Mátoha! ... Nie... nie... ved' nieto mátoh...« víril jej v hlave roj myšlienok.

Čierna postava sa blížila. Počula trušťať piesok pod jej nohami a keď sa zablyslo, stávala sa vždy väčšou a väčšou, zretelnejšou a veľmi tajomnou ...

»Kto to len môže byť? Kto?« neprestával pracovať Ľudkin mozog, hľadal odpoveď na otázku, ktorá jej rozrývala dušu.

Kroky sa blížily a blížily, piesok trušťal vždy väčšimi a väčšimi pod nohami tajomnej bytosti.

Už bola len niekoľko krokov od kamenného pomníka. Ľudka už počula jej dych.

Vtom sa nebesá zasa otvorily a svetlo blesku osvetilo postavu od hlavy až po päty.

»Pani riaditeľka!«

»Voronská!«

Odrazu zaznely obidva výkriky a spojily sa v jeden. Pani riaditeľka v čiernom, dlhom kabáte, s čiernou šatkou na hlave poznala žiačku. Bola zadýchčaná a bledá. Ľudka hned' vedela, prečo je taká bledá a prečo nemôže dobre dýchať. Chorľavela na zádach a keď dostala veľký záchvat, musela vždy vyjsť na čerstvý vzduch. Tým sa celkom jednoducho vysvetlilo, prečo sa tak odrazu zjavila v poslednej aleji. To bolo Ľudke jasné. Ale pani riaditeľka si nevedela vysvetliť, prečo tu v búrke a v noci našla Voranskú.

»Ako si sa sem dostala? spýtala sa jej, namáhavo dýchajúc. Jej, bolesťou skrivená tvár sa zachmúrila. Na hnevane sa dívala na dievča.

Ľudka jej nedala dovravieť, chytrou k nej priskočila

a chytila ju za obidve ruky. Pritisla si ich k rozpálenej tvári a priznávala sa:

»Ach, chcela som umrieť... Nemôžem už žiť, pani riaditeľka... nechcem žiť, keď ona umiera... pre mňa... pre nás... Bože, aké šťastie by bolo pre mňa, keby ma zabil blesk, nemusela by som sa trápiť, sužovať... Ach, keby ste len vedeli, ako mi je!... Milá, dobrá pani riaditeľka, nikto si nevie predstaviť moje trampoty, bolesť a ľútosť!« skončila so zúfalým výkrikom.

Riaditeľkino srdce celkom pochopilo žiaľ mladého dievčaťa, lebo sa jej zachmúrené obrvy vystrely, v očiach sa jej zaligotalo láskavé svetielko porozumenia. Sklonila sa ku kučeravej hlavičke, objala mocnými rukami plecia dievčatka, sadla si s ňou na najbližšiu lavičku a povedala jej:

»Čo ti je, dievčatko! Povedz, čo ti je! Priznaj sa mi so všetkým!... Alebo nie... vyplač sa najprv, vyplač sa radšej, vyplač svoj žiaľ, chuderka... Uľahčí sa ti. V takomto zármutku si najlepšie pomôžeš slzami. Teda, vyplač sa, vyplač, moja drahá...«

Pani riaditeľka sa dívala matersky nežne dievčatku do tváre.

Z Ľudkiných úst sa vydralo ostré stenanie. Nemala slz. Bola prveľmi rozcítená, nemohla plakať... Stenanie sa opakovalo. Nejasné zvuky vyvierały z rozbúrenej duše a v nich sa skrývalo celé klbko priznaní k ostrým, nivočiacim a ako blesky páliacim hriechom. Zakryla si tvár rukami a položila hlavu pani barónke do lona. Potom sa jej trhaným hlasom vyspovedala zo všetkého, čím sa prehrešila.

Všetko jej vyrozprávala: o slečne Fürstovej, o tom, ako dievčence na jej radu neprijaly návrhy Veľkého Jána,

neodprosily Fürstovú, a ona že je všetkému na príčine, čo sa s Fürstovou stalo.

»Ked' som sa dnes dozvedela, že slečna umiera, pribehla som sem... chcela som tu umrieť«, dojatá končila úprimnú spoved'.

Pocítila na pleci veľkú, okrúhlu ruku. Pani riaditeľka mala plné oči slz. Ale to Voronská nevidela. Potom jej pani riaditeľka povedala s lútosťou a láskou:

»Ubohé dieťa, nechcem ti vravieť o veľkom hriechu, ktorý si spáchala myšlienkovou na smrť. Ani ti nechcem povedať, ako by rodičov bolelo, keby ľa stratili. Mocný Pán Boh nedopustil, aby sa ti vyplnila žiadosť. Tvoja smrť by nič nezlepšila, v ničom nepomohla. Treba na to hľadieť inakšie. Čo si chcela spraviť, bolo len výsledkom tvojich rozbúrených citov a zblúdenej vôle. Nájdeme druhú, rozumnú cestu, ktorou môžeš uspokojiť svedomie. Bola som dnes pri slečne Fürstovej. Má sa naozaj zle, je chorá na smrť. Neklamal ľa tvoj priateľ, pán Vilkang. Ale všetko je v božích rukách a často sa stáva, že z jeho svätej vôle vyzdravejú aj ľažko chorí a umierajúci, že sa zasa postavia na nohy. Zajtra zasa navštívim Mínu Karlovnu a ty pôjdeš so mnou. Pomôžeš ju opatrovať jej chorej sestre a kto vie — možno, že sa ti svedomie uspokoju, keď si, hoci aj nie slovami, ale obetavou a láskyplnou opaterou vyprosiš odpustenie od tej, ktorej si tak veľmi ublížila... Pôjdeš so mnou?«

»Áno!...« len to mohla Ľudka vyslovieť a pritisla rozpálené ústa k riaditeľkinej ruke.

»A teraz sa vráť pekne do spálne a dobre sa vyspi. Zajtra o desiatej príd ku mne. Pozajtre máte skúšku z ruštiny. Viem, že si už dobre pripravená, že sa už nemusíš učiť, však?«

»Áno... literatúru sme sa učily ešte cez Veľkú noc, viem všetko«, odpovedala Ľudka trasúcimi sa perami.

»Teda dobre! Vidíš, všetko sa nám podarí. Teraz chod a vyspi sa. S Bohom! Nemysli už na nič a uspokoj sa. Boh je milostivý, hádam ti dopraje, aby slečna Fürstová vyzdravela a vrátila sa k nám.«

»Ach, keby len, keby... bola by som taká šťastná... a tak by som ju mala rada...«

Nedopovedala. Čosi jej stislo hrdlo. Len veľmi ťažko sa zdržala plaču, ktorým sa plnily oči. Ešte raz sa sklonila a bozkala pani riaditeľke ruku. Potom sa vrátila alejou, cez tenis a schody k budove.

Búrka prestala. Hrmelo ešte z ďaleka, oblaky sa trhaly, z nich sa vykradlo šero jasnej noci a pomaličky napĺňalo záhradu.

Ľudkinmu utrápenému srdiečku bolo toto šero po búrke predzvesťou nádeje a útechy.

14

Pri chorej.

»Ivan, zastaň pri tom starom dome!«

Pani riaditeľka zavrela malý oblôčik v prednej stene krytého koča a sadla si zasa do kútika na sedadlo.

Pri nej sedela Ľudka v jednoduchej čiapke a jasnom kabáte a bola veľmi rozčúlená a bledá.

Celú noc nezažmúrila oka. Vstala na svitaní, hned sa umyla a obliekla a už od siedmej hodiny čakala pri riaditeľkiných dverách.

»Pod', už sme tu!« povedala pani riaditeľka lakonicky. Lokaj Sidor soskočil so schodíka za kočom a pomohol im vystúpiť.

Slniečko, ktoré ráno tak jasno svietilo, skrylo sa za oblaky. Celá obloha bola nimi zahalená, na dláždenie padaly veľké a riedke dažďové kvapky.

Pani riaditeľka kráčala pomaly a vázne. Za ňou šla Ľudka cez veľkú bránu a úzky dvor, plný dreva, starého náradia a rozličného haraburdia. Potom stúpaly po úzkych špinavých a vychodených schodoch.

Z tmavej chodby na štvrtom poschodí vošly do tmavej predizby. Dobrú tretinu z nej zaujal starý, roztrhaný kôš s dvoma veľkými kusami ľadu. Tretí kus ľadu ležal na cementovej dlážke. Pri ňom sedelo plavovlasé dievčatko a sekalo kuchynským nožom ľad na drobné kúsky. Keď

zazrelo hostí, chytro vyskočilo a celé rozpálené utieralo si červené ruky do belasej kockovanej zásterky.

»Dobrý deň, milá Linka«, prihovorila sa jej pani riaditeľka láskavo. Zohla sa k dievčatku a bozkala ho na biele, vysoké čelo.

»Ako sa má teta? Lepšie?« spytovala sa a hladkala zlaté vlasy dievčatka.

Belasooká Karolínka si zakryla rukami tvár a tíško sa rozplakala. Tento tichý, bolestný detský pláč otriasol Ľudkiným srdcom.

»Ach... Iste sa má zle... Umiera... možno už umrela... Mocný Bože, pomôž biednej...« volala jej smutná duša a srdce sa jej rozbúchalo.

Riaditeľka vycítila, ako sa trápi, položila jej ruku na plece a viedla ju do dverí, ktoré im Karolínka otvorila.

Vstúpily do malej, chudobnej kuchynky, kde bola vzorná čistota a poriadok.

Pri obloku stálo staré, ošúchané, kožené kreslo a v ňom sedela čudná bytosť s podlhovastou, starou tvárou, so zamračenými, zlými očima, s belasými perami a ovisnutými nohami, ako by neživými. Bledá koža na tvári úbohého mrzáčika bola taká priezračná, že bolo vidno každú žilku.

»Nebojte sa! To je brat Frico. Má tuberkulózu chrbtovej kosti. Je nevyliečiteľne chorý«, začula Ľudka jemný hlások a len teraz zazrela malé, asi jedenásťročné dievčatko, sediace pri nohách chorého a prehadzujúce celú hromadu priadze, bavlny a všelijakých handárov.

»Zdrávstvuj, Mária!« povedala jej pani riaditeľka. »Doviedla som jednu našu žiačku. Chcela by vám pomôcť opatrosť tetu.«

Malý žobráčik sedel doteraz pokojne v kresle. Ale odrazu sa začal krútiť a trepať rukami okolo seba. Z úst

sa mu vydraly chriplavé zvuky, vykrikoval nesúvislé slová... Cierne oči uprel na Ľudku, vytreštil ich, skoro mu vyskočily:

»Chod'!... Preč!... Si cudzia... cudzia... zlá... Nechcem ťa... nechcem!... Tetu zabilo... moju tetu!... Tie zlé... Cha, cha, cha! Chod' preč! Von!... Nechcem, nechcem ťa... pohryziem ťa!«

Jeho ľahké tielko nadskočilo v kresle, skoro vypadlo.

Nastrašené dievča si zakrylo oči rukami a pritislo sa k pani riaditeľke. Ked' sa Ľudka troška uspokojila, zazrela medzi mrzákam a sebou známu postavičku chlapca s plavými, kučeravými vláskami a anjelskou tváričkou.

»Zdrávstvuj!« privítal ju Karolko a podával jej ruku. Bol to ten istý Karolko, ktorého poznala, ked' išla na spoved' v ústave, v izbe slečny Fürstovej.

»Aj ty zdrávstvuj«, povedal pani riaditeľke a celkom smelo jej podal ruku. »Pekne od vás, že ste prišly, aspoň pomôžete mamičke... Už mnoho nocí nespala, je strašne ustatá... Aj Lína je ustatá, lebo sa tiež nevyspí, neprestajne tlčie ľad a behá po lieky... A ty si prečo kričal a vyrúšoval tetu?« obrátil sa s hnevom k mrzáčikovi, položil mu ruku na hlavu a pozrel mu do čiernych očí.

»Nehnevaj nás teraz«, povedal mu prísne a zatíchol na chvíľku. »Teta musí mať pokoj. Ak ma neposlúchneš, nebude ťa mať tvoj braček Karolko rád.«

Čosi nového zasvetilo v zlých a zamračených očiach žobráčikových. Na priezračnej, bledej, podlhovastej a chudej tvári zjavil sa radostný úsmev.

»Poslúchnem ťa... áno... cha, cha, cha...«, vravely nesúvislo belasé ústa, »len sa nehnevaj... Ľúb Fricka... prosím ťa... Fricko je bedárik... nešťastný...« šepkal a dal sa do žalostného plaču.

»Fricko, mám ťa rád«, povedal mu Karolko, stal si na prsty, načiahol sa k bedárikovi a bozkal ho na hlavu.

Na tvári úbohého Fricka sa zjavil zas radostný úsmev. Iste mu bol Karolko anjelom-tešiteľom, jasným slnečným lúčom v nekonečnej tme nešťastného života...

Otvorily sa dvere a na prahu zastala chudá, veľká žena s uplakanými očima, veľmi chudobne oblečená. Ľudke sa zdala známou. Ponáhľala sa k pani riaditeľke, potom k Ľudke a vravela rozčúlene:

»Ďakujem, ďakujem vám, že ste prišly... Moja nešťastná Mína!... Ešte vždy sa má veľmi zle... Dnes tu bol pán farár s posledným pomazaním... Ale bola v bezvedomí, ani ho nepoznala... Ďakujem vám, ďakujem, že na nás nezabúdate, pani riaditeľka, naša dobroditeľka, aj vám ďakujem, slečna, anjelik.«

A skôr ako Ľudka mohla zabrániť, uplakaná žena bozkala i jej ruku. Ľudku pánil v duši tento bozk a slza, ktorá pritom padla na jej ruku. Sotva sa zdržala, aby neskrikla:

»Nebozkávajte ma, hlúpa! Keby ste vedeli, kto stoji pred vami!... Zabila som vám sestru... zavraždila...«

»Bol tu dnes už doktor?« spýtala sa pani riaditeľka.

»Bol včas ráno a sľúbil, že ešte večerom nakukne. Dnes v noci sa to vraj rozhodne. Ak dobrá Mína prežije krízu, tak vyzdravie, ak nie...«

Nešťastná žena nemohla dokončiť, zakryla si tvár rukami a nahlas sa rozplakala. S ňou sa rozplakala aj Mária. Sklonila hlavu k zemi a schovala tvár v hromade handár.

Ked' chorý Fricko videl, že matka a sestra plačú, urobil strašnú grimasu a zavrešťal:

»Cha, cha, cha!... Teta Mína... Chcem tetu Minu...
Cha, cha, cha!«

»Čuš, lebo hned' odídem a nikdy viac ma nevidíš!« okríkol ho Karolko prísne. Priskočil k matke, stal si na prsty a násilne odtrhol jej ruky od tváre.

»Neplač, mamička... Pán farár povedal: staň sa vôle božia... Nepočula si? Teraz si musíš troška ľahnúť, mamička, musíš sa vyspať... ja s Máriou ostaneme pri Frickovi, aby nekričal. Karolínka pôjde do lekárne. A ty«, obrátil sa chlapček odrazu k Ľudke Voronskej, »ty si do tých čias sadneš k tete Míne. Aj ty«, pripojil, hľadiac na pani riaditeľku. Kývol obidvom, aby šly za ním a vyšiel z kuchyne, ktorá bola i jedálňou i hostovskou izbou chudobnej rodiny.

Prešli cez malú izbičku, kde stály posteľ chlapcov a vstúpili do neveľkej miestnosti so zastretým oblokom, ktorým prešlo len málo svetla. Obidve zarazil ťažký, ostrý vzduch, presýtený liehom a inými liekmi. Ťažko sa tu dalo dýchať. Ľudke sa zakrútila hlava, musela zastať na prahu a priložiť si šatôčku na ústa.

»Zle vám je?... Chcete vody?... Nie ste vari navýknutá...« začula nežný, milý hlások a videla plavovlasú Karolínu sedieť pri širokej posteli, na ktorej ktori ležal.

Ľudka pozrela na posteľ, odstúpila o krok a skoro skríkla...

Pred ňou ležala živá mŕtvola s vysadnutými košťami, obtiahnutými žltou kožou, s vpadnutými lícami a rozpukanými, spálenými perami. Polovicu hlavy zakrývalo vrecko s ľadom... Veľké, otvorené, hlboko vpadnuté oči s neprirodzene rozšírenými zrenicami, ktoré horely ako pochodne, dívaly sa rovno na Ľudku.

V tejto vyziabnutej, veľmi zostarnutej tvári by Ľudka bola ľažko poznala slečnu Fürstovú, s jej vždy nespokojnými ústami a bezvýraznými očima, ktoré sa tak smutno dívaly, zpopod zamračených obív.

Ľudke sa stislo srdiečko od ľútosti a bôlu.

»Ty si to spravila... to je tvoja robota...« vyčítalo jej svedomie.

Zasa sa jej zakrútila hlava. Musela si sadnúť. Karolínka jej doniesla stoličku. Na druhú stoličku pri hlate chorej si sadla pani riaditeľka. Keď tak sedela pri posteli, všimla si Ľudka, že sa pani riaditeľka dlho, potichu shovára s Karolínkou. Potom vytiahla z vrecka peňaženku a podala ju Karolínke.

»Chodťte a kúpte, čo potrebuje. Len, preboha, nešetríte teraz... Teraz nesmiete šetriť...« začula pani riaditeľku.

Druhý, plačlivý hlas odpovedal tíško:

»Aká ste dobrá! Pán Boh vám to vynahradí... Ale ešte mám troška peňazí od vás, od včerajška...«

Karolínka sa bála, že by sa rozplakala a zobudila chorú, teda radšej vybehla z izby.

Ľudka sedela na stoličke a neprestajne sa dívala na chorú. Ako by akási neviditeľná moc bola príťahovala jej oči. Srdiečko ju veľmi bolelo. Akýsi vnútorný hlas rozechvieval jej dušu... Ľudkine oči dívaly sa mimovoľne s nesmelou prosbou a nádejou do očí chorej, ktoré horely strašným, horúčkovitým ohňom.

Konečne sa zavrely ustatě mihalnice a zakryly nehybné oči slečny Fürstovej. Rozšírené, ligotavé zrenice zmizly Ľudke z očí. Oddýchla si.

»Možno, že zaspala...« pomyslela si. Ale hned' sa striasla.

Z úst Míny Karlovny prenikol, nejasný, tichý, nesú-

visly zvuk. Ale stával sa vždy mocnejším a srozumiteľnejším.

Slečna Fürstová operala hlavu o vankúše, pohla kostnatými rukami, zasa široko otvorila oči, obrátila ich stípkom a najprv šepkala a potom vykrikovala mocným, hrubým, sипiacim a chrapľavým hlasom:

»Vyžeňte ich!... Vyžeňte! Tu sú... všetky... Prišly sem... chcú ma zasa trápiť... Vyžeňte ich... Vidíte... Bucharinová... Rantová... Pantarova... Daurská... Makarová... Voronská... Nepusťte ich sem... Nesmú sem prísť... Chcú ma štípať... špendlíkmi picháť... Utrápily by ma... Pantarová... Voronská!!! Preboha, nechajte ma! Netrápte ma! Preč! Preč!... Zabijú ma, zabijú...«

Ľudka už nevedela, čo ešte kričala. Zastenala a hodila sa so zatvorenými očima a zapchatými ušima k pani riaditeľke, položila si hlavu do jej lona, ako vtedy v noci v ústavnej záhrade.

»Pod'me, dieťa, pod'me preč. Si veľmi rozcítená a rozčúlená«, povedala pani riaditeľka a hladkala ju po hlave. »Chorá blúzni v horúčke, je v bezvedomí... Jej výkriky ťa robia veľmi nervóznou. Pod', zaveziem ťa hned' domov.«

»Ach, nie, nie...« šepkala Ľudka. »Prosím vás, nie!... Umrela by som doma, keby som nevedela, čo sa tu robí. Prosím vás veľmi, veľmi pekne, nechajte ma tu, pani riaditeľka, holubička dobrá...«

Zabudla, že pred ňou stojí pani riaditeľka, pritisla si jej hlavu na prsia a objala ju okolo hrdla.

Sekundy... minúty... hodiny...

Hodiny... minúty... sekundy...

Ľudka skoro ani nevedela, kde je a či je deň, či noc... Ako by sa jej bolo snívalo. Tmavá záclona, ktorou je

zastretý oblok, neprepúšťa ani nočnú tmu, ani slnečné svetlo.

Malá lampôčka so širokým tienidlom nejasne osvetľuje izbu, chorú a ostatných v izbe. Pani riaditeľka drieme v kresle, chvíľkami si pretrie oči a pozrie na chorú slečnu Fürstovú.

Ľudke sa všetko v tejto izbe vidí neobyčajným, aj pani riaditeľka, ktorá býva taká prísna a dôstojná. Ľudka sa zdá aj sama sebe cudzou v zelených ústavných šatách, v bielej zásterke a pelerínke...

Chorá sa prehadzuje, kričí a blúzni, na chvíľočku zatíchne a díva sa upreno na jeden bod očima, zapálenými od horúčky. Chvíľkami ako by sa dívala na dievčatko, ktoré s nej nespúšťa oči.

Ľudka sa cíti ako vo sne.

Ako vo sne sa díva na plavovlasú Linku, keď ju nežným hláskom prosí, aby si zajedla troška polievky a na neznámeho pána, ktorý sa potichu rozpráva s pani riaditeľkou. Domýšľa si, že je to doktor. Počuje jeho hlas:

»Vážne je to. Osemdesiat percent prípadov sa končí smrťou. Zapálenie mozgových blán a veľmi komplikované nervové poruchy. Zriedkavo sa to vyylieči. V tomto prípade je malá nádej na záchrannu, lebo chorá je veľmi vyčerpaná. Ale lekár musí do poslednej chvíľky brániť obet, ktorú si smrť vybrala. Keby chorá mohla zaspať, spokojne a tvrdo zaspať v dnešnej kritickej noci, mohli by sme, možno, dúfať, že vyzdravie... Ale...«

Doktor sa odmlčal a o chvíľku povedal celkom nečakane:

»Ak ju aj zachránime, bude bezpodmienečne treba, aby šla na juh.«

»Áno, urobíme všetko, aby sme jej to umožnili!« za-

čula Ľudka ako vo sне tichý hlas pani riaditeľky a zasa cítila, že ju čosi pichá pri srdci. Nemala slz. Celá jej vrúčna túžba sa prejavila v pokornej, úprimnej modlitbe:

»Veľký a milosrdný Bože! Zachráň ju... Zachráň!... Celkom sa premením... Polepším sa, Bože... polepším ...«

Lampa so zeleným tienidlom matno osvetľovala izbu.

Vrzly dvere. Prišla Karolínka.

»Doniesla som vám trocha čaju, napite sa!« šepkala a postavila šáločku na stolik s liekmi.

Pani riaditeľka už nebola v izbe. Odišla do susednej izby, keď počula, ako tam pláče sestra chorej. Chcela ju potešiť a uspokojiť.

Ustatá Karolínka si sadla do veľkého kresla.

»Už zasa skoro príde pán doktor«, šepkala a dívala sa s láskou a boleslou chorej do tváre.

»Teta Mína, moja milá, drahá, neopúšťaj svoje deti...« prihovárala sa jej tíško a slzy jej padaly s očí ako ligotavé perly. O chvíľočku zasa šeptala s neprestajným fikaním, aká dobrá a obetavá bola jej teta... Sú celkom chudobní, nemajú majetku, mamička chorľavie, braček je mrzákom... Ona a Mária sa učia šiť, Karol je ešte maličký. Všetko dostávali od tety Míny. Bez nej by nevyžili. Bola ich dobrým anjelom, ich spásou. Dievčence v ústave ju nechápaly, nepoznaly ju dobre, nemaly ju rady. Vraveli o nej, že dáva na ne veľký pozor, že ich špehuje a žaluje pani riaditeľke... Nebola to pravda, naopak, teta sa stárala o žiačky ako matka... Koľko ráz, keď nemala školu a prišla ich navštíviť, bola ako na trňoch. Neprestajne myslela na žiačky: Pantarová bola rozpálená, bude ju vari bolief hrdlo. Ale azda sa slečna Ela domyslí a pôjde s ňou k doktorovi... Bucharínová je slabá v nemčine, Putujem

ju... A Voronská chudne so dňa na deň. Nepraje jej akosi v ústave... Mala by niečo užívať. Možno, že by sme jej mali zaopatriť nejaké víno alebo kumys...«

»Víno, kumys...« opakovala Ľudka mechanicky, zakryla si oči, aby v nich Karolína nevidela veľké, bolestné slzy.

Nočné hodiny sa pomaly miňaly.

Linka odišla, lampa dohorela a zhasla. Škárou medzi obločným rámom a záclonou vnikal do izby úzky pásik nového rána. Ľudke bola zima. Býva tak pred východom slnka. Chvíľami ju triaslo. Pritisla sa k operadlu stoličky a zatvorila oči. Bola veľmi ustata.

Chorá ticho ležala. Ľudka ju videla aj po tme, ani sa nemusela na ňu dívať.

Zasa ju striasla zima, nemohla sa ani pohnúť. Vedela, že je to od duševnej ustatosti a telesného vyčerpania. Ležalo to na nej ako skala.

Dvere sa otvorily. K posteli chorej tíško pristúpili pani riaditeľka, doktor, Karolína s matkou a Karolko...

Chorá otvorila veľké oči, zdvihla tenký, kostnatý prst a ukázala na Ľudku.

»Umieram... pre ňu! Podakujte sa jej za všetko... Ona ma zabila!...« šepkala s posledným vydýchnutím...

»Ach!« skríkla Ľudka v strachu a telo sa jej kŕčovite krútilo.

»Čo vám je?... Dušička!... Zobudťte sa, veď ste zaspali«, šeptal jej príjemný hlások.

Ľudka otvorila oči a videla Linku, jej mamičku, pani riaditeľku, Karolku a Máriu.

»Umrela!« skríkla strašne, soskočila s kresla, na ktorom zaspala, ani nevedela ako, ustata prívalom dojmov.

»Nie, nie, žije!« šepkalo niekoľko radostných hlasov.

»Žije a vari jej je aj lepšie. Vďaka Bohu, celú noc dobre spala.«

Ľudka kľačala a opierala kučeravú hlavu o peľast posteles. Skrývala do prikrývky bledú, slzami zaliatú tvár. Poradili jej, aby sa zakryla, aby ju chorá, prichádzajúca k povedomiu, hned' nezbadala. Lebo neočakávané stretnutie by jej mohlo škodiť. Dievčatko teda nevedelo, čo sa robí v izbe, ale všetko cítilo. Cítila, ako chorá pomaličky a namáhavo otvorila vpadnuté oči, ktoré sa zdaly väčšími ako inokedy a ako zašeptala slabučkým, tenkým hlasom:

»Sestra... Karolínka... Deti moje...«

A slabé, vychudnuté a vyčerpané telo sa striaslo. Keď sa o chvíľku Ľudka osmelila a otvorila oči, hral sa slnečný lúč, ktorý sa sem dostał škárou pri záclone, s jej tenkými prstami.

Zodvihla opatrne hlavu a poobzerala sa.

Plavovlasá Linka driemala v kresle, jej matka sedela v druhom kresle a celá šťastná hľadela na chorú.

Slečna Fürstová spala. Jej rýchly a pravidelný dych bolo počuť v tichej izbe.

Pani riaditeľka prišla k Ľudke a šeptala jej láskavo:

»Pán Boh nás vyslyšal. Vyzdravie... Iste vyzdravie...«

Musíme ju potom poslať na juh...«

A s materinskou láskou pritúlila k sebe plačúce dievčatko.

Ľudkin plán.

Už vyskúšali polovičku žiačok z ruštiny. Pozvaní cudzí komisári niektoré žiačky veľmi pochválili, ale pani inspektorka Jefrosjevová vytýkala nejednej, že mala byť v školskom roku usilovnejšia. Ešte vždy však neprišla pani riaditeľka, ani Voronská, jedna z najlepších žiačok v ruštine. Všetky dievčence boli rozčúlené. Už včera sa akosi dozvedeli, že pani riaditeľka s Voronskou išli navštíviť smrteľne chorú »Vyzvedačku« a že ju opatrujú.

Celý ústav vedel o tom, ako sa Ľudka Voronská stretla s pani riaditeľkou v noci pri pomníku svätej Agnesy, ako pani riaditeľka poslala strašne rozčúlené a zúfalé dievčatko do spálne, aby sa vyspalo a ako ho potom ráno vzala so sebou k umierajúcej slečne Fürstovej.

Spomienka na úbohú učiteľku ležala ako kameň vo svedomí všetkých dievčat z najvyššej triedy. Vedeli a cítili, že ochorela preto, lebo musela odísť z ústavu a že pre ne musela odísť ...

V ich dušiach nastal chaos a z neho sa zrodilo zúfalstvo. Všetky neprestajne počuly výčitku:

»Pre vás musí umrieť slečna Fürstová!«

Boli bledé, nepokojné a bály sa. Každú chvíľku sa dívaly na dvere a dúfaly, že sa na prahu zjaví známa postava s kučeravou hlavou a že im všetko vyrozpráva.

Skúška pokračovala. Čerkeske sa černely oči v bledej tvári väčšmi ako inokedy. Písala na tabuľu úlohu: **O romantizme a romantikoch v ruskej literatúre.**

Jelská stála pri zelenom stole a prednášala zvučným hlasom úryvok z Chillonského väzňa. Bola červená od rozčúlenia, ale myšlienky jej kdesi blúdily ... Kde? Isteže pri priateľke Ľudke, ktorá bola posledné dni taká nespokojná, smutná a nešťastná ...

»Idú! ...« ozval sa tichý šepot.

»Ak príde smutná, je koniec«, pošepla Kreolka Dodoške.

Dodoška spokojne chrúmala cukríky, už bola vyskúšaná a všetci sa čudovali, ako dobre odpovedala. Vypľula cukrik do zásterky, prežehnala sa a zašepkala:

»Bože, zmiluj sa! Ak »Vyzvedačka« ožije, sto ráz sa pokloním pred svätým obrazom.«

»Pssst!« upozornila ju Pantarová a chytala ju za ruku.

»Pssst! ... »Idú!«

Už stály na prahu. Krásna, dôstojná pani riaditeľka a nervózne, slabé dievčatko. Štyridsať párov očí uprelo sa na jej bledú tvár s nemou otázkou:

»Umrela? ... Žije? ...«

A hned' nasledovala aj odpoveď, tiež nemá, ale srozumiteľná a presvedčujúca:

»Žije! ... Žije! ... Žije...« spievaly radostne a živo Ľudkine sivé oči. Z ich hlbky tislo sa v tisícich ohnivých lúčoch celé more ohňa a radosti ...

Aj bledá tvár, ustátá od dojmov bezsennej noci spievala zreteľne:

»Žije ... Žije! ... Žije!!! Aké šťastie, aká radosť, moje milé!«

O chvíľku prišla Ľudka k zelenému stolu.

Dívala sa na známe a neznáme tváre. Ako vo sне videla vľúdne sa usmievajúceho Čudického s múdrymi, dobrými očima a počula, ako sa sptyuje pani riaditeľky, vyslovujúc jasno a výrazne každú slabiku:

»Môžem skúšať Voronskú?... Či stačí len písomná práca?«

Pani riaditeľka odpovedala:

»Áno, nech píše. V ruštine bola celý rok veľmi dobra.«

Vzal kriedu a napísal titul písomnej úlohy:

»Naši vychovávatelia.«

»Naši vychovávatelia!« opakovala Ľudka a zadívala sa v myšlienkach k povale.

Otvorenými obloktami dívalo sa slnce do skúšobnej dvorany a ihralo sa farbistými škvŕnami a pásikmi po stenách.

Ľudka premýšľala. Myšlienka prenasledovala myšlienku.

Odrazu cítila, že sa jej v duši rozhorelo čosi veľkého, jasného, sviatočného... Ako by bol priletel krásky vták s perím v dúhových farbách, zatrepotal jej krídlami nad hlavou a zaspieval melodickú, smutnú pesničku.

Chytila trasúcou sa rukou kriedu. Stisla ju tenkými prstami a neodložila ju, kým nebola čierna tabuľa celá popísaná veľkým, troška detským písmom. Líca mala rozpálené ako oheň, srdce jej búchalo a na mihalniciach sa ligotaly drobné perličky sľz.

»Hotová?« spýtal sa jej známy, prívetivý hlas.

Spamätala sa, prešla si rukou po rozpálenej tvári a kučeravých vlasoch.

»Áno!« odpovedala a počúvala vlastný hlas, ako by bol cudzí.

Čudicky, pani riaditeľka, Jefrosjevová, inšpektor Ti-majev a cudzí komisár stáli pri tabuli.

Čudický čítal, čo dievčatko napísalo a Ľudka skoro ani nedýchala dojatím, počúvajúc jeho jasný, zvučný a výrazný hlas.

Čo napísala na tabuľu, bolo smutné, krásne a dojemné, všetci boli dojatí krásou, úprimnosťou a čistou pravdou Ľudkiných slov.

Bola to spoved', priznanie detskej duše, ktorá veľa vyprela, ale ktorej sa dostalo útechy.

Formou listu priateľke líčila Ľudka krátko, ale mocnými, hlboko precítenými vetami a obrazmi utrpenie, ktoré spôsobila ľahkomyselná mládež starnúcej žene-učiteľke a ktoré táto musela trpezlivo znášať kvôli každodennému chlebu pre početnú chudobnú rodinu. Ľudka písala o sebe, o svojich priateľkách, o tom, ako sa chovaly, ako prenasledovaly a nemilosrdne trápily Mínu Karlovnu. Popísala celú tabuľu. Zakončila slovami, ktoré vystrekly z hlbky úprimného srdca:

»Sestry, drahé priateľky! Čo sa stalo, nemôže sa odstať. Ale budúcnosť je v našich rukách. My všetky — a najmä ja — zapričinili sme pani učiteľke trápenie a bolest. A táto učiteľka žila len pre nás... Musíme napraviť, čo sa napraviť dá... Sestričky, milé priateľky, pomôžte mi! Srdce mi krváca a duša plače. Videla som v jej dome bolest, chudobu a žiaľ, videla som od hladu vychudnuté deti, chlapčeka-mrzáčika, nevyliečiteľne chorého, videla som chorobu, bolesť a utrpenie — a my, namiesto toho, aby sme boly Míne Karlovne pomáhaly, ochromili sme ruku, ktorá podávala týmto nešťastníkom okružtek chleba... Prehrešila som sa väčšimi ako moje spolužiačky — ale pomáhajte aj vy, sama nevládzem

napraviť chybu a zmierniť biedu. A treba, treba chytrou pomáhať!...«

Ked' Čudický prečítał poslednú vetu, nastalo ticho, hrobové ticho. Ako by nikto z prítomných ani nedýchal.

Aj Ľudka stála nepohnute, ako vbitá do zeme.

V jej duši sa usalašil veľký vták z rozprávky, s perím v dúhových farbách a láskavo tam trepotal krídlami a vnášal pokoj a spokojnosť do Ľudkinho srdca.

Všetky vyskúšali. Prečítali známky. Pani riaditeľka, dnes obyčajne láskavá a mierna vyšla zo skúšobnej dvorany s učiteľským sborom, hosťmi a pozvanými komisármi.

Dávno sa dvere za nimi zavrely a dievčence ešte vždy sedely na miestach, ani sa nepohly. Vari cítily, že musia dohrať posledné dejstvo tragédie s »Vyzvedačkou«, ktorá sa všetkých tak hlboko dotýkala.

A nemýlili sa. Ked' zatichly kroky predstavených na chodbe, vstúpila Ľudka Voronská, ktorá sa ešte celkom nespamätala z prežitých dojmov, a pristúpila k zelenému stolu.

Minúta a ešte minúta, odrazu ľahký skok — a štíle dievčatko stalo na zelenom stole. Zodvihlo ruku — a všetky stíchly. Slabý a trhaný hlas zaznel ako nadtrhnutá struna.

»Nemôžem a ani nechcem vás obviňovať zo spoluviny... nemôžem... Viem, že ja som sa najväčšmi previnila, že by som i ja sama mala pomáhať... Ale moja pomoc by bola veľmi malá, nestačilo by to...«

Oddýchla si troška a potom pokračovala:

»Nevládzem pomôcť sama... Lebo tam je hlad, nûdza a veľké utrpenie... Mínu Karlovnu treba poslať na juh... Fricka do sanatória... A jeho matka nemá peňazí... Plavovlasá Linka a Mária by maly ísť do sveta, aby sa

niečomu naučily... a Karolko do opatrovne... Ale na to všetko by bolo treba peňazí... Neviem koľko — ale viem, že veľa... veľa... Vystupujeme z ústavu. Rodičia nám na rozlúčkový bál chcú kúpiť biele šaty, obdarujú nás... Povedzme im, poprosme ich, aby nám nekupovali šaty, ani darčeky, ale aby nám dali peniaze... Darujeme ich Míne Karlovne Fürstovej, jej sestre a deťom... Len toto som vám chcela povedať... Máte zlaté srdcia... viem... viem...«

Skončila, zakryla si tvár rukami, ešte vždy stála na stole a čakala, čo jej odpovedia. Neistota ju pálila v duši, srdce jej nespokojne bilo.

»Ak to neurobia? Sú mladé, chcú sa páčiť, chcú byť pekné ako motýle... Ved' konečne, prečo by sa toho zriekaly pre mňa?...«

Pozorne počúvala Ľahkému šepkaniu, ktoré sa nieslo dvoranou ako šelesť tichého vetríka.

Začaly sa rozprávať hlasnejšie. Už bolo počuť jednotlivé slová, potom vety, ale nebolo ich rozumieť... Ľudke všetko splývalo v ušiach ako nejasný chaos.

Konečne mladý, zvučný, mocný hlas prekričal všetky ostatné a Ľudka videla v popredí ružovú, rozpálenú tváričku Jelskej.

»Rozumely ste?« kričala Sima, »neboly ste hluché? Voronská má pravdu! Nechceme nových šiat. Nechceme, klobúky, stužky, darčeky a ostatné hlúposti!... Sosbierame peniaze, ktoré chcú rodičia na to venovať a pošleme ich slečne Fürstovej... Nepovieme, že sú od nás... dá jej ich pani riaditeľka... alebo sa povie, že sú od neznámeho dobrodincu... Pôjde do kúpeľov, vylieči sa... Pán Boh dá, že vyzdravie... nám spadne kameň so srdca, nebude nás trápiť svedomie... Ďakujeme ti, Voronská,

že si nám to poradila ... Pod' ku mne, mila Vranka a stisni mi ruku ... A teraz si pekne sadnime a napíšme slečne Fürstovej list ... Asi takto, počúvajte ... Slečna učiteľka, holubička milá, odpusťte nám, sme hlúpe, zlé ... nevedeli sme, čo robíme ... ale teraz už, prosíme vás, zabudnite na všetko a vráťte sa do ústavu na vaše bývalé miesto ... My odchádzame, ale ostatným žiačkam ostane tu príklad, že si musia ctiť svedomite učiteľky ... Dosť, deti! Pod'me, napíšeme list ... Sláva! ...«

»Sláva! ... Napíšeme slečne list! ... Hned', hned' teraz!« kričalo štyridsať dojatých dievčat.

»Sláva!« nieslo sa dvoranou, dlhou chodbou a hádam i celým ústavom.

»Sláva! Sláva! Sláva!«

»Zasa sa blaznejú!« krčili plecami mladšie žiačky, keď počuly výkriky.

»Chvalabohu, že už odídu! Natrápily sme sa s touto triedou!« vzdychla si inšpektorka Jefrosjevová a krútila hodinkovou retiazkou.

Ale dievčence sa neprestávaly radovať, objímaly sa a tancovaly vo dvorane a skákaly po stoličkách.

»Ticho! Ide pani riaditeľka!« volala Rantová, keď začula kroky z chodby.

Dvere sa otvorily.

»Kardinál Peter!« skrikla Jelská a celá dvorana sa triasla od veselého radostného smiechu.

Naozaj, miesto pani riaditeľky zjavila sa na prahu vážna postava vrátnika Petra, ktorý s úsmevom na okrúhlej, červenej tvári hľadel na prekvapené dievčence.

»Slečna Voronská, ráčte do malej prijímacej izby. Prišiel pán otec ...«, povedal a ešte vždy sa usmieval širokou tvárou na veselé dievčence.

»Otecko-slniečko!« skríkla Voronská a už aj letela dolu schodmi.

Letela ako na krídlach. Okolo jej štíhlej postavy lie-tala pelerinka, kučeravé vlasy a biela zásterka s dvoma atramentovými škvunami, tá istá, čo v nej bola u slečny Fürstovej.

Prebehla chodbou a vletela do malej zelenej prijímacej izby.

»Otecko! ... Mamička ... — Nela! ... Ach! ...« kričala, keď nazrela svojich milých.

Vysoký, širokoplecí brunet v plukovníckej uniforme a mladá, krásna, jednoducho učesaná dáma s veľkými, dobrými očima usmievali sa radostne, keď objímali Ľudku.

Ľudke sa rozžiarili sivé oči. Bozkávala raz otecka, raz mamičku, obidvom vyrozprávala chytrou a s rozčúlením, čo prežila v posledných dňoch, čo vyviedly slečne Fürstovej, ako ochorela, že skoro umrela. Všetko, všetko dopodrobna vyrozprávala a dokončila:

»A nechcem biele šaty, ani klobúk, ani darčeky ... nič, nič ... nič mi nedávajte ... Dohovorily sme sa všetky, že nechceme darčeky, keď budeme odchodiť z ústavu ... Však mi to splníte, mamička a otecko! ... Namiesto toho si prosím peniaze. Viem, že mi dáte, ved' to bude pre slečnu ... Poteší sa im, a zachránia ju ... na juhu iste celkom vyzdravie ... Ach, mamička a otecko, teraz bude zasa všetko krásne ... teraz bude zasa radosť žiť! Všetko bude na svete milšie, krajšie, jasnejšie ...«

Kučeravá hlavička sa pritúlila mamičke k prsiam. Mladej panej sa zaligotala slza v oku. Šeptala jej láskavo:

»Drahé dieťa! Všetko urobíme, ako chceš ... Dáme ti peniaze, aby si pomohla chuderke slečne ... a ešte ťa chceme dačím prekvapiť ...«

»Prekvapiť? ... Čím ma chcete prekvapiť? Povedzte mi, mamička, otecko!« prosila Ľudka. Oči sa jej rozhorely zvedavostou. Chcela čo najskôr vedieť, čím ju chcú rodičia potešiť.

Matka sa usmievala a prihládzala si vlasy.

»Netráp ju, Nelka, prezrad' jej našu tajnosť«, povedal jej otec.

»Teda počúvaj, drahé dieťa, čo sme si vymysleli«, povedala matka tíško a nežne. »Iste sa nájdu u vás v triede chudobné dievčence, ktoré nemajú kde stráviť leto. Môžeš si dve kamarátky pozvať do našej vilky. Vieš, ako je tam krásne, jazero, hory, kvety, horský, voňavý vzduch... Nech sa u nás zotavia...«

Ľudka nedala mamičke dokončiť. Kričala od radosti, zodvihla ruku a roztancovala sa uprostred izby. Zabudla, že je už skoro dospelou slečnou, že sa nepatrí, aby takto detsky prejavovala city.

»Moji milí, zlatí, dobrí!« tancovala a tľapkala rukami. »Nemohli ste mi spraviť väčšiu radosť! Ohromne! Už aj viem, koho si zavolám! Mám tu chudobnú priateľku, je ako kostolná myš, Jelku, voláme ju Lotos... Má starú mamičku, je to dobré, troška blúznivé dievčatko... A potom Dodošku. Dodoška sa rada dobre napapá a je maškrtná... je taká smiešna... sirota... Nemá nikoho, len akúsi tetu, hotovú čarodejnicu, Dodošku vždy len hreší...«

»Čarodejnicu? Fuj, ako to vravíš?« čudovala sa mamička a pokrútila hlavou.

»Mamička moja dobrá, nehnevaj sa!« hodila sa jej Ľudka okolo hrdla.

»Odpusť mi, od radosti neviem, čo vravím... Som taká šťastná, že u nás bude Jelka s Dodoškou... Ďakujem vám, mamička a otecko!...«

Otec sa díval s radostným úsmevom na túto scénu. Tešil sa, že sa jeho milá žena a dcérka tak sblížily, spriateliely.

Odrazu si všetci všimli, že dvere z chodby troška vrzly.

»Voľakto nás počúva!« povedala Ľudka a prudko otvorila.

Na prahu stála zahanbená Dodoška, červená ako rak. V očiach, na tvári a na tučných ústach zračil sa strach a prosba.

»Preboha!... Preboha ťa prosím, Voronská, nepre-zrad' ma!... Chcela som len vidieť tvojho otecka...« šepkala zmätene.

Ľudka ju chytila za ruku a nasilu vtiahla do izby.

»Otecko«, povedala veselo, »dobre pozri na Dodošku. Zbožňuje len teba, starú mamičku, ktorá už dávno umrela a Alexandra Makedónskeho, nikoho druhého na svete. Prosím vás pekne, povedzte jej, o čom sme sa práve shovárali...«

Obidvaja sa dívali láskavo na tučné dievčatko, ktoré stálo pred nimi so sklopenou hlavou. Matka jej podala ruku, ale potom nemohla premôcť materinský cit, objala ju a bozkala na okrúhlu tváričku.

»Chceli by ste, dieťatko, byť s nami cez leto vo vile?« spýtala sa jej. Dodoška zdvihla hlavu. Kávovými očima pozrela na dobrú, pokojnú tvár Nely Voronskej a odrazu sa celým tielkom pritúlila k neznámej panej, ktorá bola k nej taká láskavá a priateľská. Dodoška, ktorá hádam ešte nikdy neplakala, rozplakala sa teraz horko a spolu i radostne.

»Ďakujem... vy prvá na svete ste ma objali s takou láskou a tak láskavo ste sa so mnou shovárali... Mám

vlastnú tetu... ale tá sa vždy len hnevá a hreší ma... Ale vy... vy... Ďakujem vám... pôjdem k vám... teta bude rada. Ste anjel, čistý anjel... zbožňujem vás... navždy...«

Fikala, chcela si vybrať šatôčku, ale z vrecka sa začaly sypať cukríky: karamelky, čokoládové guľky, kanditované ovocie a všetko možné.

Ked' to nešťastná Dodoška videla, ešte väčšmi sa zapálila. Bola v takom pomykove, že chcela ujsť. Ale Ľudkin otecko sa sľutoval nad ňou a povedal jej s priateľským úsmevom:

»Slečna Dodoška, vidím, že máte ohromné poklady: karamelky... Ani neviete, ako ich mám rád. Dajte mi jednu, prosím vás!«

»Ach, prosím, vezmite si všetky...« ožila Dodoška hned'. Hoci jej ešte slzičky visely na mihalniciach, smiala sa na celé ústa:

A Ľudke prišlo čosi na um:

»Idem zavolať Jelku... Poznate ju a pozvete ju sami. Je to dobré dievčatko, len je spiritistka... Ale nám je to všetko jedno. Iste sa vám zapáči... Počkajte chvíľku, hned' ju dovediem...«

Vybehla, ani nečakala odpoved'.

Rodičia sa dívali za ňou radostne, ale rozmýšľali pri tom, čo čaká na svete ich dievčatko, dospelé rokmi, ale s detskou dušou a srdcom...

Dodoška sa nenamáhala. Nepremýšľala o budúcnosti.

Nemyslela na nič.

Jedla cukríky.

16

Dodoškin dejepis.

Jar čoraz väčšmi plytvala krásou. V záhradách a na lúkach kvitlo mnoho pestrých kvetov. Vtáci spievali a slávky koncertovaly večierkami v húšťavách.

Dievčatá, ustaté od celodenného učenia na skúšku, chodievaly po večernom čaji do záhrady počúvať spev slávika, ktorý bohvie ako, zablúdil doprostred dusného kamenného mesta. Chodievaly sa sem prebehnúť a poihrať, alebo len posedieť pod starou lipou pri pomníku svätej Agnesy.

Dni bežaly a udalosti sa striedaly.

Bolo už po skúške z francúžstiny, aj profesor fyziky odišiel navždy žiačkam s očí so svojimi živlami, silami, elektrinou, koeficientmi atď. Pani Mailová bola šťastná, že dievčence vedeli pedagogiku od slova do slova. Ešte ich čakala posledná skúška z dejepisu. Keď uspokoja profesora Sturlu chronologiou, vysvetlením príčin a následkov historických udalostí, budú slobodné, navždy zbavené všetkých povinností v ústave.

Zasa niekoľko dní robily stany. Na chodbách, v izbách a v alejách prechádzaly sa dievčence s ustatým výrazom v tvárich, v zelenobielych šatách s učebnicou Ilovajského v ruke alebo pod pazuchou a učily sa učily, aby si zapamätaли strašné letopočty.

»Nie... už sa nemôžem učiť... Aj tak sa už všetko nenučím... Musím si porobiť »knižočky«! vzdychla si bledá Rantová a celá zúfalá odložila knihu.

»Knižočky! Nikdy by som to nerobila! To je podvod!« odpovedala jej Jelská a búšila sa do pŕs, aby zdôraznila svoje slová.

»Ludka, Vranka!« volala Rantová priateľku. »Čo ty na to povieš?«

Ludka držala v ruke Ilovajského a odrieckala letopočet za letopočtom, na zavolanie prišla k dievčencom a odpo-vedala bez rozmýšľania:

»Knižočky si môžete narobiť. Nezhrešíme, aj keď Sturla trocha oklameme. Prečo je takým tyranom, prečo nás tak trápi? Pamäťte sa na pána profesora Kozla? Nežiadal od nás samé letopočty, netrápil nás tak... Myslím, že Sturla môžeme trocha oklamať.«

Teda dievčence začaly veselo vyrábať »knižočky«. Maličké sošity na gumke pod dlhým rukávom. Koniec gumy bol okrútený o prst. Bolo treba len potiahnuť a kni-žočka s letopočtami, začiatočnými písmenami mien a dru-hými pomôckami, vyšla z rukáva.

Dodoška s Rantovou boli naozajstnými umelkyňami pri výrobe týchto knižočiek. Narobili ich hodne. Ale Dodoška sa ani s knižočkou neuspokojila. Ráno pred skúškou prekvapila priateľky novým vynálezom: obidve dlane a skoro všetky prsty mala popísané letopočtami a menami. Dievčence ju obkolesily, čudovaly sa a neprestávaly sa jej vysmievať.

»A keď sa ti spotia ruky, ako budeš vyzerať, keď budeš musieť vziať niečo do ruky?« dráždila ju Jelská.

»Len sa nestaraj! Ja sa nebojím«, odsekla Dodoška.

»Že sa mi vraj ruky spotia, fuj, aká próza! To môže len tebe, Sima, prísť na um!«

»Ach, odpusť, Dodoška«, smiala sa Jelská, »zabudla som, že si ty zosobnená poézia, že si utkaná z mesačných lúčov a z vône fialiek...«

»A zo sladkých karameliek«, doložila Voronská a dusila sa od smiechu.

»Cha, cha, cha, cha!« chichotaly sa všetky.

»Čo vás do mojich karameliek!« hnevala sa Daurská. »Chodťte preč odo mňa, dajte mi pokoj!«

Skúška sa mala začať o druhej. Ale už o jednej boli všetky dievčence v skúšobnej dvorane. Obloky boli otvorené, svieža zeleň hľadela cez ne zo záhradky do dvorany.

»Bože, ako je von krásne! Aká vôňa!« vzdychla si Kreolka, vyskočila chytrou na lavicu a odtiaľ na široký oblok. Oči sa jej ligotaly, ohorená tvár bola pekná, červená, vetrík sa ihal s jej čiernymi, kučeravými vlasmi.

»Zina! Bucharinová! Čo to vystrájaš?« pribehla k nej Sima a robila sa naťakanou. »Nebojíš sa?«

»Čoho?« spýtala sa Kreolka.

»Že ťa vietor postrapatí«, skríkla Sima a vyskočila tiež na oblok a trepotala rukami ako krídlami.

»Ty sa vždy len vysmievaš, Jelská!« hnevala sa Kreolka, ale hned' sa zadívala z obloka a prihládzala si vlasy.

Z druhého obloka sa dívala do záhrady Voronská. Bola celá uveličená krásnym výhľadom, ani si nevšímala, čo sa robí v miestnosti.

»Ľudka, vieš šestnástu kartičku? Nauč sa ju dobre!« kričala na ňu Sima. Vedela, že Ľudka vie všetky otázky, len tie nie, čo sú na šestnástej kartičke, preto ju chcela

trocha nahnevať. Ale vtom prišla k Ľudke Jelecká-Lotos, položila jej bielu ruku na plece a pošepkala jej:

»Vranka, dostanem voľné kartičky na bál. Pozvem tvojho otecka a mamičku. Chcela som ti to už teraz povedať, aby si vedela...«

»Ďakujem ti, Oľga, si veľmi dobrá«, potešila sa Ľudka. »Ja zasa pozvem plavovlasú Karolínu a Máriu, netere slečny Fürstovej. Nech sa, chuderky, troška zabavia...«

»A Veľkého Jána? Nechceš pozvať Veľkého Jána?« čudovala sa Lotos.

»Veľký Ján by aj tak neprišiel«, povedala Ľudka a vzdychla si, »veru by neprišiel, Jelka, hnevá sa na mňa...«

Chcela ešte čosi povedať, ale vyrušil ju Dodoškin ostrý hlas:

»Dámy, nečudujte sa, ak zamdliem, keď si vytiahnem niektorú z posledných kartičiek...«

»Komisia ide!... Komisia!...« volala slečna Medníková. Všetky sa rozpŕchly na miesta.

Ľudka sedela medzi ostatnými dievčatmi, ale blúdila v myšlienkach kdesi ďaleko od skúšky, ktorej sa nebála, lebo z dejepisu vedela všetko veľmi dobre, okrem otázok na šestnásť kartičke. Myslela na Veľkého Jána. O tri dni bude bál, slávnosť, na ktorú sa dievčence tešily celý rok, bál, ktorým sa konečne navždy rozlúčia s ústavom, kde žily sedem rokov. Každá žiačka dostala dve kartičky a mohla si pozvať hocikoho z príbuzných alebo známych.

Ľudka sa už dávno tešila, že si pozve Veľkého Jána, že si s ním zatancuje na bále, na ktorom boli dievčence, lúčiace sa s ústavom, vlastne hostiteľkami. A teraz — také sklamanie! Jej priateľ, jej brat a dobrý čarodejník sa na ňu nahneval. Uznávala, že mal troška príčinu byť

nespokojný s ňou, že sa mal prečo nahnevať ... Ale veď už vykúpila svoju vinu toľkým trápením, a tak úprimne sa usilovala, aby ju napravila! ... Ale Veľký Ján o tom nevie ... nevie ...

»Slečna Voronská! Slečna Daurská!« začula ako by z diaľky, z veľkej diaľky Sturlov hlas. Mechanicky vstala, šla si k zelenému stolu vytiahnuť kartičku.

Prvé, čo zazrela, bola Dodoškina rozpálená tvár.

»Neviem nič ... Dvadsiata kartička ... Ktorú máš ty?« spýtala sa jej.

Ľudka len teraz obrátila bielu kartičku, ktorú si vytiahla a skoro skrikla od prekvapenia.

Bola na nej napísaná jasná a zreteľná šestnáštka.

»Už je po mne! ... Celkom iste je po mne«, mihlo jej kučeravou hlávkou, ktorú Ľudka sklonila, celá červená.

Mrzelo ju, že práve u profesora Sturla nebude nič vedieť. Bola vždy jeho najlepšou žiačkou a »Červenobradý Herodot« ju často dával ostatným za príklad.

Býval na ňu pyšný ... a teraz ...

Smutno sa poobzerala. »Mala by som si s niekým vymeniť kartičku? Ale s kým?« prišlo jej na um.

Dodoška nevedela práve tak šestnástu kartičku, ako dvadsiatu. Mala by ju poprosiť?

Nahla sa k nej a šeptala jej skoro so zatvorenými ustami:

»Chceš ma zachrániť? Neviem otázky na mojej kartičke a tvoju viem dobre ...«

»Mne je všetko jedno, dvadsiata, alebo šestnásta ... Viem, že zamdliem ...« odpovedala jej Dodoška tiež so stisnutými perami a obidve dievčence pustily odrazu obidve kartičky na zem a zodvihly si ich pred očami celej komisie.

Teraz mala Dodoška šestnástu kartičku. Bola to samá chronologia a dievčatko muselo hľadať útočište v »knižočke«.

Medzitým, čo Vergová vysvetľovala príčiny punských bojov, potiahla Daurská gumu, vzala do ruky »knižočku« a začala študovať letopočty a mená, vyznačené drobulinským písmom na malých stránkach.

Vtom sa stalo čosi neočakávaného. Inšpektorka Jefrsová dávala už dlho pozor na jej každý pohyb a zbadala, že tam kutí čosi nedovoleného. Strhla sa, sedela chvíľku pokojne na mieste, ale potom pošepkala čosi inšpektorovi a profesorovi Sturlovi... odrazu vstala a rozbehla sa k Daurskej.

Zastala pred ňou tak neočakávane a odrazu, že Dodošku nikto nemohol upozorniť na hroziace nebezpečenstvo.

»Dajte mi, čo ste schovali do rukáva!« začulo dievčatko ostrý hlas a celkom sa naňakalo, keď zazrelo nad sebou vráskavú, nazostenú inšpektorkinu tvár.

»Verte mi, pani inšpektorka, že... že nič nemám... Bože... čo sa stalo?« naňakalo sa dievčatko.

»Hned mi ukážte, čo máte v rukáve!« rozkazovala inšpektorka prísnejšie a dôraznejšie.

»Boh mi je svedkom, že neviem...«

»Neberte meno božie nadarmo a poslúchnite, lebo...«

»Daj jej knižočku, Dodoška! Nič sa nedá robiť«, šepkala jej Voronská.

Ale Daurská sa rozhodla inakšie. Keby jej dala knižočku, priznala by sa k podvodu. A to nechcela. Pozrela na zelený stôl a videla, že sa všetci na ňu uprene dívajú... Zdalo sa jej, že tam nesedia známi profesori, ale členovia

inkvizičného súdu. Srdiečko jej bilo ako chytenému vtáčikovi.

»Musíš zamdlieť! A to hned!... To bude najlepšie...« šepkal jej akýsi hlas, ktorý nemohla neposlúchnuť. Strašne skríkla, spravila krok vpred a spadla, aká dlhá, taká široká na dlážku.

Stalo sa to tak nečakane, že boli prekvapené nielen dievčence a komisia, ale aj sama Jefrosjevová.

Ale táto sa chytro spamätnala. Netrvalo ani minútku, nahla sa k Dodoške, vytiahla jej z rukáva osudnú knižočku a slávnostne ju niesla k stolu.

»Taký podvod! Také cigánstvo. A to spraví dospelé dievča, čo má o týždeň vystúpiť z ústavu!« zlostila sa zachrípnutým hlasom, obrátila sa a skríkla na Dodošku, ktorá ešte vždy ležala na dlážke:

»Vstaňte!... Rozkazujem vám to!«

Chytla dievčatko za okrúhlu ruku. Dodoška vstala zahanbená, zničená, červená ako rak so sklopenými očima a zastala pri stole.

»Koniec všetkému!« myslela si. »Koniec!« Budem sa musieť hanbiť celý život!... Sturlo... Bože môj, Sturlo... Čo si o mne pomyslí... Ako sa len hanbím...«

Zakryla si tvár rukami a pustila sa do kŕčovitého pláču.

Chvíľku jej dali pokoj. Dali sa jej vyplakať. Ktosi sa nad ňou zľutoval a podal jej pohár vody.

Omočila si trocha pery, uspokojila sa a čakala ako odsúdený na rozsudok. Konečne začula známy, tichý a vľúdný hlas:

»Ste veľmi rozčúlená, slečna Daurská, myslím, že by ste nám ľažko mohli odpovedať na otázky z kartičky.

Spýtam sa vás teda niečo. Dávajte pozor, aby ste dobre odpovedali.«

A pán profesor Sturlo ju začal skúšať. Dával jej jednoduché, ľahké otázky, na ktoré musela odpovedať správne. Odpovedala so sklopenými očima a chvíľkami zatíchla.

»No dobre...« povzbudzoval ju Sturlo. »Som spokojný... Sadnite si, viete, čo potrebujete pre život...« dokončil, kým hlavou a Dodoška sa neodvážila pozrieť naňho.

Skončila sa skúška z posledného predmetu, ktorej sa tak bály.

Ale v dušiach dievčeniek nebolo veselo a jasno, ako sa čakalo. Výstup s Dodoškou sa trápne dotkol všetkých. Videli, ako si pani riaditeľka hneď po skúške zavolala Dodošku, ako jej dlho vysvetľovala, hrozila bielym prstom a dívala sa na ňu nahnevaná.

Uplakaná a zničená kráčala Dodoška do triedy.

Na chodbe ju zastavil tichý mužský hlas:

»Slečna Daurská, na chvíľočku...«

Zdvihla nešťastnú hlavu a videla pána profesora Sturla.

»Slečna Daurská«, prihovoril sa jej, »nechcem sa rozhvieť a súdiť, čo ste vykonali. Vytrpeli ste už dosť. Nemyslite si, že som vám odpustil, keď som vám potom dával ľahké otázky. Nenávidím podvod. Viete, že pri konečných skúškach nechceme zistiť, čo žiačky vedia, sú skôr len ich formálnou a čestnou vecou. O vás viem, že ste chudobná, že si budete musieť nájsť nejaké zaopatrenie. Potrebujete obstojné vysvedčenie. Dal som vám teda také otázky, aby ste mohli dostať dostatočnú známku. Ale, slečna Daurská,

mám právo žiadať od vás čosi: čítajte si vo voľných chvíľkach, kým ešte budete tu v ústave, ruský všeobecný dejepis aspoň dve hodiny každý deň. Vidíte, nežiadam od vás nič nemožného. Sľúbte mi čestným slovom, že to splníte.«

Dodoška zdvihla uplakané oči k starému učiteľovi a cítila, že sa jej do duše vlieva teplá, očisťujúca a obšťastňujúca vlna.

»Chce odo mňa čestné slovo, to značí... že mi dôveruje... že mi jednako len troška verí... Verí mi!... Ach, milý, dobrý, krásny Červenobradý Herodot«, pomyslela si.

Chytila ho za ruku, stisla mu ju tuho okrúhlymi rukami a šepkala mu trasúcim sa hlasom:

»Dakujem vám... d'akujem za dôveru... Nie som... podlá... Verte mi! Sľubujem vám čestným slovom, že si pozorne prečítam obidve knihy a že si aj všetko zapamätam od a do zet... Áno, sľubujem vám to!...«

Potriasla, ako len vládala usmievajúcemu sa učiteľovi ruku, zakryla si tvár zásterkou a odbehla s uplakanými očima.

Bál v májovej noci.

O tri dni sa rozídeme...

Dnes máme bál...

Na toto myslely žiačky, keď sa zobudily a vstávaly v krásne, jasné májové ráno. Celý deň boli vo sviatočnej nálade. Bolo im neobvyčajne milo, že sú už celkom osloboodené od školy.

Koniec rozčuľovania, zmätku, strachu a neistoty, čo vždy býva pred skúškami a pri skúškach. Bezstarostné dievčence sa veselo preháňaly po izbách a chodbách a vždy niekoľké pospolu naháňaly sa v širokých záhradných alejach.

Deň bol krásny, usmievavý. Nebo prialo ich poslednej verejnej ústavnej slávnosti. Ako by kvety na hriadcach a trávnikoch len im kývaly pestrými hlavičkami, ako by vtáčiky boli len pre ne spievaly. A aby radostná nálada vyvrcholila, prišla do triedy pani raditeľka a oznámila dievčencom, že je slečna Fürstová už skoro celkom zdravá, a že jej už poslali peniaze, ktoré žiačky sosbieraly a že ich bude dosť, aby mohla byť celé leto na juhu. A dodala, že poprosila slečnu Mínu Karlovnú, aby sa na jeseň zasa vrátila ako učiteľka do ústavu.

»Dobrá pani učiteľka vám všetkým odpustila a na

jeseň bude triedničkou v najnižšej triede», zakončila radostne.

Dievčence boli celé preč od radosti. Objímaly sa a bozkávaly, priateľka gratulovala priateľke a takáto slávnostná a veselá nálada trvala až do večera. Večer prišla slečna Ela pre vyobliekané dievčence a odviedla ich do tančnej dvorany.

V tenkých batistových šatách so zamatovými stužkami v kučeravých vlasoch, veselé, s rozžiarenenými očami išly dolu schodmi do dvorany. Keď sa zjavili na prahu, ozvaly sa fanfáry a pani riaditeľka s inšpektorom a učiteľským sborom vyšli im v ústrety. Už sa sišli aj pozvaní hostia, rodičia, príbuzní a známi šťastných abiturientiek.

»Slniečko!... Mama Nela!« skríkla Ľudka, zabudla na všetky pravidlá slušnosti a rozbehla sa k svojim naj-drahším.

»Otecko!... Mamička!« kričala neprestajne a objímalu a bozkávala rodičov.

»Gric!... Drahý Gric!« bolo počuť práve taký šťastný a radostný výkrik Márie Masalskej, ktorá utekala k mladému mužovi vo fraku, čo sa práve zjavil na prahu.

Gric bol mocný, zdravý a veselý človek. Okrúhla, červená a ohorená tvár sa ostro odrážala od ustatých, bledých tvári petrohradských chlapcov. Mária žiarila šťastím. Poslala pozvánku do ďalekej spevnej Ukrajiny, do chutora, kde jej Gric obrábal úrodnú pôdu, ale ani ne-pomyslela na to, že by naozaj prišiel. Poslala pozvánku, len aby snúbenec vedel, že je po skúškach a že sa chystá slávnosť na rozlúčku.

Tým väčšmi ju prekvapilo, že prišiel. Tešila sa veľmi.

Aj tanec začali Chochluška Mária s Gricom. Radosť bolo pozrieť na mladú, zdravú a šťastnú dvojicu. Mária

bola rozhorúčená, červená ako višňa, s tmavými očima, žiariacimi ako čierne diamanty, bola veľmi pekná. Veľmi krásna bola i Kreolka, ktorá tancovala so štíhlym dôstojníkom. Každý si všimol černookú Čerkesku, lietajúcu ako čarovné orientálne zjavenie.

Malá Dodoška a Maljavka maly takých vysokých tanecníkov, že im boly sotva po plecia. Ale im to bolo všetko jedno.

Ľudka Voronská tancovala s vysokym, plecnatym jazdeckým dôstojníkom. Volal sa Dobrovský a bol znamenitým tanecníkom. Poznala ho už dlho. Neprestajne sa usiloval, aby upútal jej pozornosť. Ked' začala volenka, poprosil ju, aby šla s ním tancovať. Teda ho hned' aj pojala do tanca a začala s ním štvorylku.

Vo dverách sa zjavil Zinzerín. Sima Jelská bola hned' pri ňom.

»Zatancujte si so mnou, Nikolaj Vasiljevič! Nesmiete mi dať kôš, dostala som na skúške najlepšiu známku!« smiala sa.

Apolón Belvedérsky si pošuchal ruky a išiel za svoju dámou. Kreolka videla, ako si Levica pojala matematika, pričesala sa a rozbehla sa k Čudickému.

»Vladimír Michalovič, prosím!«

Usmievavý profesor literatúry podal s poklonou dievčaťu ruku a Kreolka žiarila šťastím.

»Pozrimeže Zinu! Vybrala si Čudického! Má šťastie!« šepkaly závistlivé hlasy okolo.

»Ste šťastná, slečna Ľudka, ste dnes šťastná?« spýtal sa Ľudkin dôstojník s milým úsmevom, krútiac si maličké fúziky. »Koniec štúdií, teraz ste už dospelou slečnou.«

»Ach, áno«, odpovedala Ľudka úprimne. »Mám tu otecka a mamičku!... Len škoda...«

Jej šťastná tvárička odrazu zosmutnela. Zjavil sa jej známy, drahý človek.

»Len škoda, že neprišiel Veľký Ján«, vzdychla si.

Ale tanečník si nevšimol jej vzdychu, lebo viedol tanec a práve vyzýval k novej figúre.

»Ľudka, Vranka, hľadajú ťa«, začula Ľudka za chrbtom.

Zazrela Dodošku.

»Dve dievčence ťa hľadajú — sú vedľa, v malej izbe.«

Dodoška mala, ako vždy, plné ústa cukríkov a v ruke držala pomaranč.

»Ľudka, bež, ponáhľaj sa!«

»Iste je to Karolínska a Mária...« myslala si dojatá Ľudka. »Ale prečo mi tak bije srdce, ako by sa chcelo rozskočiť?«

Ospravedlnila sa tanečníkovi a vybehla z dvorany.

V izbičke sedely na lavičke pri stene Karolínska a jej sestra Mária. Obidve maly jednoduché, ale čisté a vokusne ušité šaty a medzi nimi... Medzi nimi sedela bledá, chudá starenka v belasom obleku ústavných učiteliačiek. Vstala, podala Ľudke trasúcu sa ruku:

»Milé dieťa!...« povedala jej slabým hlasom. »Rada som, že vás vidím... Viem všetko... a odpustila som vám... vám aj ostatným!«

Voronská nemohla od radosti, prekvapenia a dojatia prehovoriť ani slova. Ruky sa jej kŕčovite triasly v tenkých, vychudnutých rukách Míny Karlovnej a pery šepkaly čosi, čo nemalo ani zvuku, ani smyslu, ani výrazu...

»Dieťa moje... drahé dieťa!« opakovala slečna Fürstová a pritúlila si k prsiam Ľudkinu kučeravú hlavičku, bozkala ju na vlasy a hladkala mladú tváričku, zaliatú hojnými slzami.

»Neplačte, drahá moja... Neplačte«, šepkala jej. »Už som na všetko zabudla... Mám vás zasa rada a všetky ostatné... Neplačte, všetko zasa bude dobre... Pôjdem na juh... zotavím sa... Dobrí ľudia mi nasbierali mnoho peňazí... ani neviem, kto to bol... Pôjdem na juh s Linkou, Karolkom a Frickom... Všetkým nám to bude na osoh... Neplačte dieťatko. Vidíte, sama som prišla, aby som vám povedala, že som všetko odpustila... a zabudla...«

»Neplačte malá vodná žienka, všetko je odpustené a zabudnuté!« ozval sa nad Ľudkinou sklonenou hlavou druhý, dobre známy hlas.

Ľudka sa strhla, vstala a videla mladého, vysokého muža, ktorý práve prišiel. Bol ešte v kabáte. Hned' skríkla šťastne a radostne, z hlbky horiaceho srdca:

»Veľký Ján!... Milý Veľký Ján!... Braček drahý!...«

»Milá, dobrá, drahá vodná žienka! Podajte mi chytrou ručičku! Zabudnime, čo sa stalo a buďme zasa starými, dobrými priateľmi!«

Veľké ruky Veľkého Jána tuho stískaly tenké pršteky Voronskej.

Ľudka bola veľmi prekvapená, keď po tom všetkom, čo sa medzi nimi stalo v poslednom čase, zasa videla svojho dobrého čarodejníka.

Veľký Ján si vyzliekol kabát a díval sa na Ľudku ako obyčajne, priateľským, troška posmešným pohľadom. Potom ju chytil za ruku a spýtal sa jej:

»Nečakali ste, že ma tu uvidíte, však?«

»Ako ste sa sem dostali, Veľký Ján?« šepkala radostne.

»Doviedol ma jeden z bohov vášho Parnasu, Apolón Belvedérsky«, odpovedal jej milo.

»Zinzerín?« zasmiala sa Ľudka.

»Uhádli ste, malá vodná žienka... Ale teraz podme tancovať! Zatancujeme si valčík a potom sa dosýtosti vyrozprávame. Ale najprv nájdeme slečne Fürstovej a malej Márii dobré miesto, odkiaľ by všetko videli a slečne Karolínke nájdeme pekného a milého tanečníka«, povedal s milým úsmevom a poklonil sa všetkým.

Celý večer bola potom Ľudka ako v polosne, ako v rozprávke, v rozprávke čarokrásneho jara.

Tancovala so svojím priateľom, úprimne mu vyrozprávala všetko, čo prežila v posledných dňoch. Nezatajila mu ani, ako bôľne pôsobilo na ňu nedorozumenie medzi nimi a akou ešte strašnejšou a trápnejšou bola pre ňu kríza v chorobe slečny Fürstovej.

Slečna Fürstová aj s malou Máriou, ba i Linka, tančujúca s neznámymi dôstojníkmi, s dobrosrdečným úsmevom pozorovaly, ako sa Ľudka dobre zabáva, ako jej horia líca a sivé oči.

Ked' prestali tancovať, pribehly všetky žiačky k Míne Karlovnej, láskyplne a srdečne sa s ňou rozprávaly a týmto chovaním poprosily ju ešte raz — hoci i bez prosených slov — aby im všetko odustila.

Stará pani učiteľka bola ako v siedmom nebi. Dojala a premohla ju láska dievčat, na ktorú nebola zvyknutá. Pretože sa práve zotavovala po ťažkej chorobe, nemohla na bále dlho zostať. Rozlúčila sa s bývalými žiačkami, sľúbila im, že príde na slávnosť ich prepustenia z ústavu a odišla s Linkou a Máriou domov. Bola šťastná ako nikdy predtým. Onedlho odišli aj Ľudkini rodičia, ked' pred odchodom ešte raz pozvali Jeleckú a Dodošku, aby u nich strávili leto a rozlúčili sa nežne s milou dcérkou.

Hostia sa pomaly rozchádzali, ale bál sa ešte neskončil.

Dobrovský už ustal pri vedení tancov. Miesto neho vymýšľal tance a všelijaké zábavy a prekvapenia Veľký Ján. Dohadol sa s pani riaditeľkou a viedol tancujúce dvojice do parku. Orchester hral chytro a chytro podľa neho kráčaly tancujúce páry. Veselé páry sletely ako vtáci dlhým schodišťom do parku, smiali sa a žartovaly pri cenganí ostrôh a šuchotaní šiat, a niesly sa širokou alejou ďalej a ďalej...

Májová noc, oblečená do bielych mesačných lúčov, podávala všetkým bledé ruky ako mladá krásavica... Stromy šepkaly čosi nesrozumiteľného, ale vyznamného a dôverného... Zvuky hudby umieraly v diaľke, všetko bolo ako v rozprávke...

Hudba zatíchla a o chvíľku prerušily zvučné trylinky harmonické nočné ticho. V húšťave spieval, plakal a smial sa radostným, veselým smiechom slávik.

»Slávik!« zašepkalo odrazu niekoľko hlasov a celý rad tancujúcich zastal, ako by ho boli vbili do zeme. Nikto ani nedýchal.

A slávik spieval a spieval... Nedbal, že ho počúva sto mladých ľudí s trasúcimi sa srdcami. Spieval ako horský potôčik v údolí, ako tiché jazero, keď sa rozbúri, ako svrčky v letnej noci, ako speváci v starých, rytierskych časoch.

»Ako je krásne! Ako milo a dobre, Gric!...« šepkala Mária a držala snúbenca za ruku. »Ako keby sme boli doma, ako by to náš slávik spieval u nás doma vo višňovom sade.«

»Onedlho tam budeme, srdiečko zlaté«, odpovedal Gric snúbenici s láskou. A dvojica pred nimi bola tiež očarená prekrásnou slávikovou pesničkou, Ľudka s Veľ-

kym Jánom hľadeli jeden na druhého s láskou a oddanostou a šťastne sa usmievali.

»Nehneváte sa na mňa už ani troška, Veľký Ján?« spýtala sa ho Ľudka tíško.

»Zaslúžil by som si najdlhšie somárske uši, malá vodná žienka, keby som sa ešte teraz na vás hneval«, odpovedal so smiechom.

Vrava a smiech vyplašily speváka s krídelkami a rozhnaly nočné čaro. Slávik zatíhol, zasa sa ozvala hudba. Hudobníci hrali v oblokoch dvorany, a zvuky orchestra plnili bielu záhradu.

»Ďalej!« volal Veľký Ján veselo. »Len vždy ďalej, vy mladé, čisté, krásne bytosti, ktoré čoskoro opustíte toto staré hniezdo! Smelo a nebojácie ďalej do neznámeho života, pomáhať trpiacim a potešovať nešťastných! Nech je váš život vždy krásnym a jasným ako táto biela noc, ako spev slávika, ako hudba, z ktorej sa tešíte v tejto chvíli!«

»Sláva! Veľký Ján, sláva! Pán Boh daj, aby sa vaše slová vyplnily, dobrý čarodejník!« odpovedala mu Ľudka a všetky ostatné sa k nej pridaly. Biela, tichá noc sa tajomne usmievala, ako by vedela omnoho viac ako štyridsať mladých dievčeniec, ktoré práve chcú vyletieť zo starého hniezda.

Biela noc čušala... Dievčence verily, že blízka budúcnosť bude takou čarovnou a krásnou, akou bola táto noc ich rozlúčkového bálu.

OBSAH.

Čierny princ	5
Muž v plášti	15
V spálni	22
Duchovia	30
Čierny oblak	48
Misionár — »Vzbura«	57
Levica	70
Opravná skúška	82
Tajomstvo Márie Masalskej	92
Dodoška mladuchou — Svedomie	108
Skúšky	123
Zahraničný komisár	132
V búrlivej noci	144
Pri chorej	154
Ludkin plán	165
Dodoškin dejepis	176
Bál v májovej noci	185

L. A. Čárska:

P R E D R O Z C H O D O M.

Z ruskej pôvodiny preložila

Dr. Mária Klimová.

Ilustroval

V. Černý.

Pre Učiteľské nakladateľstvo

O. Trávníček v Žiline

vytlačila

Knihtlačiareň »Andreja« úč. spol.,

filiálka v Žiline

1943.